

ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σχολή Οικονομίας και Διοίκησης

Τμήμα Διοίκησης Οργανισμών Μάρκετινγκ και Τουρισμού

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων

**Η διαδικτύωση (Κονεκτιβισμός) ως διάυλος
επικοινωνίας και συμβολής**

στο παραγόμενο εκπαιδευτικό έργο

Κεραμάρη Στεργιανή

A.M.: 352/2016

Επιβλέπων Καθηγητής: Βιτούλης Μιχαήλ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2019-2020, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2020

Με ατομική μου ευθύνη, και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τον Κανονισμό Σπουδών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στη Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- Η παρούσα Διπλωματική Εργασία αποτελεί έργο αποκλειστικά προσωπικής μου δημιουργίας, έρευνας, μελέτης και συγγραφής.
- Για τη συγγραφή της Διπλωματικής μου Εργασίας δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού, χωρίς να γίνεται σαφής αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από επιστημονικό περιοδικό, ιστοσελίδα κ.λπ.).

Θεσσαλονίκη, 25 Ιανουαρίου 2020

Η Δηλούσα:
Κεραμάρη Στεργιανή

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματεύεται το θέμα του Κονεκτιβισμού και της δυνατότητας αξιοποίησής του ως διαύλου επικοινωνίας και παράγοντα συμβολής στην εκπαίδευση και στο έργο που παράγεται κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Ο Κονεκτιβισμός αποτελεί μία σύγχρονη μαθησιακή θεωρία, η οποία προέκυψε κατά τη σημερινή εποχή, που διακρίνεται από την κυριαρχία της ψηφιακότητας. Πρόκειται για μία καινοτόμα προσέγγιση της μάθησης, σύμφωνα με την οποία η απόκτηση της γνώσης από τους εκπαιδευόμενους επιτυγχάνεται μέσω της αξιοποίησης της τεχνολογίας και της δημιουργίας συνδέσεων στο χώρο του διαδικτύου, επομένως της διαδικτύωσης. Στο πλαίσιο αυτό, η υλοποίηση της έρευνας που πραγματοποιήθηκε για το σκοπό αυτό αφορούσε τις απόψεις εκπαιδευτικών για το σχετικό ζήτημα, και πιο συγκεκριμένα εκπαιδευτικών που ανήκουν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ειδικότερα, οι εκπαιδευόμενοι που συμμετείχαν στη διεξαγωγή της έρευνας ήταν 108 και σ' αυτούς συμπεριελήφθησαν και άνδρες και γυναίκες. Για την πραγμάτωση της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος μέσω της αξιοποίησης του ερωτηματολογίου και του στατιστικού προγράμματος SPSS και EXCEL. Σε κάθε περίπτωση, και μέσω των συμπερασμάτων που προέκυψαν από την έρευνα, διαπιστώθηκε ότι στο σύνολό τους οι εκπαιδευτικοί, παρόλο που χρησιμοποιούν ευρέως τα διαδικτυακά εργαλεία στην εκπαιδευτική διαδικασία, δεν διαθέτουν ιδιαίτερη γνώση κι επιμόρφωση αναφορικά με τον Κονεκτιβισμό και τον τρόπο χρήσης του σ' αυτήν, ενώ καθοριστικό ρόλο για την

υπάρχουσα γνώση τους διαδραματίζουν οι παράγοντες της ηλικίας, των επιπρόσθετων σπουδών και των ετών προϋπηρεσίας τους στο χώρο της εκπαίδευσης. Παράλληλα, όμως, αξιοσημείωτη είναι η αρκετά θετική στάση τους σε ό,τι αφορά την ενδεχόμενη χρήση του Κονεκτιβισμού στη διαδικασία της μάθησης.

Λέξεις κλειδιά: Κονεκτιβισμός, διαδικτύωση, μαθησιακή διαδικασία, διασύνδεση, κόμβοι

ABSTRACT

The present diplomatic essay has to do with the subject of Connectivism and its exploitation as a channel of communication and as a factor that helps education and the work that is produced during the educational process. Connectivism consists a modern educational theory that came up in an era where digitalization dominates. It's about an innovated approach to education according to which conquer of the knowledge from the trainees can be succeeded through the exploitation of technology and the creation of connections in the place of internet, with other words networking. In this context, the conduct of the research that took place for this reason took under consideration the opinions of the teachers for this issue and more particular teachers who work in the first and second degree of education. More specific the teachers that took place in the research were 108 both men and women. For the fulfillment of the research were used the quantity method through the use of questioner and the statistical program SPSS and EXCEL. In any case and through the conclusions that came up from the survey, it was found that in total teachers, although they are using widely internet tools during the educational process, they do not have special knowledge and education as it concerns Connectivism and the way of its use in the educational process and decisive role for their existing knowledge plays factors that have to do with age, additional studies and working years in the education work place. Parallel it is worth mentioned that their attitude as it concerns the use Connectivism in the educational process is very positive.

Key words: Connectivism, networking, educational process, connection, knots

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	3
Abstract.....	4
Ευχαριστίες.....	8
Εισαγωγή.....	9

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Κονεκτιβισμός: ο ορισμός και η μάθηση.....14

1.1 Ορισμός του Κονεκτιβισμού.....14

1.2 Η διαδικασία της μάθησης σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό.....15

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Οι θεμελιώδεις αρχές του Κονεκτιβισμού.....21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών,

των εκπαιδευομένων, του περιβάλλοντος και της μνήμης στον Κονεκτιβισμό.....	30
3.1 Ο ρόλος των εκπαιδευτικών.....	30
3.2 Ο ρόλος των εκπαιδευομένων.....	32
3.3 Ο ρόλος του περιβάλλοντος και της μνήμης.....	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η παιδαγωγική σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό.....	36
4.1 Τα βασικά γνωρίσματα των δικτύων που αφορούν τη συνδετική γνώση.....	36
4.2 Η αποτελεσματικότητα των δικτύων κατά τη μαθησιακή διαδικασία.....	38
4.3 Οι κύριες αρχές της παιδαγωγικής για τη δικτυακή μάθηση σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό.....	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Ηλεκτρονική μάθηση, κοινωνική δικτύωση και Κονεκτιβισμός.....	44
5.1 Η ηλεκτρονική μάθηση και η κοινωνική δικτύωση.....	44
5.2 Είδη ιστοσελίδων και εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης.....	46
5.3 Η χρήση των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης στο χώρο της εκπαίδευσης.....	50
5.4 Η κοινωνική δικτύωση και ο Κονεκτιβισμός.....	57

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η μεθοδολογία της έρευνας.....59

6.1 Μεθοδολογική προσέγγιση.....59

6.2 Εργαλείο έρευνας.....60

6.3 Δείγμα έρευνας.....61

6.4 Περιορισμοί έρευνας.....62

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Αποτελέσματα έρευνας.....63

7.1 Δημογραφικά στοιχεία δείγματος.....63

7.2 Βαθμός γνώσης για την
έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης.....64

7.3 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη
διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία.....66

7.4 Εξοικείωση εκπαιδευτικών
με τη χρήση μέσων Κονεκτιβισμού/ διαδικτύωσης.....71

7.5 Λόγοι χρήσης διαδικτύου και
εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία.....75

7.6 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα
του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία.....76

7.7 Στάσεις και προθέσεις σχετικά με τη χρήση
της διαδικτύωσης στη διδασκαλία
μέσα στην τάξη και τα αξιώματα του Κονεκτιβισμού.....81

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

Συμπεράσματα έρευνας – Προτάσεις.....86

8.1 Συμπεράσματα έρευνας.....	86
8.2 Προτάσεις.....	90
Βιβλιογραφία.....	93
Παράρτημα.....	100

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2019-2020 στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Διοίκηση & Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων» της Σχολής Οικονομίας και Διοίκησης, του Τμήματος Διοίκησης Οργανισμών Μάρκετινγκ και Τουρισμού, του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος.

Με την ολοκλήρωση της εργασίας, ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Μιχαήλ Βιτούλη, για τη συμβολή του στην εκπόνηση της εργασίας, καθώς και για τις διορθωτικές παρεμβάσεις του στην εκπόνησή της.

Ακολούθως, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους εκπαιδευτικούς που δέχτηκαν πρόθυμα να συμμετάσχουν και να συμβάλλουν κι αυτοί με τον τρόπο τους στην ερευνητική απόπειρα που επεχείρησα.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την υπομονή, τη θερμή συμπαράσταση και την αμέριστη κατανόηση που επέδειξαν κατά το διάστημα συγγραφής της παρούσας έρευνας.

Κεραμάρη Στεργιανή

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Κατά τη σημερινή εποχή, έχει εδραιωθεί κι επικρατήσει παγκοσμίως η ψηφιακότητα και, γενικά, η εξάπλωση της τεχνολογίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το διαδίκτυο να κυριαρχεί διεθνώς και να χρησιμοποιείται ευρύτατα από έναν πολύ μεγάλο αριθμό ανθρώπων, καλύπτοντας ένα εξαιρετικά διευρυμένο πεδίο τομέων κι εξυπηρετώντας ποικίλες ανάγκες. Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα απόκτησης και αξιοποίησης πολυάριθμων πληροφοριών και γνώσεων, οι οποίες, μάλιστα, όχι μόνο αφθονούν, αλλά και ανανεώνονται διαρκώς, αντικαθιστώντας τις προγενέστερες.

Μεταξύ, λοιπόν, των τομέων που επηρεάζουν η ψηφιακότητα, η τεχνολογία και το διαδίκτυο, περιλαμβάνεται κι αυτός της εκπαίδευσης. Εξάλλου, ολοένα και περισσότεροι εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν τις δυνατότητες που προσφέρει ο διαδικτυακός χώρος, καθώς και μεγάλο αριθμό εργαλείων και μέσων που παρέχονται από αυτόν. Παράλληλα, επιδιώκουν και να διευρύνουν τις γνώσεις τους αναφορικά με την κατάλληλη χρήση τους, με απώτερο σκοπό να διευκολύνεται το διδακτικό τους έργο και, ταυτόχρονα, να εμπλουτίζονται τα αντικείμενα μάθησης των εκπαιδευομένων. Σε κάθε περίπτωση, όμως, η αξιοποίηση του διαδικτύου επαφίεται στην ευχέρεια και διάθεση του κάθε εκπαιδευτικού, ο οποίος, ανάλογα με τις ικανότητες και το είδος των γνώσεων που διαθέτει, επιλέγει να χρησιμοποιεί ό,τι αυτός θεωρεί χρήσιμο για την παραγωγή επαρκούς και αποτελεσματικού εκπαιδευτικού έργου.

Καθώς, λοιπόν, έχει επέλθει μία ολοκληρωτική επικράτηση του ψηφιακού και διαδικτυακού περιβάλλοντος και στον εκπαιδευτικό τομέα, κατά τη σύγχρονη εποχή διαμορφώθηκε και αναδείχθηκε μία νέα και καινοτόμα μορφή μάθησης, που ονομάζεται «Κονεκτιβισμός». Πρόκειται για ένα σύνολο αρχών και μεθόδων που προσεγγίζουν τη μαθησιακή διαδικασία μέσω της διαδικτύωσης και της αξιοποίησης

των διαδικτυακών πηγών και εργαλείων. Έτσι, η μέθοδος μάθησης που προβάλλεται και προτείνεται από τον Κονεκτιβισμό αφορά την απόκτηση γνώσης από τους εκπαιδευόμενους με τη δημιουργία διαδικτυακών συνδέσεων, προκειμένου ο καθένας να είναι σε θέση να αποκτά με συστηματικό κι ελεγχόμενο τρόπο όσο το δυνατό περισσότερες, αλλά και εγκυρότερες γνώσεις, έχοντας, συγχρόνως, τη δυνατότητα και της διαρκούς ανανέωσής τους.

Στο πλαίσιο αυτό, η συγκεκριμένη μεταπτυχιακή εργασία πραγματεύεται το ζήτημα της δυνατότητας αξιοποίησης της διαδικτύωσης, δηλαδή του Κονεκτιβισμού, ως ενός καθοριστικού παράγοντα και δίαυλου επικοινωνίας, που θα συμβάλει καταλυτικά στο εκπαιδευτικό έργο που παράγεται κατά τη διάρκεια της μάθησης. Για το λόγο αυτό, η εργασία επικεντρώνεται στους εκπαιδευτικούς και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουν αυτοί το φαινόμενο της διαδικτύωσης και το ενδεχόμενο να χρησιμοποιείται ο Κονεκτιβισμός κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Μάλιστα, αφορμή για την επιλογή του συγκεκριμένου θέματος αποτέλεσε η διαπίστωση ότι, κατά την καθημερινότητα, στη σημερινή εποχή αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των εκπαιδευτικών που χρησιμοποιούν ή επιθυμούν να αξιοποιήσουν το διαδίκτυο και το ευρύ φάσμα δυνατοτήτων που αυτό παρέχει, έτσι, ώστε να ανανεωθεί και να εκσυγχρονιστεί πλήρως τόσο η διαδικασία της διδασκαλίας, όσο και το παραγόμενο εκπαιδευτικό τους έργο. Παράλληλα, όμως, καθοριστικό κίνητρο υπήρξε και το γεγονός ότι και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι στρέφονται ολοένα και συχνότερα προς το χώρο του διαδικτύου, επιδιώκοντας να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις για οποιοδήποτε ζήτημα. Επιπλέον, σημαντική αιτία, προκειμένου να εκπονηθεί η παρούσα εργασία, ήταν και το αυξανόμενο ενδιαφέρον και των ίδιων των γονέων, οι οποίοι, έχοντας ως στόχο να υποστηρίξουν και να διευκολύνουν τη μάθηση των παιδιών τους, απευθύνονται, επίσης, στις διαδικτυακές πηγές για την άντληση των απαραίτητων πληροφοριών.

Αναφορικά με το σκοπό της εργασίας, επιδίωξή της είναι να διερευνηθούν η σχέση και η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με το διαδικτυακό χώρο και τα τεχνολογικά εργαλεία που παρέχονται από αυτόν κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ειδικότερα, και αφού αποσαφηνιστούν η έννοια του Κονεκτιβισμού, τα πρωτοποριακά χαρακτηριστικά που διακρίνουν τη μάθηση σύμφωνα μ' αυτόν, το σύνολο των αρχών που τον διέπουν, καθώς και τα γνωρίσματά του σε παιδαγωγικό επίπεδο, η εργασία αποσκοπεί στην εξέταση κι επισήμανση της σχέσης που έχουν οι εκπαιδευτικοί με τον Κονεκτιβισμό και τη χρησιμοποίησή του στην εκπαιδευτική

διαδικασία, καθώς και της πιθανότητας να αξιοποιείται αυτός για την επικοινωνία μεταξύ των ίδιων και των εκπαιδευομένων και ανάμεσα και στους ίδιους τους εκπαιδευόμενους, αλλά και για την παραγωγή του εκπαιδευτικού έργου.

Στο πλαίσιο αυτό, επιχειρείται μία ενδελεχής διερεύνηση των γνώσεων που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί σχετικά με τον Κονεκτιβισμό και τη χρήση του στην εκπαίδευση, ενώ εξετάζονται και οι απόψεις τους για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρέχει αυτός στη μαθησιακή διαδικασία. Επίσης, επιδιώκεται η καταγραφή των στάσεων και των προθέσεων που επιδεικνύουν στο ενδεχόμενο να αναλάβουν να αξιοποιήσουν τον Κονεκτιβισμό ως μία μαθησιακή μέθοδο. Παράλληλα, στοχοθετείται η σύναψη συμπερασμάτων που προκύπτουν από το σύνολο των πεποιθήσεων, των στάσεων και των προθέσεων που εκφράζουν οι εκπαιδευτικοί, ενώ τονίζονται και οι διαφοροποιήσεις που συναντώνται ως προς τους τομείς της ηλικίας, του φύλου, της οικογενειακής κατάστασης, των επιπρόσθετων σπουδών και της εκπαιδευτικής τους προϋπηρεσίας. Επιπλέον, η εργασία αποπειράται να παραθέσει και ορισμένες προτάσεις για την περαιτέρω αξιοποίηση της έρευνας, οι οποίες αξιολογούνται και κρίνονται ως χρήσιμες, έτσι, ώστε να αυξηθεί η δυνατότητα χρήσης της διαδικτύωσης στη μάθηση των εκπαιδευομένων και στη διεύρυνση των γνώσεών τους.

Σε ό,τι αφορά την έρευνα, η διεξαγωγή της πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Θεσσαλονίκης και συμπεριέλαβε εκπαιδευτικούς που προέρχονται από το χώρο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στο πλαίσιο αυτό, μελετώνται το επίπεδο γνώσης που διαθέτουν αυτοί σχετικά με τη διαδικτύωση και την εφαρμογή της στην εκπαίδευση, καθώς και οι στάσεις και προθέσεις τους για μία ενδεχόμενη χρήση του Κονεκτιβισμού ως μαθησιακής μεθόδου κατά την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ειδικότερα, τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται και μελετώνται αφορούν το βαθμό γνώσης των εκπαιδευτικών αναφορικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού και της διαδικτύωσης. Επίσης, καταγράφονται οι πεποιθήσεις που εκφράζουν για το ζήτημα της διαδικτύωσης στη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας και το κατά πόσο είναι αυτοί εξοικειωμένοι με τα μέσα του Κονεκτιβισμού και τη χρησιμοποίησή τους σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Επιπλέον, ερευνώνται οι αιτίες για τις οποίες οι εκπαιδευτικοί αξιοποιούν το διαδίκτυο στην εκπαίδευση, καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από την αξιοποίησή του αυτή. Επιπλέον, πραγματοποιείται εξέταση των στάσεων και των προθέσεών τους να

εφαρμόζουν τη διαδικτύωση και τις αρχές που προβάλλει ο Κονεκτιβισμός κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας στο χώρο της τάξης.

Αναφορικά με τη μεθοδολογία που ακολουθείται, προκειμένου να συλλεχθούν τα προαναφερθέντα δεδομένα, επιλέγεται η αξιοποίηση της ποσοτικής έρευνας. Παράλληλα, και σε ό,τι αφορά τα εργαλεία αυτής, χρησιμοποιείται το ερωτηματολόγιο, αφού, μέσω αυτού, παρέχεται η δυνατότητα της συγκέντρωσης δεδομένων σε αρκετά σύντομο χρονικό διάστημα. Επίσης, σχετικά με τη μέθοδο με την οποία καθίστανται επεξεργάσιμα και αναλύονται τα δεδομένα που θα αντληθούν μέσω του ερωτηματολογίου, επιλέγεται η χρήση του στατιστικού προγράμματος SPSS, δηλαδή του Προγράμματος Στατιστικής Επεξεργασίας Δεδομένων Κοινωνικών Επιστημών, καθώς και του προγράμματος EXCEL.

Στο πλαίσιο αυτό, η εργασία αποτελείται από δύο τμήμα, το θεωρητικό και το πρακτικό-ερευνητικό μέρος. Συγκεκριμένα, στο πρώτο κεφάλαιο του θεωρητικού τμήματος αποσαφηνίζεται σε εννοιολογικό επίπεδο ο όρος που αφορά τον Κονεκτιβισμό και παρατίθενται τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που διακρίνουν τη μαθησιακή διαδικασία, σύμφωνα με τα όσα υποστηρίζει αυτός. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφονται οι αρχές που διέπουν τον Κονεκτιβισμό, έτσι, ώστε να καθίσταται αποτελεσματικότερη η μαθησιακή διαδικασία. Ακολούθως, στο τρίτο κεφάλαιο επισημαίνεται ο ρόλος που καλούνται να αναλάβουν οι εκπαιδευτικοί στο πλαίσιο της διαδικτυακής μάθησης, ο αντίστοιχος που επωμίζονται οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι, καθώς και η συνδρομή που παρέχουν το περιβάλλον και η μνήμη. Επίσης, στο τέταρτο κεφάλαιο πραγματοποιείται αναφορά στο είδος της παιδαγωγικής που χαρακτηρίζει τον Κονεκτιβισμό. Ειδικότερα, παρατίθενται τα κύρια γνωρίσματα που οφείλουν να διακρίνουν τα δίκτυα, προκειμένου αυτά να καθίστανται επιτυχημένα και αποτελεσματικά, ενώ περιγράφονται και οι βασικές αρχές που διέπουν την παιδαγωγική της δικτυακής μάθησης σύμφωνα με το σύνολο των αρχών του Κονεκτιβισμού. Τέλος, στο πλαίσιο του πέμπτου κεφαλαίου γίνεται αναφορά στο ζήτημα της ηλεκτρονικής μάθησης και της κοινωνικής δικτύωσης και στη σχέση τους με τον Κονεκτιβισμό. Συγκεκριμένα, επισημαίνονται τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ηλεκτρονική μάθηση. Ταυτόχρονα, διευκρινίζονται και τα κύρια γνωρίσματα της κοινωνικής δικτύωσης και καταγράφονται ορισμένα βασικά είδη ιστοσελίδων, αλλά και εργαλείων που αφορούν αυτήν. Ακόμη, αποσαφηνίζεται η μέθοδος με την οποία αξιοποιούνται τα

συγκεκριμένα εργαλεία στην εκπαίδευση και διευκρινίζεται ο τρόπος συσχέτισης της κοινωνικής δικτύωσης και του Κονεκτιβισμού.

Αναφορικά με το πρακτικό-ερευνητικό μέρος, το έκτο κεφάλαιο περιγράφει τη διαδικασία σχεδιασμού, οργάνωσης και πραγμάτωσης της έρευνας. Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται σαφές το ζήτημα της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε, προκειμένου να διεξαχθεί η έρευνα, αλλά και του ερευνητικού εργαλείου που αξιοποιήθηκε. Παράλληλα, γίνεται αναφορά στο είδος του δείγματος που αφορά την έρευνα, καθώς και στους περιορισμούς που τέθηκαν κατά την υλοποίησή της, ενώ επισημαίνονται και ορισμένα στοιχεία για την αξιοπιστία και την εγκυρότητα που αφορούν τα αποτελέσματά της. Στη συνέχεια, στο πλαίσιο του έβδομου κεφαλαίου, παρατίθενται τα ευρήματα που προέκυψαν από την έρευνα και τα ερωτήματα στα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν σ' αυτήν, αναφορικά με τον κονεκτιβισμό και τη δυνατότητα αξιοποίησής του στην εκπαίδευση. Τέλος, στο όγδοο κεφάλαιο επισημαίνονται τα συμπεράσματα που συνάχθηκαν, αφού ολοκληρώθηκε η έρευνα. Επιπλέον, παρατίθενται και κάποιες προτάσεις, που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο θα ήταν εφικτό να αξιοποιηθεί περαιτέρω η συγκεκριμένη έρευνα, σε ό,τι αφορά το ζήτημα του Κονεκτιβισμού και της χρησιμοποίησής του στη μαθησιακή διαδικασία, έτσι, ώστε να αντληθούν ακόμα περισσότερα και εγκυρότερα δεδομένα για το ζήτημα αυτό, με απώτερο σκοπό την ενθάρρυνση τόσο των εκπαιδευτικών και των γονέων, όσο και των ίδιων των εκπαιδευομένων να επιδιώξουν μία ακόμα μεγαλύτερη αξιοποίησή του για την επίτευξη μιας αποτελεσματικότερης μαθησιακής διαδικασίας και, κατ' επέκταση, την απόκτηση γνώσης.

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΚΟΝΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ: Ο ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΜΑΘΗΣΗ

1.1 Ορισμός του Κονεκτιβισμού

Κατά τη διάρκεια της σημερινής εποχής, όπου επικρατεί η ψηφιακότητα, υφίστανται συγχρόνως δύο αντίθετα φαινόμενα, τα οποία όμως αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Συγκεκριμένα, παρατηρείται ένας πολυάριθμος και ποικιλόμορφος αριθμός γνώσεων, που παρέχονται από την πλευρά του διαδικτύου, του οποίου η χρησιμοποίηση αυξάνεται διαρκώς και περισσότερο. Παράλληλα, οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί προβάλλουν ως άμεση αξίωση, αλλά και αναγκαιότητα για τη συνεχή ανανέωση των γνώσεων από την πλευρά του καθενός. Στο πλαίσιο αυτό, και λόγω των πολυάριθμων πληροφοριών που προβάλλονται και οι οποίες οφείλονται στην ψηφιακότητα που χαρακτηρίζει τη σημερινή εποχή, έχει αναδειχθεί μία σύγχρονη μαθησιακή μέθοδος, αυτή του λεγόμενου «Κονεκτιβισμού» (Banhashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Downes, 2004· Κουτσογιάννης, 2007· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Marquis, 2012· Mattar, 2018· Siemens, 2004· Τούλιου, 2017· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμοσ-δικτυα-μαθηση/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριεσ-μαθησησ/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Ειδικότερα, ο Κονεκτιβισμός αποτελεί ένα ριζικά διαφορετικό είδος θεωρίας που αφορά τη μαθησιακή διαδικασία. Μάλιστα, καθώς θεμελιώνεται στον τρόπο με τον οποίο γίνονται αντιληπτές και κατανοητές οι σύγχρονες μαθησιακές μέθοδοι, συνιστά την περισσότερο σύγχρονη και σημαντική θεωρία κατά τη διάρκεια της σημερινής εποχής, όπου επικρατεί η ψηφιακή τεχνολογία. Τη θεμελίωσή του Κονεκτιβισμού πραγματοποίησαν το 2005 ο George Siemens και ο Stephen Downes (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke, Harper & Johnston, 2013· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Μέσω του Κονεκτιβισμού, αναδεικνύονται καινούριες παράμετροι και κριτήρια αναφορικά με τη μαθησιακή μέθοδο. Συγκεκριμένα, προβάλλονται ο καθοριστικός ρόλος που διαδραματίζουν η ραγδαία αναπτυσσόμενη τεχνολογία και η αξιοποίηση αυτής, τα κοινωνικά δίκτυα, καθώς επίσης και η μικρή χρονική διάρκεια ύπαρξης που διακρίνει τη γνώση, η οποία υφίσταται διαρκείς μεταβολές. Παράλληλα, σε θεωρητικό επίπεδο με τον Κονεκτιβισμό πραγματοποιείται ένας συνδυασμός ποικίλων γνωρισμάτων και στοιχείων που προέρχονται από διάφορες θεωρίες που αφορούν τη μάθηση, καθώς και από δομές που χαρακτηρίζουν την ίδια την κοινωνία. Ακόμη, συνδυάζονται και διάφορα στοιχεία από την ίδια την τεχνολογία με απώτερο και βασικό σκοπό τη διαμόρφωση ενός θεωρητικού πλαισίου που αφορά τη μαθησιακή διαδικασία κατά τη διάρκεια της ψηφιακής εποχής και το οποίο θα διακρίνεται από ένα δυναμικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, αλλάζοντας διαρκώς (Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Mattar, 2018·

Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

1.2 Η διαδικασία της μάθησης σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό

Μέσω της θεωρίας του Κονεκτιβισμού, ουσιαστικά ολοκληρώνονται οι αρχές που αποτέλεσαν αντικείμενο έρευνας των θεωριών που αφορούν το χάος, τα δίκτυα, την πολυπλοκότητα και την αυτοοργάνωση. Στο πλαίσιο αυτό, η μαθησιακή διαδικασία συντελείται σε χώρους που διακρίνονται από ασάφεια και οι οποίοι συγκροτούνται από στοιχεία που υφίστανται μία διαρκή διαφοροποίηση, δίχως μάλιστα να ελέγχεται αυτή πάντοτε από το άτομο. Παράλληλα, χαρακτηριστικό γνώρισμα της μάθησης, η οποία λαμβάνει τη μορφή γνώσης με ενεργητικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, είναι η ύπαρξή της σε χώρους έξω από τον άνθρωπο, όπως σε κάποιο μεγαλύτερο οργανισμό ή στο χώρο κάποιας βάσης με δεδομένα (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβρηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Duke et al., 2013· Kuna, 2014· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019·

<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>.

Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Επιπλέον, το σημείο εστίασης της μάθησης είναι η επιδίωξη να συνδέονται τα διάφορα σύνολα που περιλαμβάνουν πληροφορίες. Μάλιστα, μέσω του Κονεκτιβισμού, αναδεικνύεται η προτεραιότητα και η μεγαλύτερη σπουδαιότητα των συνδέσεων που δίνουν τη δυνατότητα και την ικανότητα στο άτομο να μαθαίνει ολοένα και περισσότερα πράγματα συγκριτικά με τη γνώση η οποία ήδη υφίσταται. Επίσης, θεμέλιο του Κονεκτιβισμού αποτελεί η πεποίθηση πως το σύνολο των αποφάσεων που λαμβάνονται βρίσκονται σε άρρηκτη σύνδεση με τη συνεχή και ριζική διαφοροποίηση των βάσεων δεδομένων. Έτσι, προκύπτει η διαρκής απόκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων. Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί κεντρικό σημείο ένα άτομο να είναι ικανό να διαχωρίζει το σύνολο των σημαντικών και χρήσιμων πληροφοριών από το αντίστοιχο των περιττών και ασήμαντων. Ακόμη, εξίσου σημαντικό είναι το άτομο να έχει τη δεξιότητα, ώστε να αντιλαμβάνεται τις

περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα καινούριο είδος πληροφορίας διαφοροποιεί τις υφιστάμενες συνθήκες, οι οποίες στηρίζονται στο σύνολο των αποφάσεων που ελήφθησαν προγενέστερα (Βασιλούδης, χ.χ.: Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Κονεκτιβισμό, η μαθησιακή διαδικασία συνδέεται άρρηκτα με τα ψηφιακά περιβάλλοντα που αφορούν την πληροφορία και τα δίκτυα που επικρατούν κατά τη σύγχρονη εποχή και διακρίνεται από τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συνεργασίας, της κοινωνικότητας και της διασύνδεσης, ενώ θεμέλιό της αποτελεί η παρουσία και λειτουργία της κοινότητας. Με τον τρόπο αυτό, επέρχεται μία επαναπροσέγγιση κι ένας επαναπροσδιορισμός της μάθησης κατά τη σημερινή εποχή της ψηφιακότητας (Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ.: Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2004· Duke et al., 2013· Καρακουζίδου, 2015· Kuna, 2014· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, η επίτευξη της μάθησης πραγματοποιείται μέσω της σύνδεσης του καθενός από τους εκπαιδευόμενους με τη μορφή ενός καινούριου δικτυακού κόμβου στο πλαίσιο μιας μαθησιακής κοινότητας. Παράλληλα, μέσω του συγκεκριμένου κόμβου, είτε πραγματοποιείται η ανάδειξη της εκάστοτε καινούριας πληροφορίας είτε παρέχεται η δυνατότητα της διασύνδεσης καινούριων ιδεών κι εννοιών οι οποίες δεν ήταν εφικτό μέχρι πρότινος να διασυνδεθούν η μία με την άλλη (Βασιλούδης, χ.χ.: Bell, 2009· Bell, 2010· Downes, 2004· Duke et al., 2013· Mattar, 2018· Siemens, 2004· Τούλιου, 2017· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019).

Πρόκειται, συνεπώς, για μία μορφή διασυνδεδεμένης μάθησης και γνώσης. Έτσι, η βασική και θεμελιώδης θέση που προβάλλεται από τον Κονεκτιβισμό για την αποτελεσματική επίτευξη της μάθησης είναι η επιτακτική ανάγκη, αλλά και η μεγάλη χρησιμότητα της ικανότητας να δημιουργούνται και να αξιοποιούνται δίκτυα από συνδέσμους, τα οποία συγκροτούν κόμβοι όπου συμπεριλαμβάνεται και κατανέμεται κάθε μορφή γνώσης. Επομένως, αναφορικά με το ζήτημα της μάθησης, ο Κονεκτιβισμός υποστηρίζει πως αυτή είναι καταχωρημένη σε ένα δίκτυο

(Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ· Bell, 2009· Γαβρηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Καρακουζίδου, 2015· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμοσ-δικτυα-μαθησησ/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριεσ-μαθησησ/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριεσ-μαθησησ/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, το καθένα από τα δίκτυα συνδέσμων το αποτελούν οι κόμβοι. Πρόκειται για στοιχεία οποιασδήποτε μορφής και περιεχομένου και είναι εφικτή η σύνδεση μεταξύ αυτών και άλλων κόμβων. Μάλιστα, στην πραγματικότητα, συνιστούν τις θεμελιώδεις πηγές από τις οποίες πηγάζει η γνώση για τους εκπαιδευόμενους. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι δημιουργούν και αξιοποιούν γόνιμα περαιτέρω, ανάλογα δίκτυα, με αποτέλεσμα να πραγματώνεται αποτελεσματικά η μαθησιακή διαδικασία (Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ· Bell, 2009· Bell, 2010· Downes, 2004· Κυριάκου, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικεσ-θεωριεσ-μαθησησ/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμοσ-δικτυα-μαθησησ/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριεσ-μαθησησ/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριεσ-μαθησησ/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Παράλληλα, τα δίκτυα συνδέσμων αποτελούνται και από συνδέσεις, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η σύνδεση των ποικίλων κόμβων. Πρόκειται, επίσης, για βασικά στοιχεία των δικτύων μάθησης, αφού ο τρόπος με τον οποίο δομείται ένα δίκτυο βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με τον τρόπο ορισμού των συνδέσεων ανάμεσα στους κόμβους του συγκεκριμένου δικτύου (<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριεσ-μαθησησ/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό, μέσω της γνώσης προκύπτει η δημιουργία συνδέσεων. Παράλληλα, μέσω της μαθησιακής διαδικασίας, επέρχεται η διαμόρφωση ενός είδους γέφυρας, με την οποία επιτυγχάνεται η σύνδεση μεταξύ των εκάστοτε πληροφοριών και των αντίστοιχων πηγών. Έτσι, πραγματώνονται η κατανομή και η οργάνωση των γνώσεων. Επιπλέον, μέσω των συγκεκριμένων συνδέσεων, οι εκπαιδευτικοί αποκτούν τη δυνατότητα να επικοινωνούν ευκολότερα με τους εκπαιδευόμενους, ενώ επιτυγχάνεται και η διευκόλυνση της σύνδεσης της μαθησιακής διαδικασίας και, γενικά, μέσω αυτών συνδημιουργείται και αξιολογείται κάθε γνώση σχετικά με την ποιότητα και την εγκυρότητά της, ενώ ταυτόχρονα εκπληρώνεται ο στόχος της εκμάθησης (Βασιλούδης, χ.χ.· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· “Digital Learning & Teaching”, 2019).

Ωστόσο, στο πλαίσιο του Κονεκτιβισμού, η γνώση δεν μεταφέρεται, δεν αποκτάται ούτε και δημιουργείται με τη μορφή ενός αντικειμένου. Παράλληλα, μέσω των διαφόρων δραστηριοτήτων κι ενεργειών στις οποίες επιδίδεται ένα άτομο για την επίτευξη της μάθησης, επέρχεται περισσότερο η καλλιέργεια και ανάπτυξη του ίδιου και του κοινωνικού του περιβάλλοντος, καθώς αξιοποιούνται συγκεκριμένες διασυνδεδεμένες μέθοδοι. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η διαδικασία της μάθησης εκλαμβάνεται ως ένα είδος φαινομένου με δικτυακό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Μάλιστα, καταλυτικό ρόλο στην πραγμάτωσή της διαδραματίζει η επιρροή που ασκείται από την πλευρά τόσο της κοινωνικοποίησης, όσο και της ίδιας της τεχνολογίας, κάτι το οποίο όμως δεν παραπέμπει στο κάθε εργαλείο που παρέχει η τεχνολογία καθαυτό, αλλά σ’ αυτό που προκύπτει μέσω της ανάπτυξής τους, καθώς και τα είδη των μεθόδων που αυτά παρέχουν (Βασιλούδης, χ.χ.· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

Επιπλέον, σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό, η γνώση δεν θεμελιώνεται στη χρήση προτάσεων. Επομένως, δεν δομείται και δεν προκύπτει σε γλωσσικό επίπεδο μέσω της χρήσης της γλώσσας και της λογικής. Ταυτόχρονα, δεν υφίσταται σε δεδομένες περιοχές. Αντιθέτως, η ύπαρξή της δεν παρατηρείται αποκλειστικά στον ανθρώπινο νου, αφού αυτός δεν έχει τη δυνατότητα της ολόπλευρης βίωσης της εμπειρίας που παρέχει η μαθησιακή διαδικασία και η οποία είναι απαραίτητη για τη δραστηριοποίησή του. Στο πλαίσιο αυτό, η γνώση κατανέμεται στο χώρο ενός

δικτύου από πολυάριθμες και ποικιλόμορφες συνδέσεις από κόμβους πληροφοριών, ενώ για τη διαμόρφωσή της συμβάλλουν αποφασιστικά οι δραστηριότητες, τα εμπειρικά βιώματα και οι διάφορες αλληλεπιδράσεις που σημειώνονται στις κοινότητες (Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Kuna, 2014· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

Έτσι, η γνώση δεν μεταφέρεται ούτε και δημιουργείται. Αντιθέτως, η μαθησιακή διαδικασία αφορά ένα σύνολο δραστηριοτήτων μέσω των οποίων διευρύνονται κι ενισχύονται οι κόμβοι, καθώς και το προσωπικό δίκτυο από διασυνδεδεμένους κόμβους με πληροφορίες του κάθε εκπαιδευομένου. Στο πλαίσιο αυτό, χαρακτηριστικό γνώρισμα της προσωπικής γνώσης αποτελεί το γεγονός ότι πρόκειται για ένα είδος δικτύου, μέσω του οποίου επέρχεται η τροφοδότηση κοινοτήτων, οι οποίες στη συνέχεια προχωρούν στην ανατροφοδότηση του δικτύου κι εξακολουθούν να παρέχουν τη δυνατότητα της μάθησης στο εκάστοτε άτομο (Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΟΙ ΘΕΜΕΛΙΩΔΕΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ ΚΟΝΕΚΤΙΒΙΣΜΟΥ

Μία βασική αρχή που προβάλλεται από τον Κονεκτιβισμό αποτελεί το γεγονός ότι χαρακτηριστικό γνώρισμα τόσο της μαθησιακής διαδικασίας, όσο και της ίδιας της γνώσης καθαυτής είναι πως θεμέλιό τους συνιστά η παρουσία μιας ποικιλομορφίας, αλλά και διαφορετικών μεταξύ τους αντιλήψεων και πεποιθήσεων. Η ποικιλομορφία αυτή συναντάται ευρύτατα στο χώρο του δικτύου. Έτσι, η μάθηση και η γνώση συνδυάζουν ποικίλες, διαφορετικές και σε πολλές περιπτώσεις αντικρουόμενες μεταξύ τους απόψεις, πεποιθήσεις, πληροφορίες και δεδομένα, τα οποία μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις διακρίνονται ακόμη και από διαφορές και αποκλίσεις μεταξύ τους. Στο πλαίσιο αυτό, η επίτευξη και της μάθησης, αλλά και της γνώσης έχει ως θεμέλιο το να αναδεικνύουν με πολυσύνθετο και πολυδιάστατο τρόπο διάφορα γεγονότα και φαινόμενα. Ταυτόχρονα, από την πλευρά τους οι εκπαιδευόμενοι αναλαμβάνουν τη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων, προχωρώντας στη δημιουργία της προσωπικής μαθησιακής τους πορείας μέσω της αναζήτησης, του εντοπισμού, της επεξεργασίας και της γόνιμης αξιοποίησης πολυάριθμων και ποικίλων πληροφοριών και γνώσεων (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>.

Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019·
<https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>.

Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019·
<https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Παράλληλα, κάθε μορφή γνώσης διατηρείται στο χώρο των δικτύων και όχι στο εσωτερικό του κάθε ανθρώπου. Στο πλαίσιο αυτό, το κάθε δίκτυο που αφορά τη μάθηση συνιστά ένα είδος δομής, η δημιουργία της οποίας αποσκοπεί στην αποτελεσματική μάθηση, την επαρκή ενημέρωση και στη συνεχή απόκτηση καινούριων εμπειριών και γνώσεων. Μάλιστα, για την επίτευξη της δικτυακής μαθησιακής διαδικασίας, υφίσταται η διάκριση δύο ειδών μαθησιακών δικτύων. Ειδικότερα, πρόκειται γι' αυτά με εσωτερικό χαρακτήρα, που αφορούν την περίπτωση των λεγόμενων «νευρωνικών δικτύων», στο πλαίσιο των οποίων η καταχώρηση της γνώσης πραγματοποιείται στον ανθρώπινο εγκέφαλο, και μάλιστα στο σύνολο αυτού, δίχως να περιορίζεται σε ένα σημείο του. Ταυτόχρονα, υφίστανται και τα δίκτυα με εξωτερικό χαρακτήρα, που διαμορφώνονται με ενεργό τρόπο. Συγκεκριμένα, στο χώρο αυτών ο καθένας από τους κόμβους επιτυγχάνει την αναπαράσταση ενός εξειδικευμένου στοιχείου, ενώ το σύνολό τους αποδίδει τη δεξιότητα που παρουσιάζει το άτομο κατά τη διάρκεια της αντίληψης, της μάθησης και της αφομοίωσης του εξωτερικού κόσμου και της προσαρμογής σ' αυτόν (Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “Connectivism” 2, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Επίσης, σύμφωνα με τη θεωρία του Κονεκτιβισμού, η πραγμάτωση της μαθησιακής διαδικασίας έχει ως απαραίτητη προϋπόθεση να συνδέονται μεταξύ τους πηγές απ' όπου αντλείται η πληροφόρηση, τις οποίες όμως παρέχουν κόμβοι με εξειδικευμένο χαρακτήρα. Επομένως, η μαθησιακή διαδικασία δεν έχει ως αφετηρία το εκάστοτε περιεχόμενο. Αντιθέτως, βασικό της γνώρισμα, και κατ' επέκταση και της γνώσης, είναι πως αυτή συνιστά μία διαδικασία κατά την οποία δημιουργούνται δίκτυα, όπου κάθε είδος πληροφορίας με σύνθετο και ποικιλόμορφο περιεχόμενο περιλαμβάνεται εντός εξειδικευμένων κόμβων. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι

αναλαμβάνουν την αποδόμηση των δικτύων που αφορούν τη μάθηση σε ένα σύνολο δομών μικρότερης έκτασης και περιεχομένου, επιτυγχάνοντας έτσι τη διαρκή μάθηση και ταυτόχρονα τη δυναμική αλληλεπίδρασή τους με τον περίγυρό τους (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Επίσης, χαρακτηριστικό γνώρισμα της μάθησης είναι το γεγονός ότι αυτή δεν περιλαμβάνεται αποκλειστικά στον άνθρωπο, αλλά και σε άλλες πηγές, οι οποίες δεν σχετίζονται μ’ αυτόν. Άλλωστε, η ύπαρξη της γνώσης είναι εφικτή όχι μόνο στο εσωτερικό του ανθρώπου, αλλά και σε χώρους όπως αυτόν του δικτύου. Μάλιστα, τόσο η ενεργοποίηση, όσο και η διευκόλυνση της μάθησης συντελούνται από την πλευρά της τεχνολογίας. Έτσι, η μάθηση εντοπίζεται και σε οποιοδήποτε αντικείμενο και χώρο που μπορεί να εκλαμβάνεται ως αφητηρία απ’ όπου πηγάζει πληροφόρηση, όπως είναι οι περιπτώσεις των βιβλιοθηκών, των βιβλίων, των βάσεων δεδομένων, των ιστοχώρων και, γενικά, κάθε μορφής πηγής που παρέχει πληροφορίες. Στην πραγματικότητα, λοιπόν, δεν υφίσταται κανένας περιορισμός της νόησης μέσα στον ανθρώπινο εγκέφαλο, αλλά κατανέμεται σε κοινωνικό επίπεδο εντός του δικτύου. Επομένως, η μαθησιακή διαδικασία διακρίνεται και από έναν «απρόσωπο» χαρακτήρα (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Marquis, 2012· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019·

<https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμός/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018.
<http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018.
<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019.
<https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019.
<https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Επιπλέον, ο Κονεκτιβισμός δίνει βαρύτητα στο στοιχείο της ικανότητας που αφορά τη μάθηση ολοένα και περισσότερων πραγμάτων. Έτσι, αποδίδεται στη συγκεκριμένη μορφή ικανότητας μεγαλύτερη σημασία και σπουδαιότητα συγκριτικά με την ίδια τη γνώση που έχει αποκτηθεί έως σήμερα, κάτι που ίσχυε μέχρι πρότινος. Εξάλλου, κατά τη σημερινή εποχή, υφίσταται μία διαρκής και έντονη εξέλιξη της γνώσης. Ταυτόχρονα, σε πολλές περιπτώσεις παρατηρείται η ύπαρξη γνώσεων, των οποίων, αν και η απόκτηση πραγματοποιήθηκε προσφάτως, ωστόσο διακρίνονται από έναν παρωχημένο χαρακτήρα και περιεχόμενο. Συνεπώς, η διαδικασία της μάθησης είναι διαρκής και αφορά το σύνολο του ανθρώπινου βίου. Στο πλαίσιο αυτό, αποκτά μεγάλη σπουδαιότητα η ικανότητα του ατόμου να αξιολογεί το αντικείμενο το οποίο οφείλει να μαθαίνει στην εκάστοτε περίπτωση (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Marquis, 2012· Mattar, 2018· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμός/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018.
<http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018.
<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019.
<https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Έτσι, οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να μην επικεντρώνονται στην εξέταση ενός συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου, αλλά να επιδιώκουν να αναζητούν τις

κατάλληλες μεθόδους για την αποτελεσματική και άμεση ανταπόκρισή τους σε περιπτώσεις όπου χρειάζονται είδη γνώσης που δεν κατέχουν. Παράλληλα, από την πλευρά τους, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να παρέχουν την κατάλληλη εκπαίδευση στους εκπαιδευόμενους, προκειμένου αυτοί να μάθουν τον τρόπο με τον οποίο θα μαθαίνουν κι, έτσι, να προχωρούν οι ίδιοι στην αξιοποίηση της γνώσης που παρέχει το δίκτυο. Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, η έμφαση και η σπουδαιότητα δίνονται όχι στην υπάρχουσα γνώση, αλλά σ' αυτό που είναι σε θέση να μάθει κάποιος επιπρόσθετα, καθώς και στο κατά πόσο διαθέτει την ικανότητα της άμεσης και γρήγορης εύρεσης της απαραίτητης και απαιτούμενης γνώσης (<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>.

Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, προκειμένου να υποστηρίζεται και να εξασφαλίζεται η διαρκής μάθηση, επομένως η διά βίου μάθηση, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να διαμορφώνονται, να τροφοδοτούνται, να καλλιεργούνται και να διατηρούνται οι επαφές, δηλαδή οι συνδέσεις, οι οποίες συνιστούν το σημείο αφετηρίας της μαθησιακής διαδικασίας. Ειδικότερα, κάθε μορφή σύνδεσης συνιστά το βασικό παράγοντα, προκειμένου να επιτυγχάνεται η μάθηση μέσω του διαδικτύου. Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι είναι οι κύριοι υπεύθυνοι, ώστε να διατηρούν και να επεκτείνουν το προσωπικό τους μαθησιακό δίκτυο. Μάλιστα, αναλόγως των ιδιαίτερων αναγκών που παρουσιάζει ο καθένας στην εκάστοτε περίπτωση, έχει τη δυνατότητα να προχωρά σε διαφοροποίηση των συνδέσεων που μέχρι πρότινος χρησιμοποιούσε εντός του μαθησιακού του δικτύου. Με τον τρόπο αυτό, επέρχεται μία εξασθένηση των κόμβων που είτε παύουν να αξιοποιούνται είτε δεν διακρίνονται από καμία ωφέλεια για τις πληροφορίες που εναλλάσσονται διαρκώς, με συνέπεια τη βαθμιαία κατάργηση των συνδέσεων ανάμεσα σ' αυτούς και σε άλλους κόμβους (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>.

Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι οφείλουν να αναζητούν συνεχώς κόμβους με πληροφορίες, επιδιώκοντας την κατάλληλη προσαρμογή κι εναρμόνιση του δικτύου στο σύνολο των δικών τους, ιδιαίτερων αναγκών που παρουσιάζουν σε εκπαιδευτικό επίπεδο. Επομένως, προβάλλει ως άμεση κι επιτακτική ανάγκη η περιθωριοποίηση κάθε πηγής που παρέχει πληροφόρηση και η οποία είτε κρίνεται από έλλειψη αξιοπιστίας κι εγκυρότητας είτε καθίσταται περιττή, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύεται η αναγκαιότητα της προσθήκης καινούριων πηγών που παρέχουν γνώση

(<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>.

Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019)).

Ακόμη, το είδος του περιεχομένου που αφορά τη μάθηση υφίσταται διαρκείς αλλαγές και διαφοροποιήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, ένα θεμελιώδες και ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο που διακρίνει την ικανότητα κάποιου να μαθαίνει είναι να έχει τη δυνατότητα να ανακαλύπτει, να αναγνωρίζει και να ερμηνεύει κατάλληλα και αποτελεσματικά το απαραίτητο είδος προτύπου και σύνδεσης, αλλά και τις ομοιότητες και κάθε κοινό σημείο που αφορούν απόψεις, έννοιες και κάθε είδος ιδέας και νοήματος και τα οποία κρίνονται ως αναγκαία στην εκάστοτε περίπτωση. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί οφείλουν να μεριμνούν για την υπόδειξη των κατάλληλων προτύπων αναφορικά με ιδέες και συμπεριφορές, τα οποία, εφόσον γίνουν αποδεκτά κι εφαρμοστούν έμπρακτα, θα παρέχουν τα κατάλληλα εφόδια στους εκπαιδευόμενους, προκειμένου να κατανοούν την εκάστοτε πληροφορία την οποία αντλούν (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, τόσο η μάθηση, όσο και η γνώση συνιστούν δύο μορφές διαδικασιών που εξελίσσονται και αναπτύσσονται διαρκώς. Μάλιστα, εντός ενός δικτύου που αφορά τη μάθηση υφίσταται η διαρκής διαφοροποίηση της εκάστοτε πληροφορίας. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό και τον κύριο στόχο που αυτός θέτει και προσδοκά, οι διάφορες δραστηριότητες που αφορούν τη μάθηση δεν αποσκοπούν αποκλειστικά στην απόκτηση της γνώσης. Αντίθετα, το είδος της γνώσης που καλούνται να αποκτήσουν οι εκπαιδευόμενοι είναι απολύτως απαραίτητο να διακρίνεται από ένα σαφή κι επίκαιρο χαρακτήρα και περιεχόμενο, καθώς και από εγκυρότητα, περιλαμβάνοντας ένα σύνολο ακριβών κι ενημερωμένων γνώσεων, ώστε να αντιστοιχεί και να προσαρμόζεται με το σύνολο των καινούριων ανακαλύψεων που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της σημερινής εποχής. Έτσι, το ζήτημα της απόκτησης γνώσεων που είναι επίκαιρες αφορά τη δημιουργία των κατάλληλων δικτύων μάθησης (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Καρυπίδου, 2012· Κυριάκου, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Εξάλλου, καθώς κατά τη σημερινή εποχή το είδος των γνώσεων και των πληροφοριών που σχετίζονται με ένα οποιοδήποτε ζήτημα και οι οποίες υφίστανται στο χώρο του μαθησιακού δικτύου διαφοροποιούνται διαρκώς και ριζικά, οι πληροφορίες που αντλούνται μέσω κόμβων και οι οποίες δεν διακρίνονται από έναν ακριβή κι ενημερωμένο χαρακτήρα και περιεχόμενο δεν συντελούν, ώστε να ευνοείται η μαθησιακή διαδικασία. Αντιθέτως, συμβάλλουν στην παρεμπόδισή της. Έτσι, ο κάθε εκπαιδευόμενος, προκειμένου να κατορθώνει την αποτελεσματική

ανταπόκρισή του στο σύνολο των αξιώσεων που προβάλλει η μαθησιακή διαδικασία, οφείλει να επιδιώκει την καλλιέργεια και ανάπτυξη δύο κύριων δεξιοτήτων. Ειδικότερα, οφείλει να αποφεύγει κάθε μορφή δέσμευσης σε οποιαδήποτε πηγή την οποία έχει ανακαλύψει παλαιότερα και να προχωρά και να επιδιώκει τη διαρκή αναζήτηση αντίστοιχων καινούριων. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, ως κύριος στόχος κάθε μαθησιακής δραστηριότητας προβάλλει η ικανότητα να γίνεται αντιληπτή και να κατανοείται η τρέχουσα πραγματικότητα (Γαβριηλίδου, 2013· Siemens, 2004· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Επιπρόσθετα, προβάλλεται έντονα και η διεργασία κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι λαμβάνουν τις κατάλληλες αποφάσεις, ώστε να διαχωρίζουν αποτελεσματικά τις πολυάριθμες πληροφορίες που τους παρέχονται σε εκείνες που διακρίνονται από σπουδαιότητα και χρησιμότητα και στις αντίστοιχες που δεν έχουν καμία απολύτως σημασία και αξία. Μάλιστα, το είδος των πληροφοριών που αντλούνται, καθώς και οι εκάστοτε επιλογές που πραγματοποιούνται δέχονται καταλυτική επιρροή από συνθήκες οι οποίες διαφοροποιούνται διαρκώς. Στο πλαίσιο αυτό, η περίπτωση μιας ορθής απάντησης στο παρόν ενδεχομένως να μην αφορά μία ανάλογη μελλοντική περίπτωση, αφού το περιεχόμενο των πληροφοριών που την αφορούν και οι οποίες καθορίζουν την αντίστοιχη απόφαση διαφοροποιείται. Έτσι, η διαδικασία της λήψης των ορθών αποφάσεων συνιστά ένα είδος αυτοτελούς μαθησιακής διαδικασίας, μέσω της οποίας συγχρόνως καλλιεργείται και αναπτύσσεται και η ικανότητα του κριτικού στοχασμού (Banihashem & Aliabadi, 2017· Bell, 2009· Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Κυριάκου, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism” 1, 2019· “What is Connectivism?”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019.

<https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι οφείλουν να έχουν την ικανότητα της εύρεσης του νοήματος που μεταδίδεται μέσω των διαφόρων αντιλήψεων και πληροφοριών που παρέχει το δίκτυο, οι οποίες διακρίνονται από ανόμοια στοιχεία και, μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις είτε αντιτίθενται μεταξύ τους είτε θεωρούνται ξεπερασμένες. Παράλληλα, καλούνται να επιδιώκουν τη λήψη των κατάλληλων αποφάσεων αναφορικά με τις πεποιθήσεις και τις πληροφορίες εκείνες που κρίνεται ως απαραίτητο να προστεθούν στο προσωπικό τους μαθησιακό δίκτυο (<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ, ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ ΣΤΟΝ ΚΟΝΕΚΤΙΒΙΣΜΟ

3.1 Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

Στο πλαίσιο του Κονεκτιβισμού, ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν οι εκπαιδευτικοί διαφοροποιείται ριζικά. Συγκεκριμένα, δεν συνιστούν, πλέον, την αποκλειστική πηγή απ' όπου παρέχεται η γνώση. Αντιθέτως, ο ρόλος και η συνδρομή τους προς τους εκπαιδευόμενους λαμβάνουν ένα βοηθητικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Μάλιστα, σε κάποιες περιπτώσεις οι εκπαιδευτικοί δεν διαδραματίζουν κανέναν απολύτως ρόλο και είναι χαρακτηριστική η πλήρης απουσία τους κατά τη μαθησιακή διαδικασία, ενώ οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι αναλαμβάνουν να αυτοαξιολογούνται (Downes, 2004· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Mattar, 2018· Τούλιου, 2017· “2.6 Connectivism”, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμός/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, η αρμοδιότητα, αλλά και ευθύνη τους είναι η διευκόλυνση, η υποστήριξη, η παρότρυνση και η καθοδήγηση των εκπαιδευομένων, προκειμένου να επινοούνται λύσεις, ώστε να επιλύονται τα διάφορα προβλήματα, καθώς και να υποδεικνύονται σ' αυτούς τα κατάλληλα web 2.0 μέσα για την εκπαίδευσή τους, δηλαδή τα κατάλληλα είδη εργαλείων που σχετίζονται με την κοινωνική δικτύωση. Γενικά, πάντως, ο ρόλος των εκπαιδευτικών συνίσταται στο να παρέχουν στους εκπαιδευόμενους την κατάλληλη βοήθεια, ώστε αυτοί να αξιοποιούν με δημιουργικό και αποτελεσματικό τρόπο κάθε σύγχρονο δίκτυο που αφορά τη μάθηση, προχωρώντας στη δημιουργία και αξιοποίηση του προσωπικού, ιδιαίτερου δικτύου μάθησης με απώτερο σκοπό την απόκτηση της γνώσης (Καρυτίδου, 2012· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Marquis, 2012· Τούλιου, 2017· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης-κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Παράλληλα, οι εκπαιδευτικοί άλλοτε ασκούν καθοριστική επιρροή και σε άλλες περιπτώσεις αποτελούν τον αποκλειστικό παράγοντα για τη δημιουργία ενός δικτύου σχετικά με τη μάθηση, στο οποίο, μάλιστα, συμμετέχουν και οι ίδιοι ενεργά με τη μορφή μέλους. Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί δεν αναλαμβάνουν τον έλεγχο και το συντονισμό της μαθησιακής διαδικασίας. Αντιθέτως, αρκούνται στο να ασκούν κάποια επιρροή σ' αυτήν. Στο πλαίσιο αυτό, ο έλεγχος των εκπαιδευομένων της τάξης από την πλευρά τους αντικαθίσταται είτε από την επιρροή είτε από τη διαμόρφωση του δικτύου μάθησης που πρόκειται να χρησιμοποιήσουν οι εκπαιδευόμενοι (Banihashem & Aliabadi, 2017· Kuna, 2014· Mattar, 2018· “Digital Learning & Teaching”, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης-κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019

<https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

3.2 Ο ρόλος των εκπαιδευομένων

Εκτός από το ρόλο των εκπαιδευτικών, αναδιαμορφώνονται εξολοκλήρου και ο ρόλος και η συνδρομή των εκπαιδευομένων στη μαθησιακή διαδικασία. Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Κονεκτιβισμό, οι εκπαιδευόμενοι έχουν ως κύριο ρόλο να αυτορρυθμίζουν τη μαθησιακή διαδικασία των ίδιων κι, έτσι, να αυτονομούνται και να αυτοπραγματώνονται σε μεγάλο βαθμό (Downes, 2004· Kuna, 2014· Marquis, 2012· Siemens, 2004· Τούλιου, 2017· “Digital Learning & Teaching”, 2019· “Connectivism” 2, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Ειδικότερα, μέσω της γόνιμης επιρροής που δέχονται από τον εκπαιδευτικό κι εκμεταλλευόμενοι και αξιοποιώντας τις πολυάριθμες και ποικίλες πηγές και κόμβους που παρέχει το διαδίκτυο και που περιλαμβάνουν γνώση, έχουν τη δυνατότητα κι επιτυγχάνουν τη μάθηση μέσω της προσωπικής τους επιλογής σχετικά με τη μέθοδο, το είδος του περιεχομένου, το χρονικό διάστημα, αλλά και τα απαραίτητα μέσα που θα αξιοποιήσουν με σκοπό την αποτελεσματική πραγμάτωση των εκάστοτε προσωπικών τους εκπαιδευτικών επιδιώξεων και στόχων που οριοθετούνται από την πλευρά του εκπαιδευτικού. Έτσι, συμμετέχουν οι ίδιοι ενεργά στη μάθηση, αφού μεταβαίνουν σε μία διεργασία κατά την οποία επικοινωνούν με αμφίπλευρο τρόπο με την πλευρά των εκπαιδευτικών, των γονέων, των κατάλληλων ειδικών, αλλά και των συμμαθητών τους. Στο πλαίσιο αυτό, η συμβολή των ίδιων των εκπαιδευομένων αποκτά έναν καταλυτικότερο χαρακτήρα και περιεχόμενο (Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ· Downes, 2004· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna,

2014· Mattar, 2018· Siemens, 2004· Τούλιου, 2017· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· <https://testblogmarilenasolea.wordpress.com/γνωστικες-θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμός/>. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2018· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, κάθε μορφή γνώσης δεν υποδεικνύεται και δεν παρέχεται, πλέον, από τον εκπαιδευτικό. Αντιθέτως, οι εκπαιδευόμενοι τίθενται οι ίδιοι στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας και αποκτούν τη δυνατότητα της αλληλεπίδρασης με κάθε πηγή πληροφοριών και δεδομένων, αλλά και κάθε είδος θεωρίας, έρευνας και, γενικά, γνωστικού αντικειμένου που εκλαμβάνεται ως ωφέλιμο για την επίτευξη της μάθησής τους. Έτσι, και μέσω της αλληλεπίδρασης του κάθε εκπαιδευόμενου με τους υπόλοιπους που ανήκουν στην ίδια τάξη και μέσω της σύνδεσης διαφορετικών μεταξύ τους κόμβων, προχωρούν οι ίδιοι με δική τους ευθύνη και πρωτοβουλία στο σχηματισμό των προσωπικών τους δικτύων μάθησης, το οποίο συγκροτείται από ποικίλες πηγές από τις οποίες προέρχεται η γνώση, καθώς και στη διαμόρφωση και ανάδειξη των προσωπικών τους αντιλήψεων και πεποιθήσεων. Επίσης, έχουν την ευθύνη της προσωπικής επιλογής αναφορικά με το είδος του κατάλληλου εργαλείου που αφορά την κοινωνική δικτύωση και το οποίο θα αξιοποιήσουν στην εκάστοτε περίπτωση κατά τη διαδικασία της διδασκαλίας τους (Βασιλούδης, χ.χ.: Downes, 2004· Duke et al., 2013· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014· Κυριάκου, 2014· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018· <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμος/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019· <https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019·

<https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, οι εκπαιδευόμενοι αναλαμβάνουν την κατάλληλη οργάνωση του χώρου που διακρίνει το μαθησιακό δίκτυο και τη διαμόρφωση των κατάλληλων διεργασιών που θα τους κατευθύνουν στην απόκτηση της γνώσης. Έτσι, μέσω της κατάλληλης ενθάρρυνσής τους, δημιουργούν το δικό τους, ξεχωριστό δίκτυο αναφορικά με τη μάθηση, το οποίο περιλαμβάνει μία πληθώρα ποικίλων πηγών, και ουσιαστικά διαμορφώνουν την προσωπική, ιδιαίτερη μαθησιακή κατεύθυνση την οποία ακολουθούν, επομένως το προσωπικό τους μαθησιακό περιβάλλον, με σκοπό να αποκτούν την απαραίτητη γνώση. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, η παροχή της γνώσης πραγματοποιείται με άμεσο τρόπο (Βασιλούδης, χ.χ.: Καρυπίδου, 2012: “2.6 Connectivism”, 2019: “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019: <http://ep1.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμοσ-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018: <https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019: <https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Παράλληλα, όμως, οι εκπαιδευόμενοι δεν αρκούνται αποκλειστικά στο να αλληλοεπηρεάζονται με κάποιο γνωστικό αντικείμενο ή κάποια συναφή θεωρία και στην απλή ανάγνωση κάποιας εξειδικευμένης θεωρίας ή έρευνας. Αντίθετα, έχουν τη δυνατότητα της άμεσης συνομιλίας μ’ αυτό και, γενικά, επιδιώκουν κατά βάση να επικοινωνούν μεταξύ τους, καθώς και με άλλα άτομα μέσα από το διαδίκτυο, και πιο συγκεκριμένα με μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως είναι τα διάφορα blogs, το twitter και το Facebook (<https://fkyria03blog.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/κονεκτιβισμοσ/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019: <https://ioannousofiaa.wordpress.com/category/θεωριες-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 10 Ιανουαρίου, 2019).

Γενικά, πάντως, εφαρμόζοντας τη θεωρία και τις αρχές που προβάλλει ο Κονεκτιβισμός, οι εκπαιδευόμενοι αναλαμβάνουν την πλοήγηση στο χώρο των πηγών που παρέχουν πληροφορίες. Παράλληλα, έχουν τη δυνατότητα της δημιουργίας, της διατήρησης, της μέριμνας, της σύνδεσης και της προώθησης μιας διαδικασίας κατά την οποία λαμβάνονται οι απαραίτητες αποφάσεις. Μάλιστα, μέσω ενός wiki, οι

εκπαιδευόμενοι έχουν τη δυνατότητα της διεύρυνσης των θεμάτων που τους ενδιαφέρουν και τους απασχολούν, αξιοποιώντας τόσο το διάλογο, όσο και τα κατάλληλα είδη συνδέσμων. Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνουν την καλλιέργεια και ανάπτυξη καινούριων δεξιοτήτων με στόχο την κατανόηση των διαφόρων νοημάτων, την εύρεση καινούριων μεθόδων που αφορούν τη μάθηση, καθώς επίσης και την αποτελεσματική σύνθεση των ποικίλων πληροφοριών που βρίσκονται διάσπαρτες σε ένα δίκτυο το οποίο υφίσταται διαρκείς μεταβολές και διαφοροποιήσεις (Καρυπίδου, 2012· Κυριάκου, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019).

3.3 Ο ρόλος του περιβάλλοντος και της μνήμης

Σε ό,τι αφορά το περιβάλλον, και αυτό διαδραματίζει ιδιαίτερα καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη της μάθησης. Συγκεκριμένα, προσφέρει προς τους εκπαιδευόμενους διάφορα είδη και μορφές πηγών. Στο πλαίσιο αυτό, ο κάθε εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα της χρησιμοποίησης και αξιοποίησης των συγκεκριμένων πηγών για τη διαμόρφωση της μαθησιακής διαδικασίας που πρόκειται να ακολουθήσει (<https://fkyria03blog.wordpress.com/2015/03/06/συγκριση-τριων-θεωριων/>. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019).

Ακόμη, αναφορικά με το ζήτημα του ρόλου που διαδραματίζει η μνήμη στον Κονεκτιβισμό, αυτή συνιστά έναν παράγοντα προσαρμογής και ουσιαστικά αντιπροσωπεύει την πραγματικότητα και τις συνθήκες της, όπως αυτές επικρατούν στο παρόν. Μάλιστα, χαρακτηριστικό γνώρισμα της μνήμης είναι η ύπαρξή της στο χώρο των δικτύων. Έτσι, δεν είναι αναγκαία η διάθεση αποθηκευμένων πληροφοριών στον ανθρώπινο εγκέφαλο και το μόνο που χρειάζεται κάποιος είναι να γνωρίζει σε ποιον ακριβώς χώρο οφείλει να στρέφεται για την εύρεση αυτού που αναζητά (<http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμος-δικτυα-μαθησης/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΑ

ΜΕ ΤΟΝ ΚΟΝΕΚΤΙΒΙΣΜΟ

4.1 Τα βασικά γνωρίσματα των δικτύων που αφορούν τη συνδετική γνώση

Σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό, η διαδικασία της μάθησης συνιστά ένα είδος φαινομένου με δικτυακό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Στο πλαίσιο αυτό, στόχος της παιδαγωγικής που επιδιώκεται είναι η περιγραφή των κατάλληλων κι επιτυχημένων δικτύων, τα οποία διαφέρουν, είναι αυτόνομα και διαφανή, ενώ ταυτόχρονα συνδέονται μεταξύ τους. Παράλληλα, η παιδαγωγική που προωθείται μέσω του Κονεκτιβισμού αποσκοπεί στην απόδοση των κατάλληλων εκείνων μεθόδων, μέσω των οποίων επέρχεται η δημιουργία των συγκεκριμένων δικτύων σε ατομικό, αλλά και κοινωνικό επίπεδο (Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2007· Kuna, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019).

Σχετικά με τα δίκτυα, αυτά κρίνονται επιτυχημένα και αποδοτικά, όταν διακρίνονται από το στοιχείο της διαφορετικότητας και της ποικιλομορφίας. Συγκεκριμένα, προκειμένου μία γνώση που προκύπτει μέσω της διασύνδεσης να είναι αξιόπιστη, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προωθείται το στοιχείο της διαφορετικότητας. Μάλιστα, αυτό επιτυγχάνεται, εφόσον ενισχύονται οντότητες μεμονωμένου χαρακτήρα και περιεχομένου και, ταυτόχρονα, ελαχιστοποιείται η επίδραση που ασκούν οι οντότητες που είναι συνδεδεμένες με κατάλληλο κι αποτελεσματικό τρόπο. Έτσι, παρέχεται η δυνατότητα να διαμορφώνονται επιπρόσθετες απόψεις, πεποιθήσεις και οπτικές στο χώρο του δικτύου. Προκειμένου,

λοιπόν, ένα δίκτυο να κρίνεται ως επιτυχημένο, ώστε να επιτυγχάνεται η συνδεδεμένη γνώση, είναι αναγκαίο να χαρακτηρίζεται από διαφορετικότητα. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκεται να συμπεριλαμβάνονται και να προβάλλονται όσο γίνεται περισσότερες αντιλήψεις και απόψεις κατά τη διάρκεια της μάθησης. Παράλληλα, αναδεικνύεται η αλληλεπίδραση που υφίσταται ανάμεσα σε άτομα που αντιλαμβάνονται κι ερμηνεύουν με διαφορετικό τρόπο ένα ζήτημα και ταυτόχρονα κατέχουν ένα «διαφορετικό υπόβαθρο παραδοχών» (Γαβριηλίδου, 2013· Bell, 2010· Downes, 2006· Duke et al., 2013· Καρακουζίδου, 2015· Kuna, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019).

Μάλιστα, καθοριστικό είναι το γεγονός ότι το σύνολο των δικτύων αυτών παρέχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούνται και να αξιοποιούνται χωρίς καμία δυσκολία, δίνοντας έτσι την ευκαιρία, ώστε να δημιουργούνται σχέσεις και δεσμοί που διακρίνονται από αυθορμητισμό. Παράλληλα, μέσω του Συμμετοχικού Ιστού, παρέχεται στους εκπαιδευόμενους η δυνατότητα να βιώνουν πρωτοποριακές μορφές εμπειριών αναφορικά με τη διαδικασία της μάθησης, και πιο συγκεκριμένα να συμμετέχουν αυτοί στους χώρους περιβαλλόντων που βασικά τους γνωρίσματα είναι η κοινωνική δικτύωση και η συμμετοχικότητα, ενώ συντελούν, ώστε οι χρήστες αυτών να αλληλεπιδρούν και να επικοινωνούν μεταξύ τους σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό. Έτσι, παρέχεται και η δυνατότητα να διαμορφώνονται ανοικτά περιβάλλοντα, προκειμένου να επιτυγχάνεται ένα συνεργατικό πνεύμα. Επίσης, ενθαρρύνεται και το ενδεχόμενο να αξιοποιούνται περισσότερα και διαφορετικά μεταξύ τους μέσα έκφρασης, τα οποία, εκτός από την περίπτωση των απλών κειμένων, είναι σε θέση να συνδυάζουν εικόνες, ήχο και βίντεο (Bell, 2010· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· Kuna, 2014).

Επίσης, σημαντικό είναι και το γνώρισμα της αυτονομίας. Πρόκειται για το κατά πόσο το κάθε άτομο συμβάλλει, μέσω προσωπικών πρωτοβουλιών, στην επίτευξη της αλληλεπίδρασης, αξιοποιώντας το σύνολο των γνώσεων και των αξιών που διαθέτει, καθώς και των αποφάσεων που λαμβάνει ή απλώς η δραστηριοποίησή του οφείλεται σε εξωτερικούς παράγοντες, στόχος των οποίων είναι η ποσοτική και όχι λογική και αναστοχαστική διεύρυνση μιας προϋπάρχουσας και δεδομένης πεποίθησης (Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2006· Καρακουζίδου, 2015· Kuna, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019).

Επιπλέον, ένα αποδοτικό δίκτυο χαρακτηρίζεται από το στοιχείο της αλληλεπίδρασης και της συνεκτικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, πραγματοποιούνται η

εξέταση και ο έλεγχος του κατά πόσο η διαμόρφωση της εκάστοτε γνώσης με δημόσιο χαρακτήρα και περιεχόμενο οφείλεται στην αλληλεπίδραση ή προκύπτει απλώς μέσω μιας συγκέντρωσης από διάφορες προοπτικές, αφού μέσω κάθε μεθόδου επέρχεται η δημιουργία και μιας διαφορετικής μορφής γνώσης (Γαβρηλίδου, 2013· Downes, 2006· Καρακουζίδου, 2015· Kuna, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019).

Ακόμη, ένα επιτυχημένο δίκτυο διακρίνεται και από το χαρακτηριστικό της διαφάνειας. Στο πλαίσιο αυτό, παρατηρείται εάν υφίσταται κάποιος μηχανισμός που παρέχει τη δυνατότητα της εισχώρησης μιας δεδομένης προοπτικής στο χώρο του συστήματος, καθώς και αν αυτή έχει τη δυνατότητα της προβολής της και της αλληλεπίδρασης με κάποια άλλη αντίστοιχη (Γαβρηλίδου, 2013· Downes, 2006· Kuna, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019).

4.2 Η αποτελεσματικότητα των δικτύων κατά τη μαθησιακή διαδικασία

Κατά τον Κονεκτιβισμό, υφίστανται και ορισμένες αρχές που αφορούν το σχεδιασμό και οι οποίες επιδιώκουν όχι μόνο τον προσδιορισμό των δικτυακών εκείνων περιβαλλόντων που έχουν κατανεμηθεί με επιτυχημένο τρόπο, αλλά και το σαφή ορισμό του τρόπου με τον οποίο υφίσταται απόκλιση μεταξύ της δικτυακής μάθησης και της αντίστοιχης παραδοσιακής. Στο πλαίσιο αυτό, κάθε δίκτυο που επιδιώκει την επίτευξη της δικτυακής μάθησης κρίνεται ως αποτελεσματικό, εφόσον είναι αποκεντρωμένο. Συγκεκριμένα, το επιτυχημένο μαθησιακό δίκτυο αποτελεί ένα είδος πλέγματος, όπου υφίσταται η κατανομή του βάρους που αφορά τις συνδέσεις και της ροής των πληροφοριών, με αποτέλεσμα να αποκτούν μεγαλύτερη σταθερότητα και την απουσία κάποιου συγκεκριμένου σημείου σχετικά με ενδεχόμενη αποτυχία του (Bell, 2010· Γαβρηλίδου, 2013· Downes, 2006).

Επίσης, το αποτελεσματικό μαθησιακό δίκτυο διακρίνεται από το γνώρισμα της κατανομής. Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί μία οντότητα που εντοπίζεται σε ποικίλα φυσικά σημεία. Ταυτόχρονα, το συγκεκριμένο σύστημα δίνει βαρύτητα στο στοιχείο της λεγόμενης «διαμοίρασης». Έτσι, λοιπόν, και μέσω του «Web 2.0», πρόκειται ουσιαστικά για περιπτώσεις χώρων με προσωπικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, που αξιοποιούνται, προκειμένου όσα άτομα τα χρησιμοποιούν να επικοινωνούν μεταξύ

τους και να ανταλλάσσουν τις διάφορες γνώσεις και πληροφορίες (Bell, 2010· Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2006· Καρυπίδου, 2012).

Επιπλέον, ένα τέτοιο δίκτυο είναι αδιαμεσολάβητο. Συγκεκριμένα, παύει να υφίσταται το φαινόμενο της διαμεσολάβησης ανάμεσα στην πηγή και τον εκάστοτε αποδέκτη της πληροφορίας. Αντιθέτως, δίνει στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα της πρόσβασης τους στις πηγές με άμεσο τρόπο (Γαβριηλίδου, 2103· Downes, 2006).

Ακόμη, το περιεχόμενο ενός αποτελεσματικού δικτύου είναι αναλυτικό και αποκεντρωτικό. Αυτό συνεπάγεται πως η κάθε μονάδα που αφορά το περιεχόμενο είναι απαραίτητο να διακρίνεται από όσο γίνεται μικρότερη έκταση, καθώς και από αυτονομία, προκειμένου ο ίδιος ο δέκτης, αξιοποιώντας τις συνδέσεις που ο ίδιος δημιουργεί, να είναι εκείνος που θα οργανώνει και θα δομεί το περιεχόμενο. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα να εντάσσεται και να ενσωματώνεται μία καινούρια πληροφορία στο πλαίσιο μιας προϋπάρχουσας, καθώς και να συνδέονται οι ειδήσεις εκείνες που είναι περισσότερο δημοφιλείς με τις αντίστοιχες που αφορούν τα ενδιαφέροντα που έχει το εκάστοτε άτομο. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το περιεχόμενο των δικτύων να διακρίνεται από το στοιχείο της ανοικτότητας, μέσω της οποίας παρέχονται οι κατάλληλες συνθήκες για το συνδυασμό και τη σύνθεση μικροπεριεχομένων και τη διάδοσή τους σε ένα μεγαλύτερο αριθμό κοινού, παροτρύνοντάς το μάλιστα, ώστε αυτό να τα αναθεωρεί, αλλά και τα σχολιάζει. Ταυτόχρονα, τα δίκτυα αυτά χαρακτηρίζονται και από το γνώρισμα της διασυνδεσιμότητας κι επιτρέπουν τη δυνατότητα ελέγχου από τους ίδιους τους μαθητές (Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2006).

Παράλληλα, το περιεχόμενο ενός δικτύου είναι απαραίτητο να μην έχει ενσωματωθεί κάπου, επομένως η κάθε οντότητά του να μη συμπεριλαμβάνεται σε κάποιον άλλο χώρο. Στο πλαίσιο αυτό, η απόδοση του εκάστοτε μηνύματος πραγματοποιείται μέσω της χρήσης μιας κοινής μορφής γλώσσας, της οποίας ο κώδικας είναι προσβάσιμος σε όλους και δεν ανήκει σε κάποιο συγκεκριμένο ιδιοκτήτη. Έτσι, για τη λήψη κώδικα δεν κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη και χρήση ενός συγκεκριμένου λογισμικού ή η αξιοποίηση μιας συγκεκριμένης συσκευής (Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2006).

Επιπρόσθετα, ένα αποτελεσματικό δίκτυο διακρίνεται από το γνώρισμα της δημοκρατικότητας. Συγκεκριμένα, η κάθε οντότητα που υφίσταται σ' αυτό χαρακτηρίζεται από αυτονομία και είναι ελεύθερη για διαπραγμάτευση των συνδέσεων με κάποια άλλη αντίστοιχη, καθώς και για αποστολή και λήψη κάποιας

πληροφορίας. Σε κάθε περίπτωση, λοιπόν, το στοιχείο της διαφορετικότητας αποτελεί καθοριστικό θετικό παράγοντα, αφού μέσω αυτής το δίκτυο μετατρέπεται σε ευέλικτο και είναι σε θέση να προσαρμόζεται. Παράλληλα, μέσω της διαφορετικότητας, καθίσταται εφικτή η αναπαράσταση περισσότερων πληροφοριών από την πλευρά σύνολου του δικτύου συγκριτικά με τις πληροφορίες που αποδίδονται μέσω της συνάθροισης ανάμεσα στα διάφορα τμήματα αυτού. Έτσι, είναι απολύτως απαραίτητο να μην καθίσταται δυνατό να ελέγχονται οι οντότητες που βρίσκονται στο κάθε δίκτυο (Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2006).

Επίσης, για την αποτελεσματικότητα ενός μαθησιακού δικτύου, επομένως και του προγράμματος σπουδών που υλοποιείται, είναι αναγκαίο αυτό να διακρίνεται από ένα δυναμικό χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό, δεν παραμένει στατικό, αλλά έχει τη δυνατότητα να γίνεται αντικείμενο διαπραγμάτευσης και να διαφοροποιείται συνεχώς. Έτσι, η ανακάλυψη, και κατ' επέκταση απόκτηση, της καινούριας γνώσης πραγματώνεται μέσω της συγκεκριμένης διαδικασίας μεταβολής, κατά τη διάρκεια της οποίας μία θεμελιώδης μορφή λειτουργίας είναι να διαμορφώνονται συνδέσεις. Παράλληλα, δίνεται και η δυνατότητα να συνδυάζεται η τυπική μάθηση με την αντίστοιχη άτυπη (Γαβριηλίδου, 2103· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2006· “Digital Learning & Teaching”, 2019).

Τέλος, ένα δίκτυο, για να κρίνεται ως αποτελεσματικό, είναι απαραίτητο να μη διαχωρίζεται. Ειδικότερα, η παρουσία και διεξαγωγή της δικτυακής μαθησιακής διαδικασίας δεν διαχωρίζεται, με αποτέλεσμα να μη χρειάζεται η χρησιμοποίηση και αξιοποίηση ειδικών εργαλείων και διαδικασιών για την επίτευξη της μάθησης. Αντιθέτως, αυτή εκλαμβάνεται ως ένα τμήμα που εντάσσεται στη γενικότερη πραγματικότητα. Έτσι, προκειμένου να υποστηρίζεται, καθίσταται εφικτή η χρήση των ίδιων εκείνων εργαλείων και μέσων που αξιοποιούνται, ώστε να επιτελούνται οι διάφορες δραστηριότητες της καθημερινότητας. Συνεπώς, η παρουσία του δικτύου εντοπίζεται σε κάθε περιοχή και είδος δραστηριότητας (Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2006).

4.3 Οι κύριες αρχές της παιδαγωγικής για τη δικτυακή μάθηση σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό

Καταρχάς, σχετικά με τη μέθοδο που ακολουθείται κατά τη διδασκαλία, ο Κονεκτιβισμός υποστηρίζει πως υφίσταται μία άρρηκτη σύνδεση μεταξύ αυτής και της μάθησης που διακρίνεται από έναν πολύπλοκο και πολυσύνθετο χαρακτήρα και περιεχόμενο. Παράλληλα, η αποτελεσματική διαδικασία της διδασκαλίας επιτυγχάνεται μέσω των άμεσων και γρήγορων διαφοροποιήσεων, ενώ βασικό γνώρισμά της αποτελεί και η παρουσία διαφορετικών μεταξύ τους και ποικιλόμορφων πηγών απ' όπου πηγάζει η γνώση (“Connectivism by Siemens”, 2019· <http://epri.korinthos.uop.gr/BlogsPortal/mps2017/2017/04/24/κονεκτιβισμοσ-δικτυα-μαθησησ/>. Ανακτήθηκε 28 Δεκεμβρίου, 2018).

Γενικά, πάντως, σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό, προβάλλονται ορισμένα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά αναφορικά με το είδος της παιδαγωγικής που ακολουθείται για τη διαδικασία της μάθησης στο χώρο των δικτύων. Ειδικότερα, η μαθησιακή διαδικασία συνεπάγεται τη διαδικασία πλοήγησης στο χώρο του δικτύου. Αυτό σημαίνει πως οι εκπαιδευόμενοι εκτίθενται σε συνθήκες έμπρακτης εφαρμογής που συνδέονται με την πραγματικότητα και οι οποίες αφορούν μία συγκεκριμένη θεματική περιοχή. Συνεπώς, η μαθησιακή διαδικασία πραγματοποιείται στο πλαίσιο κοινοτήτων, στις οποίες δίνεται έμφαση στο να συμμετέχει ο κάθε εκπαιδευόμενος σ' αυτές. Ταυτόχρονα, βασικό γνώρισμα της συγκεκριμένης μαθησιακής μεθόδου είναι και η διεξαγωγή συζήτησης, η εξέλιξη της οποίας πραγματοποιείται ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους και άλλα μέλη της εκάστοτε κοινότητας, τα οποία ενδεχομένως να διαθέτουν και περισσότερες ικανότητες. Μάλιστα, μέσω της συγκεκριμένης συζήτησης, συγκροτούνται πολυάριθμες και ποικίλες πηγές, οι οποίες είναι διασυνδεδεμένες και διακρίνονται από ένα δυναμικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, ενώ για τη δημιουργία τους συμβάλλουν όχι αποκλειστικά οι ειδικοί, αλλά και το κάθε μέλος που εντάσσεται σε μία κοινότητα (Γαβριηλίδου, 2013· Downes, 2006).

Επίσης, αντίθετα με την περίπτωση των συλλογικοτήτων που αφορούν την εκπαίδευση και οι οποίες εξαρτώνται άμεσα και αποκλειστικά από τη διεξαγωγή του μαθήματος και η παρουσία και λειτουργία τους εξαλείφονται με τη λήξη αυτού, ο χαρακτήρας και η μέθοδος της δικτυακής παιδαγωγικής διαφέρουν ολοκληρωτικά. Συγκεκριμένα, ο βασικός παράγοντας που αφορά τη μαθησιακή διαδικασία είναι αυτός της κοινότητας. Παράλληλα, το είδος του περιεχομένου που περιλαμβάνει το εκάστοτε μάθημα βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση και καθοδήγηση από τη διεξαγωγή συζήτησης, ενώ τόσο στη διαδικασία της διδασκαλίας, όσο και στις πηγές που αφορούν τη μάθηση δίνεται δευτερεύουσα αξία και η ανάδειξή τους

πραγματοποιείται, εξαιτίας του ότι υφίσταται η κοινότητα, αλλά και μέσα από τη λειτουργία και τη δραστηριοποίησή της. Στο πλαίσιο, λοιπόν, του Συμμετοχικού Ιστού, ο οποίος ονομάζεται και «Ιστός 2.0» ή αλλιώς «web 2.0», αναδεικνύεται κατά τη σύγχρονη εποχή ένα νέο είδος ρεύματος, που αφορά το στοχασμό, καθώς και ένα σύνολο από διαδικτυακά εργαλεία με τα οποία επιτυγχάνονται η διευκόλυνση και η ενθάρρυνση, ώστε να σχηματίζονται διαδικτυακές κοινότητες (Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2105· Downes, 2006).

Επιπρόσθετα, το κάθε περιβάλλον που αφορά τη μάθηση διακρίνεται από ένα διαθεματικό χαρακτήρα και περιεχόμενο και παρέχει τη δυνατότητα της πρόσβασης στον καθένα. Έτσι, η δημιουργία τους δεν αποσκοπεί στο να διδάσκεται στους εκπαιδευόμενους ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο. Αντιθέτως, στόχος τους είναι να αναπαριστούν τις συνθήκες της πραγματικότητας. Μάλιστα, στο χώρο των συγκεκριμένων περιβαλλόντων και αξιοποιώντας τους ποικίλους τομείς που αφορούν τη γνώση, ο κάθε εκπαιδευόμενος πορεύεται με κατεύθυνση «κατά πλάτος» (Γαβριηλίδου, 2013, 83) και, ταυτόχρονα, εξετάζει σε βάθος και λεπτομερώς την εκάστοτε θεματική ενότητα, εφόσον οι αξιώσεις που προβάλλει η αναπαράσταση θέτουν ως απαραίτητη προϋπόθεση την απόκτηση καινούριας γνώσης (Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2006).

Επιπλέον, κρίνεται απολύτως απαραίτητη η παροχή της δυνατότητας πολλών και ποικίλων ευκαιριών στον κάθε μαθητή, ώστε να επικοινωνεί με ανοικτό τρόπο και μέσω της αξιοποίησης πολλαπλών μέσων. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά το ζήτημα των μαθησιακών διαδικασιών, είναι αναγκαίο αυτές να διακρίνονται από μεγαλύτερη αυθεντικότητα, κάτι που συνεπάγεται πως είναι απαραίτητη προϋπόθεση να συνδέονται σε μεγαλύτερο βαθμό με κάθε ενδιαφέρον και άμεση επιδίωξη που διαθέτει ο κάθε μαθητής, και μάλιστα τη στιγμή ακριβώς που εκδηλώνει το ανάλογο ενδιαφέρον. Ταυτόχρονα, προβάλλεται η αναγκαιότητα της ενθάρρυνσης του αναστοχασμού, της άσκησης της κριτικής ικανότητας και της διά βίου μάθησης (Banihashem & Aliabadi, 2017· Βασιλούδης, χ.χ· Δημητριάδης, 2015· Siemens, 2004· “2.6 Connectivism”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019).

Ακόμη, ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει να συγκεντρώνει και να αναλύει, ενώ διαδραματίζει κι ένα ρόλο με συμβουλευτικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, δραστηριοποιείται ως ένας ενδιάμεσος σύνδεσμος στο χώρο ενός οικοσυστήματος στον οποίο η παραγωγή των πληροφοριών προκύπτει από την πλευρά όχι του ίδιου, αλλά των εκπαιδευομένων. Επιπλέον, ο κάθε μαθητής είναι

δυνατό να υποστηρίζεται από τους συμμαθητές του, από ειδικούς, καθώς και από κοινότητες (Γαβριηλίδου, 2013· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2006· “2.6 Connectivism”, 2019).

Τέλος, σχετικά με το είδος των εργασιών και των διαφόρων δραστηριοτήτων που ανατίθενται στους μαθητές κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας, αυτές διακρίνονται από αυθεντικότητα κι εξατομικευμένο και πειραματικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Μάλιστα, είναι εφικτός ο σχεδιασμός τους από την πλευρά των ίδιων των μαθητών, καθώς και η δυνατότητα να δημιουργείται περιεχόμενο και να εφαρμόζονται πρωτοποριακές ιδέες και αντιλήψεις. Παράλληλα, μέσω των εργασιών και των δραστηριοτήτων, επιτυγχάνεται η καλλιέργεια της διαφορετικότητας σχετικά με τις συνεργασίες και σε ό,τι αφορά άτομα που προέρχονται από διαφορετικά εθνικά και γλωσσικά περιβάλλοντα και χώρες, υπερβαίνοντας, συγχρόνως, κάθε όριο ανάμεσα στα ιδρύματα που σχετίζονται με την εκπαίδευση. Επιπλέον, μέσω αυτών, προβάλλεται το στοιχείο της δημιουργικότητας, ενώ επιτυγχάνεται οι μαθητές να αναδεικνύονται σε υπεύθυνους πολίτες (Δημητριάδης, 2015).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΑΘΗΣΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΚΑΙ ΚΟΝΕΚΤΙΒΙΣΜΟΣ

5.1 Η ηλεκτρονική μάθηση και η κοινωνική δικτύωση

Βασικό γνώρισμα του διαδικτύου αποτελεί το γεγονός ότι, ιδιαίτερα κατά τη σημερινή εποχή, αποτελεί το βασικό χώρο όπου υφίστανται, παρέχονται και ανταλλάσσονται πολυάριθμες γνώσεις, πληροφορίες και ειδήσεις. Πρόκειται, λοιπόν, αδιαμφισβήτητα για ένα είδος επικοινωνιακού εργαλείου, του οποίου κύρια χαρακτηριστικά είναι η μαζικότητα στη χρήση του, καθώς και η πολυμορφία σε ό,τι αφορά το περιεχόμενό του, ενώ συνδράμει καταλυτικά στη διαφοροποίηση τόσο της μάθησης, όσο και της επικοινωνίας (Bell, 2009· Bell, 2010· Γκουτζήκα, 2014· Downes, 2004· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· Κουτσογιάννης, 2007· Kuna, 2014· “2.6 Connectivism”, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Digital Learning & Teaching”, 2019).

Μάλιστα, και καθώς κατά τη σημερινή εποχή το διαδίκτυο εξελίσσεται και διαδίδεται ολοένα και περισσότερο και με ραγδαίο τρόπο, ταυτόχρονα πραγματοποιείται και ριζική ανάπτυξη της ηλεκτρονικής μάθησης, μέσω της οποίας παρέχονται καινούριες μαθησιακές μέθοδοι σε μεγαλύτερο αριθμό ατόμων που τη χρησιμοποιούν, οι οποίες διακρίνονται και από πλήρη αυτονομία. Έτσι, το διαδίκτυο διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο σε εκπαιδευτικό επίπεδο για την πραγμάτωση της ηλεκτρονικής μάθησης, με την οποία εξάλλου και σχετίζεται άμεσα, με αποτέλεσμα αυτή να μην περιορίζεται σε ό,τι αφορά το χώρο και το χρόνο, ενώ ταυτόχρονα δίνει

τη δυνατότητα η μαθησιακή διαδικασία να αποκτά έναν εξατομικευμένο χαρακτήρα και περιεχόμενο. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, οι εκπαιδευόμενοι διαθέτουν τη δυνατότητα να ελέγχουν οι ίδιοι τη μάθησή τους, καθώς είναι σε θέση, μεταξύ άλλων, να επιλέγουν και να ρυθμίζουν με δική τους πρωτοβουλία το σημείο, τη χρονική περίοδο και τη συχνότητα της συμμετοχής τους στη μάθηση, γεγονός που συντελεί, ώστε η μαθησιακή διαδικασία να αποκτά έναν προσωπικό χαρακτήρα, όπου εντοπίζεται σε έντονο βαθμό η ευχέρεια για αυτοαξιολόγηση, ενώ ταυτόχρονα διαμορφώνονται οι κατάλληλες συνθήκες, προκειμένου το εκάστοτε εκπαιδευτικό περιεχόμενο να ενημερώνεται με άμεσο κι έγκαιρο τρόπο (Banihashem & Aliabadi, 2017· Γκουτζήκα, 2014· Downes, 2004· Duke et al., 2013· Καρακουζίδου, 2015· Keegan, 2000· Κολαζίζης, 2011· Κουτσογιάννης, 2007).

Μέσω, λοιπόν, της ηλεκτρονικής μάθησης, επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, να καλλιεργούνται και να αναπτύσσονται καινούριες μέθοδοι, προκειμένου να μεταδίδεται η γνώση, καθώς και να επαναπροσδιορίζονται και να ανανεώνονται οι υφιστάμενες παιδαγωγικές και διδακτικές διαδικασίες που ακολουθούνται, αποκτώντας έναν ευέλικτο χαρακτήρα. Παράλληλα, επιχειρείται η εκπαίδευση να λαμβάνει έναν περισσότερο άμεσο, αλλά και δημοκρατικό χαρακτήρα, ώστε ο καθένας να έχει τη δυνατότητα της ανεμπόδιστης πρόσβασης στο χώρο της γνώσης, αλλά και να διαμορφώνει ο ίδιος γνώση, να την επεξεργάζεται και να την ανταλλάσσει με άλλους. Επίσης, τόσο ο χρόνος, όσο και το μέγεθος του υλικού που συνιστά μαθησιακό αντικείμενο αποκτούν μία εξατομικευμένη μορφή και περιεχόμενο, εφαρμόζεται η διά βίου εκπαίδευση και παρέχονται πληροφορίες και γνώσεις που ενημερώνονται άμεσα σε χρονικό επίπεδο (Downes, 2004· Duke et al., 2013· Καρακουζίδου, 2015· Κολαζίζης, 2011· Race, 1999).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής μάθησης, η αντίστοιχη που συντελείται μέσω του διαδικτύου αξιοποιεί το σύνολο των τεχνολογιών που παρέχει αυτό. Έτσι, σε ό,τι αφορά το διαδικτυακό χώρο, η ηλεκτρονική μαθησιακή διαδικασία είναι δυνατό να πραγματοποιείται μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες, καθώς και ως ένας ιστότοπος, γεγονός που συντελεί, ώστε, μεταξύ άλλων, να ενημερώνεται άμεσα το περιεχόμενο που σχετίζεται με την εκπαίδευση, αλλά και να αλληλεπιδρούν συγχρόνως οι εκπαιδευτές και οι εκπαιδευόμενοι. Μάλιστα, κατά την ηλεκτρονική μάθηση και την επαρκή και αποτελεσματική παροχή αυτής, στο χώρο του διαδικτύου πραγματοποιείται η ανάπτυξη ποικίλων και πολυάριθμων πολυμεσικών εφαρμογών εκπαιδευτικού

χαρακτήρα και περιεχομένου (Bell, 2009· Downes, 2004· Duke et al., 2013· Καρακουζίδου, 2015· Καράμηνας, 2006· Κολαξίζης, 2011).

Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, προβάλλεται έντονα και η κοινωνική δικτύωση με τη χρήση των σχετικών μέσων. Πρόκειται για μία διαδικασία κατά την οποία διάφορα άτομα συγκεντρώνονται και προχωρούν στη δημιουργία «κοινοτήτων», προκειμένου να συνάπτουν δεσμούς και σχέσεις κοινωνικού χαρακτήρα και περιεχομένου και με απώτερο σκοπό τη διάδοση μεταξύ των μελών τους κοινών απόψεων, πεποιθήσεων κι ενδιαφερόντων (Καρυπίδου, 2012· “2.6 Connectivism”, 2019).

Γενικά, πάντως, η κοινωνική δικτύωση, αποτελεί ορόσημο για το χώρο της τεχνολογίας, καθώς μέσω αυτής το λεγόμενο «Web 1.0», στο οποίο οι χρήστες πραγματοποιούσαν επισκέψεις σε μία οποιαδήποτε σελίδα του διαδικτύου, δίχως όμως να είναι σε θέση να προσφέρουν οι ίδιοι οτιδήποτε, αλλά ούτε και να διαμορφώνουν το περιεχόμενο αυτής και να αλληλεπιδρούν μ’ αυτό, αντικαταστάθηκε από το αντίστοιχο «Web 2.0», το οποίο αφορά τη λεγόμενη «δεύτερη γενιά του διαδικτύου» (Καρυπίδου, 2012, 63). Μάλιστα, εκτός από το χώρο της τεχνολογίας, η συγκεκριμένη εξέλιξη αποτελεί ιδιαίτερα σημαντικό γεγονός, καθώς παρέχει τη δυνατότητα της αυτοδιάθεσης, ενώ παράλληλα τα άτομα είναι σε θέση να αυτοπροσδιορίζονται και να ανεξαρτητοποιούνται στο χώρο του ψηφιακού περιβάλλοντος (Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Καρυπίδου, 2012).

5.2 Είδη ιστοσελίδων και εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης

Το περισσότερο δημοφιλές εργαλείο που αφορά την κοινωνική δικτύωση είναι το Facebook. Μάλιστα, σ’ αυτό έχουν τη δυνατότητα της πρόσβασης και το χρησιμοποιούν εκατομμύρια άτομα παγκοσμίως, στα οποία συμπεριλαμβάνονται και οι περισσότεροι μαθητές, και με τη χρήση δεκάδων γλωσσών (Δημητριάδης, 2015· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· Σταγάκης, 2011).

Σχετικά με την περίπτωση του Wiki, πρόκειται για ένα είδος υπηρεσίας που παρέχεται στο χώρο του διαδικτύου και το οποίο δίνει τη δυνατότητα σε όποιον το αξιολογεί να πραγματώνει την ανάπτυξη και δημιουργία ενός προϊόντος με ψηφιακό χαρακτήρα και περιεχόμενο, όπως η διαμόρφωση είτε μιας ιστοσελίδας είτε ενός κειμένου. Μάλιστα, η συγκεκριμένη διαδικασία συντελείται με συνεργατικό τρόπο,

αφού καθιστά εφικτή τη διαμόρφωση, την προσθαφαίρεση και την επεξεργασία, αλλά ακόμα και τη διαφοροποίηση του εκάστοτε περιεχομένου με ιδιαίτερα σύντομο κι εύκολο τρόπο και σύμφωνα με την κρίση και τις πεποιθήσεις του κάθε χρήστη, δίχως να απαιτείται από αυτόν να εγγράφεται στο είδος της υπηρεσίας αυτής, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα της ανεμπόδιστης πρόσβασης σε οποιονδήποτε (Bell, 2009· Bell, 2010· Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Καρακουζίδου, 2015· Mattar, 2018· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, ο καθένας που χρησιμοποιεί ένα Wiki είναι σε θέση να συγγράφει, μέσω συνεργασίας, ένα οποιοδήποτε κείμενο ή περιεχόμενο με διαδικτυακή μορφή, έχοντας, έτσι, τη δυνατότητα να συνδράμει, προκειμένου να συγκροτείται μία βάση που περιλαμβάνει γνώσεις. Παράλληλα, παρέχεται η δυνατότητα να ανταλλάσσονται και να παρατίθενται διάφορες πεποιθήσεις και αντιλήψεις και να διεξάγεται σχετικός διάλογος αναφορικά με ποικίλα ζητήματα. Επίσης, μέσω του Wiki, καθίσταται εφικτό να συγκεντρώνεται με συνεργατικό τρόπο υλικό αναφορικά με οποιοδήποτε είδος θέματος, ενώ γενικά επιτυγχάνεται η ανάδειξη καινούριων μεθόδων διαμοίρασης της γνώσης μεταξύ των ατόμων που το χρησιμοποιούν (Δημητριάδης, 2015· Καρακουζίδου, 2015).

Σε κάθε περίπτωση, ένα Wiki διαφοροποιεί εξολοκλήρου την επικοινωνία μεταξύ των ανθρώπων. Μάλιστα, το γεγονός ότι αξιοποιούνται από πολυάριθμους χρήστες τα καθιστά ως βασικό χώρο όπου καταχωρείται και υφίσταται γνώση, καθώς στο πλαίσιο των όσων περιλαμβάνουν είναι εφικτή η εύρεση οποιασδήποτε απαραίτητης πληροφορίας (Καρακουζίδου, 2015).

Επίσης, ένα εργαλείο κοινωνικής δικτύωσης είναι κι αυτό του ιστολογίου, του λεγόμενου «Blog». Συγκεκριμένα, πρόκειται για ένα είδος ημερολογίου με διαδικτυακό χαρακτήρα και περιεχόμενο, το οποίο έχει τη δυνατότητα να δημιουργεί οποιοσδήποτε και δίχως κάποια ιδιαίτερη δυσκολία κι όπου εντοπίζεται κατά βάση η παρουσία είτε διαφόρων ειδών καταχωρήσεων και δημοσιεύσεων, συμπεριλαμβάνοντας και αρχεία με ψηφιακή μορφή, όπως είναι η περίπτωση εικόνων και βίντεο, είτε άρθρων. Αυτά αναλαμβάνει, στις περισσότερες περιπτώσεις, να τα καταχωρεί και να τα δημοσιεύει άμεσα ένας συγγραφέας, δίχως να είναι απαραίτητη η κατοχή κάποιας ιδιαίτερης τεχνικής γνώσης, τα οποία μοιράζεται με άλλα άτομα. Παράλληλα, η διαδικασία της καταχώρησης των εκάστοτε απόψεων, πεποιθήσεων, σχολιασμών ή ειδήσεων πραγματοποιείται μέσω μιας συγκεκριμένης χρονολογικής σειράς, στο πλαίσιο της οποίας αρχικά προβάλλονται όσα έχουν συμπεριληφθεί

πρόσφατα, ενώ η κάθε καταχώρηση πραγματοποιείται, έτσι, ώστε να διακρίνεται από τις υπόλοιπες (Bell, 2009· Bell, 2010· Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Καρακουζίδου, 2015· Mattar, 2018).

Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, ένα ιστολόγιο διακρίνεται από προσωπικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Συγχρόνως, όμως, είναι δυνατό να έχει τη μορφή και μιας διαδικτυακής εφημερίδας, στην οποία συντάσσουν και καταχωρούν διάφορες δημοσιεύσεις και άρθρα πολλά άτομα. Παράλληλα, σε ορισμένες περιπτώσεις τα θέματά τους διακρίνονται από ποικιλομορφία, ωστόσο κατά βάση η εστίασή τους αφορά συγκεκριμένα είδη ζητημάτων (Γκουτζήκα, 2014· Καρακουζίδου, 2015).

Μάλιστα, ένα βασικό γνώρισμα του ιστολογίου συνιστά το γεγονός ότι, στις περισσότερες περιπτώσεις, δίνεται η δυνατότητα να πραγματοποιείται ανεμπόδιστα σχολιασμός και άσκηση κριτικής των διαφόρων καταχωρήσεων που υφίστανται σ' αυτό από την πλευρά του οποιουδήποτε το επισκέπτεται, αποστέλλοντας κάποιο σχετικό μήνυμα. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, διαμορφώνονται οι κατάλληλες συνθήκες για την έναρξη και τη συνέχιση ενός διαλόγου που διεξάγει ο συγγραφέας του ιστολογίου με τον εκάστοτε επισκέπτη, επιτυγχάνοντας, έτσι, την άμεση αλληλεπίδραση κι επικοινωνία σε κοινωνικό επίπεδο, καθώς ανταλλάσσονται διάφορες πληροφορίες και πεποιθήσεις (Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Καρακουζίδου, 2015).

Σε ό,τι αφορά τα Forum, ο κάθε χώρος όπου διεξάγεται μία διαδικτυακή συζήτηση ονομάζεται και διαφορετικά είτε πίνακας ανακοινώσεων, είτε πίνακας συζητήσεων, είτε ηλεκτρονικός πίνακας ανακοινώσεων. Μάλιστα, και αντίθετα με την περίπτωση του Wiki, προκειμένου ένας χρήστης να συμμετέχει σε ένα Forum, απαραίτητη προϋπόθεση είναι είτε να εγγράφεται σ' αυτό είτε να συνδέεται με το χώρο του (Καρακουζίδου, 2015· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

Στο πλαίσιο, λοιπόν, μιας ηλεκτρονικής συζήτησης, ο κάθε χρήστης έχει τη δυνατότητα να προχωρά στην κοινοποίηση κάποιου μηνύματος σε όσους λαμβάνουν μέρος σ' αυτήν, έχοντας μάλιστα την ευχέρεια να αποδίδουν μία απάντηση. Παράλληλα, στα Forums οι διάφορες δημοσιεύσεις πραγματοποιούνται σε ποικίλες θεματικές ενότητες και κατηγορίες, ενώ το κάθε θέμα που αποτελεί το αντικείμενο της δημοσίευσης ονομάζεται συζήτηση και η κάθε απάντηση ανάρτηση (Bell, 2009· Bell, 2010· Καρακουζίδου, 2015).

Αναφορικά με το λεγόμενο «Twitter», αυτό αφορά ένα μικροϊστολόγιο. Ειδικότερα, παρέχει στον κάθε χρήστη τη δυνατότητα να αποστέλλει μηνύματα, τα οποία όμως διακρίνονται από ένα σύντομο και συνοπτικό περιεχόμενο, και πιο συγκεκριμένα μέσω 140 χαρακτήρων και δίχως την αξιοποίηση είτε εικόνων είτε οποιουδήποτε άλλου μέσου. Στο πλαίσιο αυτό, το περιεχόμενο του κάθε μηνύματος σχετίζεται με διάφορες απόψεις, κάποια δραστηριότητα ή ερώτηση και, γενικά, ό,τι επιθυμεί να αποστείλει ο εκάστοτε χρήστης, ενώ αποδέκτης των μηνυμάτων αυτών καθίσταται όποιος λαμβάνει την απόφαση να ακολουθεί το άτομο που τα αποστέλλει. Έτσι, είναι δυνατό τα μηνύματα αυτά να τα παραλαμβάνει ένας μεγάλος αριθμός ατόμων (Δημητριάδης, 2015).

Επίσης, ένα από τα βασικότερα και εξίσου δημοφιλή εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης είναι και το Skype. Συγκεκριμένα, το εργαλείο αυτό γίνεται κατά κύριο λόγο αποδεκτό στο χώρο του διαδικτύου και όσων το χρησιμοποιούν ως ένα μέσο που αξιοποιείται, προκειμένου να εφαρμόζεται ένα λογισμικό, καθώς και να επικοινωνούν άμεσα τα άτομα μέσω του διαδικτύου. Σε κάθε περίπτωση, όμως, ταυτόχρονα το Skype χρησιμοποιείται και με τη μορφή μιας ιστοσελίδας που αποσκοπεί στην κοινωνική δικτύωση. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, μέσω του Skype, δίνεται η δυνατότητα στους πολυάριθμους χρήστες του για την επικοινωνία μεταξύ τους σε παγκόσμιο επίπεδο, χρησιμοποιώντας τηλεφωνικές κλήσεις, κλήσεις με βίντεο, αλλά και ανταλλάσσοντας μεταξύ τους με άμεσο και συγχρονισμένο τρόπο μηνύματα. Παράλληλα, με την αξιοποίηση του Skype τα άτομα είναι σε θέση να παρέχουν μεταξύ τους και διάφορα είδη αρχείων «σε ποικιλία από γλωσσικούς κώδικες» (Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012).

Επιπλέον, εξίσου διαδεδομένο εργαλείο κοινωνικής δικτύωσης, του τρίτου κατά σειρά προτίμησης κι επισκέψεων των χρηστών του διαδικτύου, είναι το YouTube. Αυτό παρέχει τη δυνατότητα στον κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη να διανέμει διάφορα αρχεία πολυμέσων, και πιο συγκεκριμένα για τη δημοσιοποίηση υλικού σε μαγνητοσκοπημένη μορφή, το περιεχόμενο του οποίου περιλαμβάνει διάφορα είδη τραγουδιών, ομιλιών, διαλέξεων και κάθε μορφή χρήσιμων πληροφοριών. Παράλληλα, οι χρήστες είναι σε θέση να τα μοιράζονται μεταξύ τους χωρίς καμία δυσκολία και άμεσα στο χώρο άλλων ιστοσελίδων, αλλά και να σχολιάζουν οτιδήποτε επιθυμούν σχετικά μ' αυτά με γραπτό τρόπο. Μάλιστα, χαρακτηριστικό στοιχείο αποτελεί η διατύπωση των σχολίων αυτών μέσω της χρήσης πολυάριθμων γλωσσών, για κάθε χώρα της οποίας έχει δημιουργηθεί και μία συγκεκριμένη εκδοχή

με εξειδικευμένο χαρακτήρα και περιεχόμενο, προκειμένου να εφαρμόζεται αποτελεσματικά η συγκεκριμένη ιστοσελίδα (Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019).

5.3 Η χρήση των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης στο χώρο της εκπαίδευσης

Γενικά, το Web 2.0 αναδεικνύει την ανάγκη, αλλά και τη δυνατότητα της δημιουργίας και διαχείρισης ξεχωριστού περιεχομένου, καθώς και να διαμοιράζονται προϊόντα και πληροφορίες με ψηφιακό χαρακτήρα μέσω τόσο ομάδων, όσο και ατόμων. Στο πλαίσιο αυτό, καθώς το σύνολο των εργαλείων του αξιοποιείται σε παιδαγωγικό επίπεδο, παρέχεται η δυνατότητα οι μαθητές να εξασκούνται, να κατανοούν και να παράγουν λόγο άμεσα κι ενεργά κι, έτσι, να τοποθετούνται στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας, αλλά και να συνεργάζονται και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Συγχρόνως, ο κάθε εκπαιδευτικός, χρησιμοποιώντας οποιοδήποτε εργαλείο του Web 2.0, είναι σε θέση να επιτυγχάνει τη διαμόρφωση ενός ξεχωριστού υλικού εκπαιδευτικού περιεχομένου με τη δημιουργία μαθημάτων που περιλαμβάνουν ένα σύνολο δραστηριοτήτων μάθησης, στο πλαίσιο των οποίων προωθείται το πνεύμα συνεργασίας και η εστίαση του ενδιαφέροντος στρέφεται προς την ίδια τη γνώση, αποδίδοντας έτσι στη διαδικασία της εκπαίδευσης ένα γνωσιοκεντρικό χαρακτήρα (Βασιλούδης, χ.χ· Γκουτζήκα, 2014· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· Mattar, 2018).

Ειδικότερα, το κάθε μάθημα σχεδιάζεται συμπεριλαμβάνοντας ένα σύνολο δραστηριοτήτων και διαφόρων projects, μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η ενδυνάμωση της επικοινωνίας και της διάδρασης, ενώ η μαθησιακή διαδικασία, εκτός από συνεργατικό, λαμβάνει και βιωματικό χαρακτήρα και περιεχόμενο και στηρίζεται στην επίδωξη της πρόσβασης στο χώρο της πληροφορίας. Έτσι, ο κάθε μαθητής αποκτά τη δυνατότητα να συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία της μάθησης σε άμεση συνεργασία με τον εκπαιδευτικό (Βασιλούδης, χ.χ· Γκουτζήκα, 2014· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012· Ματσαγγούρας, 2004).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, μέσω της βαθμιαίας εδραίωσης και χρησιμοποίησης των εργαλείων Web 2.0 στην εκπαίδευση, επομένως και των ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης, υποστηρίζεται έμπρακτα κι εποικοδομητικά η διαδικασία της εκπαίδευσης, καθώς ενισχύονται οι δυνατότητες, ώστε οι μαθητές να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν μεταξύ τους, να αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα και στοχασμό, ενώ παράλληλα κατορθώνουν και να κοινωνικοποιούνται. Μάλιστα, αξιοποιώντας τις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, κατορθώνουν και τη βελτίωση του επιπέδου της πολυπολιτισμικότητας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι παύουν να αποξενώνονται στο χώρο της σχολικής τάξης και, αντιθέτως, και μέσω της συνεργασίας τους με οποιονδήποτε μαθητή που διακρίνεται από διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα, αποκτούν τη δυνατότητα της συμμετοχής τους σε ένα ευρύτερο περιβάλλον, στην διαμόρφωση του οποίου συμβάλλει το σύνολο των σχολικών τάξεων. Ακόμη, αξίζει να σημειωθεί ότι, μέσω των εργαλείων του Web 2.0, εκτός από το σύνολο των μαθητών που διακρίνονται από τα αισθήματα της έντονης αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης, δίνεται η δυνατότητα της άμεσης συμμετοχής στην εκπαίδευση και όσων παρουσιάζουν αδυναμίες και μειονεκτήματα σε μαθησιακό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτό, λοιπόν, προκύπτει μία καινούρια διδακτική και μαθησιακή μέθοδος, που διακρίνεται από ένα μαθητοκεντρικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, αφού οι μαθητές αναλαμβάνουν με δική τους πρωτοβουλία την κατασκευή της γνώσης, και η πρόσβαση στην οποία είναι εφικτή σε οποιοδήποτε χρονικό διάστημα (Βασιλούδης, χ.χ.: Γκουτζήκα, 2014· Καρυπίδου, 2012).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, γενικά η ολοκληρωτική ένταξη και αξιοποίηση από την πλευρά των εκπαιδευτικών κάθε ιστοσελίδας κοινωνικής δικτύωσης ως διδακτικής μεθόδου, αλλά και προκειμένου να πραγματώνεται η αλληλεπίδραση στο χώρο της σχολικής τάξης, έχει ως αποτέλεσμα η εκπαιδευτική διαδικασία να διαφοροποιείται με θετικά αποτελέσματα. Μάλιστα, ο χώρος της εκπαίδευσης επέδειξε άμεσα το έντονο ενδιαφέρον της για τα εργαλεία κοινωνικής δικτύωσης, με σκοπό να χρησιμοποιήσει γόνιμα τις δυνατότητες που αυτά παρέχουν και οι οποίες αφορούν τη διαδικασία κατά την οποία δημιουργούνται διαδικτυακές κοινότητες είτε από κάθε σχολική τάξη ξεχωριστά είτε από κάθε σχολείο στο σύνολό του. Στο πλαίσιο αυτό, καθίσταται εφικτή η εφαρμογή δραστηριοτήτων που αποβλέπουν στο να δημιουργείται μία σελίδα από το εκάστοτε σχολείο, διατυπώνονται διάφορα ερωτήματα, παρουσιάζονται εργασίες, διεξάγεται διάλογος αναφορικά με ποικίλα

ζητήματα και προβλήματα και πραγματοποιούνται ψηφοφορίες για διάφορα θέματα. Επίσης, στο σύνολο των δραστηριοτήτων αυτών, συμπεριλαμβάνονται και οι διαδικασίες με τις οποίες διαμορφώνονται ομάδες που συνεργάζονται μεταξύ τους, καθώς και σελίδες μέσω των οποίων επιδιώκεται η προβολή των έργων που πραγματοποιούν οι μαθητές (Δημητριάδης, 2015· Καρυπίδου, 2012).

Μάλιστα, αξίζει να επισημανθεί πως, μέσω της χρήσης των συγκεκριμένων εργαλείων, ο κάθε μαθητής κατορθώνει την αποδέσμευσή του από το ρόλο που του ανατίθεται από την πλευρά της επίσημης εκπαιδευτικής διαδικασίας, ο οποίος ενδεχομένως να μην ελκύει το ενδιαφέρον του. Στο πλαίσιο αυτό, η χρησιμότητα της αξιοποίησής τους έγκειται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι ο μαθητής ενθαρρύνεται, προκειμένου να συμμετέχει άμεσα κι ενεργά στο χώρο της κοινότητας, καθώς και να προετοιμάζεται κατάλληλα για την είσοδό του σ' αυτόν της διά βίου μάθησης. Επίσης, καθίσταται δυνατή η διαμόρφωση καινούριων μορφών σχετικά με την επικοινωνία και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, οι οποίες δεν σχετίζονται επουδενί με τις αντίστοιχες που έχουν καθιερωθεί από την επίσημη εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, με τη χρησιμοποίηση των εργαλείων κοινωνικής δικτύωσης στην εκπαίδευση παρέχεται η δυνατότητα να συνδέεται το περιβάλλον του σχολείου με το αντίστοιχο προσωπικό του κάθε μαθητή (Δημητριάδης, 2015).

Σε ό,τι αφορά λοιπόν τα Wikis, διακρίνονται από ορισμένα γνωρίσματα που τα καθιστούν ιδιαίτερα σημαντικά για το χώρο της εκπαίδευσης. Ειδικότερα, συμβάλλουν καταλυτικά, ώστε ο κάθε μαθητής να ενεργοποιείται και να συμμετέχει άμεσα, να αναστοχάζεται και να διαμορφώνει με τους υπόλοιπους μαθητές κοινότητες. Παράλληλα, αποκτά τη γνώση και την ικανότητα της δραστηριοποίησής του στο πλαίσιο ομάδων, ενώ επιτυγχάνει και τη γνωριμία του με τους υπόλοιπους μαθητές. Επίσης, μέσω του αναστοχασμού και της συνεργασίας, δημιουργεί τα διάφορα περιεχόμενα, με αποτέλεσμα η γνώση να διαμορφώνεται με συνεργατικό τρόπο. Επιπλέον, η μάθηση διευρύνεται έξω από τη σχολική τάξη, γεγονός που παρέχει στον κάθε μαθητή τη δυνατότητα για την προσέγγιση και επαφή του με διάφορα είδη πόρων, καθώς και να συμμετέχει στη μαθησιακή διαδικασία ανεξάρτητα από την περιοχή στην οποία βρίσκεται. Ακόμη, δίνεται η ευκαιρία για την πραγματοποίηση δραστηριοτήτων που αφορούν τη λεγόμενη «μικτή μάθηση», η οποία είναι ανέφικτη στο χώρο της σχολικής τάξης (Καρακουζίδου, 2015).

Στο πλαίσιο αυτό, μέσω της αξιοποίησης των Wikis στο χώρο της εκπαίδευσης, προσδοκείται ο κάθε μαθητής να επιτυγχάνει να γίνεται περισσότερο

δημιουργικός κι επιδέξιος αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο επεξεργάζεται πληροφορίες κι εκφράζεται σε λεκτικό επίπεδο, αλλά και για να συμμετέχει και να συνεργάζεται με πιο ευέλικτο τρόπο, ώστε να διαμορφώνεται και να παράγεται κάποιο έργο, υιοθετώντας οποιαδήποτε πιθανή τροποποίηση από τους άλλους μαθητές, καθώς και το ενδεχόμενο να εξελίσσεται αυτό διαρκώς. Επίσης, επιδιώκεται να δεσμεύεται απέναντι στη διαμόρφωση κάποιου ιδιαίτερου και ξεχωριστού έργου στο οποίο συμμετέχουν με συλλογικό τρόπο και οι υπόλοιποι συμμαθητές του (Δημητριάδης, 2015).

Επιπλέον, χρησιμοποιώντας τα Wikis, τίθεται ως στόχος ο κάθε μαθητής να κατορθώνει να αναπτύσσει τις ικανότητές του σχετικά με τον τομέα της συγγραφής. Ειδικότερα, να μαθαίνει να αναθεωρεί και να επανεξετάζει διάφορα κείμενά του και να γίνεται περισσότερο ευέλικτος, προκειμένου να αναζητά και να ανακαλύπτει καινούριες εκφραστικές μεθόδους, ώστε να αποδίδει το ίδιο νόημα. Παράλληλα, καθώς γίνεται εφικτό να παρακολουθούνται τα όσα προσφέρει ο καθένας από τους μαθητές, είναι δυνατό να επέρχεται βελτίωση στο εκάστοτε κείμενο σε ποιοτικό επίπεδο, αφού όλοι ανεξαιρέτως θα έχουν την επιθυμία να προσφέρουν ποιοτικότερη συνδρομή, έχοντας υπόψη τους πως οποιοσδήποτε θα μπορεί να έρχεται σε επαφή με το σύνολο των πληροφοριών που θα δημιουργήσουν (Δημητριάδης, 2015).

Ταυτόχρονα, χρησιμοποιώντας τα Wikis, από την πλευρά του ο κάθε εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να τα αξιοποιεί με ιδιαίτερη ευκολία, προκειμένου να δημιουργεί ιστοσελίδες, γεγονός που οφείλεται στο ότι δεν προϋποτίθεται η κατοχή κάποιας γνώσης με εξειδικευμένο χαρακτήρα και περιεχόμενο σχετικά με την πληροφορική. Παράλληλα, μέσω των Wikis, εκτός από τους μαθητές, και οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να επιτυγχάνουν τη δημιουργία έργων που προκύπτουν κατόπιν συλλογικών διεργασιών (Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015).

Σε κάθε περίπτωση, το πνεύμα συνεργασίας που προωθούν τα Wiki, μέσω των γνωρισμάτων που τα χαρακτηρίζουν, επέφερε την αξιοποίησή τους σε διάφορες μορφές της εκπαίδευσης και με ποικίλες μεθόδους, έχοντας ως στόχο την εκπλήρωση διαφόρων επιδιώξεων εκπαιδευτικού χαρακτήρα και περιεχομένου. Γενικά, πάντως, τα Wikis χρησιμοποιούνται με βαθμιαίο τρόπο ολοένα και περισσότερο στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι με την αξιοποίησή τους προωθείται η πραγμάτωση της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, ενώ με την καθοριστική συνδρομή τους η μαθησιακή διαδικασία παύει

να πραγματοποιείται με ανελαστικότητα κι ενθαρρύνονται μέθοδοι που διακρίνονται από περισσότερη δημιουργικότητα (Καρακουζίδου, 2015).

Αναφορικά με τη χρήση των ιστολογίων στην εκπαίδευση, η αξιοποίησή τους είναι εφικτή τόσο από την πλευρά του εκπαιδευτικού, όσο και από την αντίστοιχη του μαθητή. Ειδικότερα, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η δημιουργία ενός ιστολογίου πραγματοποιείται από την πλευρά του εκπαιδευτικού, αυτό αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στο να παρέχει διάφορες οδηγίες σχετικά με τον τρόπο διεξαγωγής των μαθημάτων και να δημοσιεύει υλικό που σχετίζεται με τη διδασκαλία, αλλά και δραστηριότητες που αφορούν κάποιο μάθημα. Επίσης, στόχος είναι να παραθέτει την απαραίτητη βιβλιογραφία που καλούνται να μελετήσουν οι μαθητές, να αναθέτει σ' αυτούς εργασίες είτε σε συλλογικό είτε σε προσωπικό επίπεδο, καθώς και να δημοσιοποιεί άλλα είδη συνδέσμων, που αφορούν την εξέταση πηγών σχετικών με την περίπτωση του εκάστοτε μαθήματος (Δημητριάδης, 2015).

Αντίστοιχα, από την πλευρά του μαθητή, στις περισσότερες περιπτώσεις το ιστολόγιο χρησιμοποιείται ως ένα ημερολόγιο που σχετίζεται με τη μαθησιακή διαδικασία. Συγκεκριμένα, προχωρούν στην αναλυτική παράθεση και συζήτηση αναφορικά με το αντικείμενο, το περιεχόμενο, τον τρόπο της μάθησης, το βαθμό εμπέδωσης του μαθησιακού αντικειμένου, τα ενδεχόμενα σημεία που δεν έγιναν αντιληπτά και τις πιθανές μεθόδους βελτίωσης της μαθησιακής διαδικασίας που ακολουθείται. Παράλληλα, μεταξύ άλλων, με το ιστολόγιο ένας μαθητής έχει τη δυνατότητα να καταγράφει τη διαδικασία και την πορεία που ακολουθεί ένα έργο που δημιουργείται από τον ίδιο και τους συμμαθητές του και να δημιουργεί μία σχολική εφημερίδα και μία βιβλιοθήκη με υλικό με πολυμεσικό χαρακτήρα και περιεχόμενο. Επιπλέον, είναι σε θέση να δημοσιεύει και να παρουσιάζει είτε τα αποτελέσματα που αφορούν μαθητικές εργασίες κι έρευνες είτε προσωπικές ή συλλογικές εργασίες, να επιτυγχάνει την πραγμάτωση μιας συνεργασίας σε ομαδικό επίπεδο, καθώς και να επικοινωνεί με κάποιο μαθητή που φοιτά σε άλλο σχολείο (Δημητριάδης, 2015).

Σε κάθε περίπτωση, όμως, προκειμένου ένα ιστολόγιο να εφαρμόζεται στην εκπαίδευση με ορθότητα και αποτελεσματικότητα, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να συνιστά τμήμα οποιασδήποτε κύριας εργασίας που πραγματοποιείται αναφορικά με ένα μάθημα, με απώτερο σκοπό ο κάθε μαθητής να αποκτά ένα σημαντικό κίνητρο, για να συμμετέχει σ' αυτήν. Επίσης, ο κάθε εκπαιδευτικός οφείλει να μην περιορίζει σε έντονο βαθμό τους μαθητές σε ό,τι αφορά την τήρηση των οδηγιών σύμφωνα με τις οποίες επιβάλλεται να αξιοποιείται το ιστολόγιο. Με τον τρόπο αυτό, ο

οποιοσδήποτε μαθητής θα κατορθώνει να αποκτά μία σημαντική εμπειρία σχετικά με το να εκφράζεται και να διεξάγει διάλογο με ελεύθερο τρόπο έξω από τη σχολική τάξη. Επιπλέον, ένα ιστολόγιο κρίνεται απαραίτητο να αξιοποιείται για τη διεκπεραίωση δραστηριοτήτων που συνάδουν με το σύνολο των γνωρισμάτων που το διακρίνει. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, είναι αναγκαίο να αξιοποιείται ως ένα εργαλείο επικοινωνιακού χαρακτήρα και περιεχομένου. Ακόμη, απαραίτητη προϋπόθεση είναι και η επιλογή της κατάλληλης τεχνολογικής πλατφόρμας λογισμικού, μέσω της οποίας θα υποστηρίζεται και θα ενθαρρύνεται το σύνολο των στοιχείων που χαρακτηρίζουν την εκάστοτε εκπαιδευτική δραστηριότητα (Δημητριάδης, 2015· Farmer, 2006).

Παρόμοια, παρατηρείται ευρεία αξιοποίηση και των ηλεκτρονικών συζητήσεων, δηλαδή των Forums, τόσο στο χώρο της εκπαίδευσης, όσο και στη διαδικασία της κατάρτισης που αφορά του ενήλικες. Συγκεκριμένα, η συνδρομή τους συνίσταται στην παροχή στους εκπαιδευτικούς μιας εναλλακτικής μεθόδου αναφορικά με τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούν αυτοί με τους μαθητές. Ειδικότερα, ο κάθε εκπαιδευτικός αποκτά τη δυνατότητα να συνδιαλέγεται με ανοιχτό τρόπο με τους μαζί τους, αλλά και με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς (Καρακουζίδου, 2015).

Στο πλαίσιο αυτό, είναι σε θέση να επικοινωνεί, αλλά και να παρακολουθεί τις διάφορες συζητήσεις που διεξάγονται στη σχολική τάξη μέσω της δημοσίευσης κάποιου ερωτήματος και της ζήτησης πληροφοριών σχετικά με ένα συγκεκριμένο ζήτημα. Με τον τρόπο αυτό, επέρχεται η πραγμάτωση του διαλόγου ανάμεσα στον ίδιο και τους μαθητές. Παράλληλα, αυτό επιτυγχάνεται και μέσω της παρακολούθησης τόσο του βαθμού και του τρόπου με τον οποίο συμμετέχουν οι μαθητές στην εκάστοτε συζήτηση, όσο και της πορείας που αυτή ακολουθεί (Καρακουζίδου, 2015).

Επιπλέον, αναφορικά με την περίπτωση του Twitter, ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιείται αυτό εποικοδομητικά για εκπαιδευτικούς στόχους συνδέεται άρρηκτα με τη μορφή που διακρίνει την εκάστοτε πληροφορία και της οποίας η αποστολή είναι εφικτή με τη χρήση 140 χαρακτήρων. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, το Twitter αξιοποιείται, μεταξύ άλλων, προκειμένου να αποστέλλονται πληροφορίες των οποίων το περιεχόμενο είναι σημαντικό και ωφέλιμο. Έτσι, μεγάλος αριθμός σχολείων αποστέλλει, μέσω αυτού, διάφορα είδη νέων, ενημερώσεων, καθώς και πληροφοριών που σχετίζονται με ποικίλες εκδηλώσεις. Επίσης, είτε αναζητούνται

πληροφορίες που αφορούν διάφορα είδη άρθρων ερευνητικού περιεχομένου είτε οι χρήστες του ενημερώνονται για τις περιπτώσεις αποτελεσμάτων που σχετίζονται με έρευνες. Στο πλαίσιο αυτό, μεγάλος αριθμός ερευνητών κοινοποιεί στον κάθε χρήστη τόσο τη δημοσίευση καινούριων άρθρων του, όσο και τον τρόπο με τον οποίο εξελίσσεται και, γενικά, την πορεία που ακολουθεί η έρευνα που διεξάγει. Επιπλέον, μέσω του Twitter, παρακολουθείται η δραστηριότητα διαφόρων επιφανών εκπαιδευτικών, ενώ προσφέρεται και στον κάθε μαθητή μία λίστα με τα ονόματα όσων έχουν προχωρήσει στη δημοσίευση πληροφοριών που αφορούν την περίπτωση του εκάστοτε μαθήματος και οι οποίες είναι ιδιαίτερα χρήσιμες, ώστε αυτός να γίνεται «ακόλουθος» της συγκεκριμένης λίστας. Ακόμη, με την αξιοποίηση του εργαλείου αυτού παρέχονται κατά τη μαθησιακή διαδικασία διάφορα είδη σημειώσεων. Ειδικότερα, ο κάθε μαθητής έχει τη δυνατότητα να αποστέλλει μηνύματα που περιλαμβάνουν το σύνολο των μικροσημειώσεων που κατέγραψε σε μία διάλεξη. Ακολούθως, ο καθένας από τους υπόλοιπους μαθητές προχωρά στην εξέταση, την επεξεργασία και στην τελική επιλογή όσων μηνυμάτων κρίνει κατάλληλα και χρήσιμα με σκοπό τη δημιουργία των ανάλογων σημειώσεων που θα αφορούν το αντίστοιχο μάθημα (Δημητριάδης, 2015).

Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί πως σε αρκετές περιπτώσεις, όταν αξιοποιείται το Twitter κατά τη διάρκεια συζητήσεων εκπαιδευτικού χαρακτήρα και περιεχομένου μεταξύ μαθητών ή φοιτητών, το αποτέλεσμα που προκύπτει από αυτές είναι ιδιαίτερα χρήσιμο και ωφέλιμο. Μάλιστα, εφόσον η διεξαγωγή των συζητήσεων πραγματοποιείται σε ολιγομελή σύνολα εκπαιδευομένων, αποβαίνει παραγωγικότερη και διαμορφώνονται περισσότερο ενδιαφέρουσες ιδέες και απόψεις. Παράλληλα, και κατά τη διεξαγωγή διαλέξεων, τα διάφορα είδη σχετικών μηνυμάτων που αποστέλλονται μέσω του Twitter είναι δυνατό να αποθηκεύονται και να παρέχονται στους συμμετέχοντες με τη μορφή υποστηρικτικού υλικού. Στο πλαίσιο αυτό, μέσω του συγκεκριμένου υλικού και των ποικίλων σχολίων κι ερωτήσεων, επέρχεται η ενίσχυση του τρόπου με τον οποίο εξετάζεται το υλικό που ήδη παρουσιάζεται (Δημητριάδης, 2015).

Σε κάθε περίπτωση, ο χώρος της κοινωνικής δικτύωσης έχει αποκτήσει πολύ μεγάλη απήχηση μεταξύ των μαθητών, πολλοί από τους οποίους είναι κάτοχοι λογαριασμού σε κάποια από τις μορφές των σχετικών ιστοσελίδων. Μάλιστα, κατά τον ελεύθερό του χρόνο, ο κάθε μαθητής στρέφεται προς τα διάφορα είδη δραστηριοτήτων που σχετίζονται με το διαδίκτυο, μεταξύ των οποίων

περιλαμβάνονται και οι ιστοσελίδες που αφορούν την κοινωνική δικτύωση, οι οποίες κατά τη σημερινή εποχή συνιστούν βασικό τμήμα του καθημερινού του βίου. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται ως σημαντική και ιδιαίτερα ωφέλιμη η αξιοποίηση των σελίδων κοινωνικής δικτύωσης στο χώρο της εκπαίδευσης, λαμβάνοντας έτσι έναν εκπαιδευτικό χαρακτήρα και περιεχόμενο, καθώς έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν ποικίλες και καινούριες διδακτικές και μαθησιακές μεθόδους σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, είτε επίσημης είτε ανεπίσημης μορφής, οι οποίες είναι σε θέση να συνδράμουν ουσιαστικά στις υπάρχουσες σχολικές συνθήκες (Δημητριάδης, 2015· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012).

5.4 Η κοινωνική δικτύωση και ο Κονεκτιβισμός

Βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο του Κονεκτιβισμού, ο οποίος εντάσσεται στην ηλεκτρονική μάθηση, συνιστά η πεποίθηση πως η διδασκαλία είναι απαραίτητο να οργανώνεται και να πραγματοποιείται έχοντας ως θεμέλιο και αφετηρία την κατάλληλη χρησιμοποίηση και αξιοποίηση των εργαλείων που αφορούν την κοινωνική δικτύωση, όπως είναι, μεταξύ άλλων, το Facebook, το Twitter, το wiki, τα Blogs, τα Forums και το You tube, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτό την ανάδειξη επιπλέον πιθανών πηγών σχετικά με τη μάθηση. Ειδικότερα, καθώς σύμφωνα με τον Κονεκτιβισμό, η μαθησιακή διαδικασία αφορά τις δραστηριότητες με τις οποίες σχηματίζονται και αξιοποιούνται δίκτυα που περιλαμβάνουν γνώση, μέσω των εργαλείων που αφορούν την κοινωνική δικτύωση και το συμμετοχικό ιστό παρέχεται η κατάλληλη υποστήριξη τόσο στους εκπαιδευόμενους, όσο και στους εκπαιδευτικούς, ώστε να διαμορφώνουν και να αξιοποιούν τα συγκεκριμένα δίκτυα (Βασιλούδης, χ.χ· Bell, 2009· Bell, 2010· Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Κυριάκου, 2014· “Connectivism” 1, 2019· “Connectivism (Siemens, Downes)”, 2019· “Connectivism by Siemens”, 2019· “Connectivism” 2, 2019).

Άλλωστε, η παρουσία και η λειτουργία των κοινωνικών δικτύων στο χώρο του διαδικτύου δεν παρουσιάζει δυσκολίες στην αξιοποίησή τους, ενώ αποσκοπεί στην παροχή υπηρεσιών μέσω των οποίων επιτυγχάνεται η υποστήριξη της δικτύωσης σε κοινωνικό επίπεδο, προκειμένου όσα άτομα τα χρησιμοποιούν, μέσω του «Web 2.0», να επικοινωνούν και να συνεργάζονται μεταξύ τους και να ανταλλάσσουν τις διάφορες γνώσεις και πληροφορίες. Έτσι, λοιπόν, μέσω των

κοινωνικών δικτύων δεν δίνεται βαρύτητα στο είδος του εκάστοτε περιεχομένου, αλλά στην επίτευξη της αλληλεπίδρασης, συνδράμοντας έτσι με θετικό τρόπο στο χώρο της εκπαίδευσης. Ταυτόχρονα, μέσω των συγκεκριμένων εργαλείων, ενθαρρύνονται η συμμετοχικότητα, το μικροπεριεχόμενο και η ανοικτότητα. Παράλληλα, με την αποτελεσματική αξιοποίησή τους ο κάθε μαθητής είναι σε θέση να πραγματοποιεί μία διασύνδεση με τους συμμαθητές του και, συγχρόνως, να επιτυγχάνει την προσέγγιση της γλώσσας-στόχου, αρκεί όμως η λειτουργία τους να συντελείται εντός ενός παιδαγωγικού χώρου που έχει διαμορφωθεί με ορθότητα κι επάρκεια (Βασιλούδης, χ.χ.· Bower, Hedberg & Kuswara, 2009· Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Καρακουζίδου, 2015· Καρυπίδου, 2012).

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, τα διάφορα καινοτόμα και ευρέως διαδεδομένα εργαλεία, όπως τα social networks, το Facebook, το Twitter, τα διάφορα blogs και το wiki, παρέχουν τη δυνατότητα, ώστε να εφαρμόζεται έμπρακτα κάθε ιδέα και πεποίθηση που αφορά τη δικτύωση. Πρόκειται, λοιπόν, για τα σπουδαιότερα εργαλεία που χρησιμοποιούνται στον Ιστό 2.0, μέσω των οποίων παρέχεται η κατάλληλη βοήθεια στους εκπαιδευτικούς για την προσφορά πρωτοποριακών μαθησιακών εμπειριών στα μέλη που συγκροτούν μία κοινότητα στην εκάστοτε τάξη, αξιοποιώντας τις πολυάριθμες πληροφορίες και τη δυνατότητα ανεμπόδιστης πρόσβασης στο χώρο του διαδικτύου. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, με τον όρο «κονεκτιβισμός» εννοείται κάθε μορφή δομής που αφορά τα κοινωνικά δίκτυα και η διαμόρφωση των οποίων πραγματοποιείται μέσω των διαφόρων εργαλείων που σχετίζονται με το συμμετοχικό ιστό κι έχουν αναδειχθεί στη σύγχρονη εποχή, όπως είναι το Facebook, το Twitter και τα διάφορα blogs (Βασιλούδης, χ.χ.· Γκουτζήκα, 2014· Δημητριάδης, 2015· Downes, 2004· Καρακουζίδου, 2015).

ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 Μεθοδολογική προσέγγιση

Για τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο επιλέχθηκε η εφαρμογή της ποσοτικής μεθοδολογίας. Τα δεδομένα που προκύπτουν από μία έρευνα μπορούν να είναι ποσοτικά ή ποιοτικά. Στην πρώτη περίπτωση, γίνεται αναφορά στην ποσοτική έρευνα, δηλαδή ο ερευνητής συλλέγει δεδομένα τα οποία είναι δυνατό να ποσοτικοποιηθούν, να εκφραστούν με αριθμητικές μονάδες και να συγκριθούν με άλλες αριθμητικές μονάδες, χρησιμοποιώντας στατιστικά εργαλεία. Αντίθετα στη δεύτερη περίπτωση γίνεται αναφορά στην ποιοτική έρευνα, στο πλαίσιο της οποίας ο ερευνητής συλλέγει δεδομένα μέσα από τις εμπειρίες, τα συναισθήματα ή την κρίση των υποκειμένων που λαμβάνουν μέρος στην έρευνα. Βασίζεται, δηλαδή, κυρίως στον τρόπο που οι ίδιοι οι συμμετέχοντες ερμηνεύουν τα φαινόμενα (Robson, 2010).

Παράλληλα, στην ποσοτική μεθοδολογία δίνεται έμφαση στα δεδομένα και στις αιτίες συμπεριφοράς. Τα δεδομένα λαμβάνουν τη μορφή αριθμών και, μέσα από μαθηματική διαδικασία και τη στατιστική ανάλυση, μπορούν να προκύψουν αποτελέσματα που να απαντούν στα αρχικά ερωτήματα της έρευνας. Από την άλλη μεριά, η ποιοτική μεθοδολογία επιζητεί την κατανόηση φαινομένων σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα. Ταυτόχρονα, και σε αντίθεση με την ποσοτική μεθοδολογία, η οποία επιζητεί αιτιατές σχέσεις, πρόβλεψη και γενικευσιμότητα, η αντίστοιχη ποιοτική επιζητεί διαφώτιση, κατανόηση, επέκταση και πρόβλεψη σε παρόμοιες καταστάσεις (Golafshani, 2003).

Συνεπώς, η ποιοτική μεθοδολογία δίνει έμφαση στις εμπειρίες, στις αντιλήψεις και στο νόημα που προσδίδουν τα άτομα που συμμετέχουν σ' αυτήν. Άρα, η ποσοτική μεθοδολογία υποστηρίζει τη μια, αντικειμενική αλήθεια, ενώ η ποιοτική πολλαπλές αλήθειες.

Σε ό,τι αφορά τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής προσέγγισης, αυτά περιλαμβάνουν: α) την εις βάθος μελέτη ενός προβλήματος, β) την ανακάλυψη συμπεριφορών που δεν είχαν προβλεφθεί κατά το σχεδιασμό της έρευνας και γ) την κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων μέσα από τις προσωπικές εμπειρίες των συμμετεχόντων (Robson, 2010). Από την άλλη πλευρά, στα μειονεκτήματα συγκαταλέγονται: α) ο μικρός αριθμός του δείγματος, β) η αδυναμία γενίκευσης των αποτελεσμάτων, γ) η υποκειμενική ερμηνεία των ευρημάτων σύμφωνα με τις απόψεις του ερευνητή και δ) η πιθανότητα να αλλοιωθούν τα αποτελέσματα κατά τη συλλογή λόγω της προσωπικής εμπλοκής του ερευνητή (Creswell, 2016).

Μάλιστα, μέχρι σήμερα, αρκετοί είναι οι ερευνητές που τάσσονται υπέρ της μιας ή της άλλης προσέγγισης, με κυρίαρχη ομάδα τους υπέρμαχους της ποσοτικής μεθοδολογίας. Ωστόσο, το πρωταρχικό κριτήριο για την επιλογή της όποιας μεθοδολογίας δεν πρέπει να είναι η ποσοτική ή ποιοτική κατεύθυνση των ερευνητών, αλλά κριτήριο οφείλει να αποτελεί αυτό που εξετάζεται και πώς του αρμόζει να διερευνηθεί (Creswell, 2016).

Στο πλαίσιο αυτό, σχετικά με την παρούσα έρευνα, και με βάση το σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματά της, κρίνεται ως ο πλέον κατάλληλος σχεδιασμός για τη συγκέντρωση των δεδομένων η ποσοτική μέθοδος.

6.2 Εργαλείο έρευνας

Για τους σκοπούς της έρευνας, χρησιμοποιήθηκε το πιο ευρέως διαδεδομένο εργαλείο ποσοτικής έρευνας, το οποίο είναι το ερωτηματολόγιο. Σύμφωνα με τον Singh (2007), το βασικό πλεονέκτημα που παρέχει το ερωτηματολόγιο είναι η ευκολία που προσφέρει τόσο στην ταχύτητα διανομής και συλλογής δεδομένων, όσο και στην επιλογή ικανοποιητικού μεγέθους δείγματος σε διαφορετικές περιοχές την ίδια χρονική στιγμή. Επίσης, ένα πλεονέκτημα το οποίο πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι το μικρό κόστος που παρέχεται από τη χρήση ερωτηματολογίου. Επιπλέον, ένα σημαντικό στοιχείο συνιστά η ευκολία που προσφέρει στην κωδικοποίηση, αλλά και

στην ανάλυση των δεδομένων για την εξαγωγή αποτελεσμάτων (Singh, 2007). Το ερωτηματολόγιο που επιλέχθηκε στην παρούσα έρευνα είναι δομημένο. Δηλαδή, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στις ίδιες ερωτήσεις, καθώς και στην ίδια σειρά. Αυτό το χαρακτηριστικό έχειδειχθεί ότι εξασφαλίζει υψηλότερη αξιοπιστία, γιατί, αν χρησιμοποιούνταν διαφορετικές ερωτήσεις, θα προέκυπτε δυσκολία στην κωδικοποίηση των απαντήσεων και, κατ' επέκταση, στην αξιοπιστία της ανάλυσης των δεδομένων (Clark-Carter, 2004).

Επιπρόσθετα, επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθούν μόνο ερωτήσεις κλειστού τύπου, καθώς, σύμφωνα με τους Visser et al. (2002), 417), «εξαιρετικά δομημένες, κλειστές ερωτήσεις είναι χρήσιμες, καθώς μπορούν να παράγουν συχνότητες απαντήσεων που επιδέχονται στατιστικούς χειρισμούς και ανάλυση. Επίσης, δίνουν τη δυνατότητα συγκρίσεων μεταξύ ομάδων του δείγματος».

Τέλος, με σκοπό να διασφαλιστούν η εγκυρότητα και η αξιοπιστία, ακολουθήθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές οι οποίες καθορίζονται από τη διεθνή βιβλιογραφία. Ουσιαστικά, μπορεί να ειπωθεί ότι δεν υπήρχε κάποιου είδους παρέμβαση από την πλευρά του ερευνητή κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου από τους συμμετέχοντες, ενώ οι ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν διατυπώθηκαν, έτσι, ώστε να εξασφαλισθεί ότι δεν έχουν σκοπό να εκμαιεύσουν κάποια συγκεκριμένη απάντηση (Groves et al., 2004· Clark-Carter, 2004). Επίσης, η αξιοπιστία των μετρήσεων-δεδομένων μπορεί να αξιολογηθεί με χρήση κατάλληλου ελέγχου αξιοπιστίας, με το οποίο γίνεται εκτίμηση της εσωτερικής συνέπειας των στοιχείων ενός ερωτηματολογίου (Clark-Carter, 2004).

6.3 Δείγμα έρευνας

Το δείγμα της έρευνας θα αποτελείται από εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε ό,τι αφορά τη διαδικασία επιλογής δείγματος, στην παρούσα έρευνα θα επιλεγεί να γίνει επιλογή με βάση τη δειγματοληψία των μη πιθανοτήτων. Το δείγμα δεν θα είναι αντιπροσωπευτικό του ευρύτερου πληθυσμού των εκπαιδευτικών, αλλά μόνο του ίδιου του εαυτού του. Αυτός ο τύπος δείγματος χρησιμοποιείται σε έρευνες μικρής κλίμακας, για παράδειγμα σε έρευνες που επικεντρώνονται σε μία ή δύο περιοχές (Singh, 2007). Συγκεκριμένα, θα γίνει επιλογή «βολικού» δείγματος, καθώς αυτό έχει τα πολύ βασικά πλεονεκτήματα του μικρού

κόστους και της γρήγορης διεξαγωγής της έρευνας. Με αυτού του είδους τη δειγματοληψία, ουσιαστικά το δείγμα απαρτίζεται από άτομα που είναι εύκολα προσβάσιμα κι έχουν το πλεονέκτημα της άμεσης συμμετοχής (Visser et al., 2000). Βέβαια, αυτή η τεχνική επιλογής δείγματος εγείρει κινδύνους ως προς την αντικειμενικότητα της έρευνας και το κατά πόσο τα συμπεράσματα είναι γενικεύσιμα σε όλο τον πληθυσμό. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, παρόλο που η αντιπροσωπευτικότητα μιας τέτοιας τεχνικής μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση, η συγκεκριμένη τεχνική έχει μεγάλη απήχηση στις κοινωνικές επιστήμες (Creswell, 2016). Τέλος, τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από έρευνα που βασίζεται σε «βολικό» δείγμα μπορούν να γενικευθούν σε αντίστοιχους πληθυσμούς που έχουν όμοια χαρακτηριστικά μ' αυτά του δείγματος.

6.4 Περιορισμοί έρευνας

Ένας σημαντικός περιορισμός της έρευνας είναι ότι το επιλεγθέν δείγμα θα είναι δεσμευτικό, αφού προέρχεται από μία συγκεκριμένη περιοχή και αποτελεί «βολικό» δείγμα. Σε κάθε περίπτωση, όμως, αυτό δεν συνιστά ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα, με την έννοια ότι ο σκοπός της έρευνας δεν είναι η γενίκευση των συμπερασμάτων σε ολόκληρο τον πληθυσμό, αλλά η καταγραφή των αποτελεσμάτων σε ένα τμήμα αυτού. Βέβαια, όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενη παράγραφο, είναι εφικτή η εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων στους πληθυσμούς που είναι όμοιοι με το δείγμα που μελετάμε. Επίσης, ο Singh (2007) αναφέρει ότι ο συγκεκριμένος περιορισμός, παρότι είναι σημαντικός, είναι δυνατό να παρακαμφθεί, καθώς τέτοιου είδους έρευνες μπορούν να έχουν κάποια χρησιμότητα σε αντίστοιχες που θα πραγματοποιηθούν μελλοντικά με παρόμοια θεματολογία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

7.1 Δημογραφικά στοιχεία δείγματος

Στον Πίνακα 1 δίνονται τα αποτελέσματα, αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των 108 εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα. Συνολικά, στην έρευνα συμμετείχαν 16 (14.8%) άντρες και 92 (85.2%) γυναίκες, με την πλειοψηφία του δείγματος να δηλώνουν ηλικία από 31 έως 40 ετών (v=66, 61.1%), ενώ μικρότερη συμμετοχή παρατηρήθηκε από εκπαιδευτικούς ηλικίας 41 έως 50 ετών (v=22, 20.4%), έως 30 ετών (v=10, 9.3%) και 51 έως 60 ετών (v=10, 9.3%). Επιπρόσθετα, η πλειοψηφία του δείγματος των συμμετεχόντων ήταν έγγαμοι (v=80, 74.1%) και κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών (v=58, 53.7%). Τέλος, το 43% (v=46) είχαν προϋπηρεσία στην εκπαίδευση από 11 έως 15 έτη, το 21.5% (v=23) από 6 έως 10 έτη, το 14% (v=15) έως 5 έτη και το 21.5% (v=23) είχαν προϋπηρεσία άνω των 16 ετών.

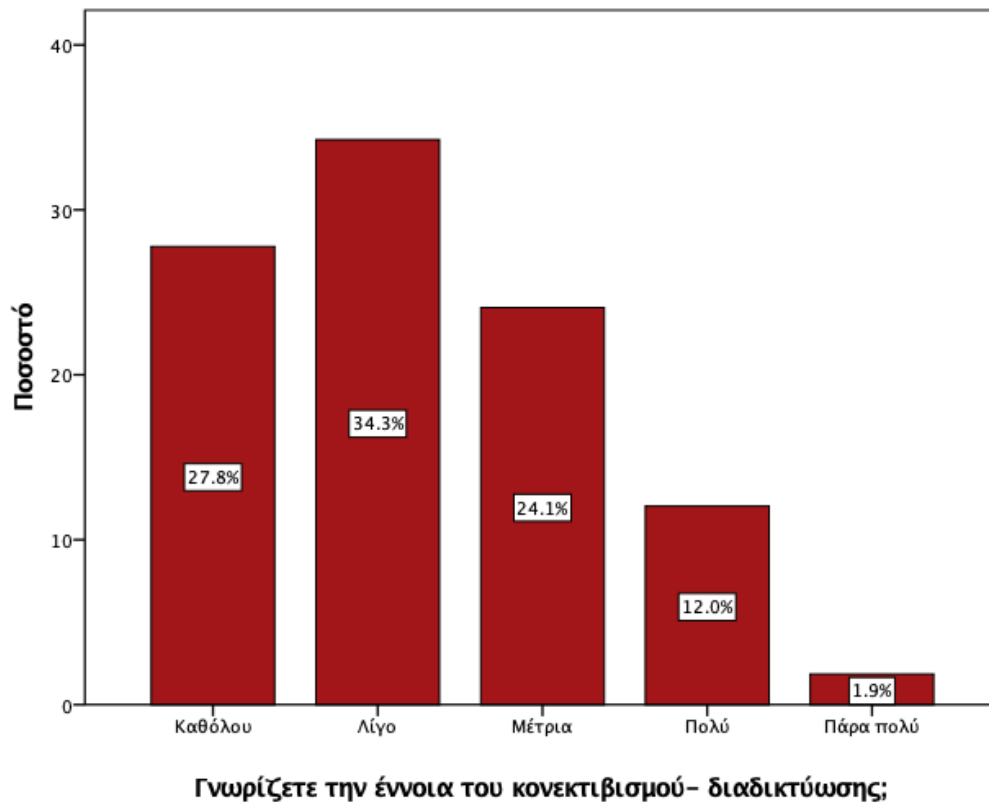
Πίνακας 1. Δημογραφικά στοιχεία δείγματος:

		v	%
Φύλο	Αντρας	16	14.8%
	Γυναίκα	92	85.2%
Ηλικία	Έως 30 ετών	10	9.3%
	31-40	66	61.1%
	41-50	22	20.4%
	51-60	10	9.3%
Οικογενειακή κατάσταση	Άγαμος-η	26	24.1%
	Έγγαμος-η	80	74.1%
	Διαζευγμένος-η	2	1.9%
Επιπρόσθετες σπουδές	Καμία	48	44.4%
	Μεταπτυχιακό	58	53.7%
Προϋπηρεσία	Διδακτορικό	2	1.9%
	0-5	15	14.0%
	5-10	23	21.5%
	11-15	46	43.0%

16-20	14	13.1%
21 και άνω	9	8.4%

7.2 Βαθμός γνώσης για την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης

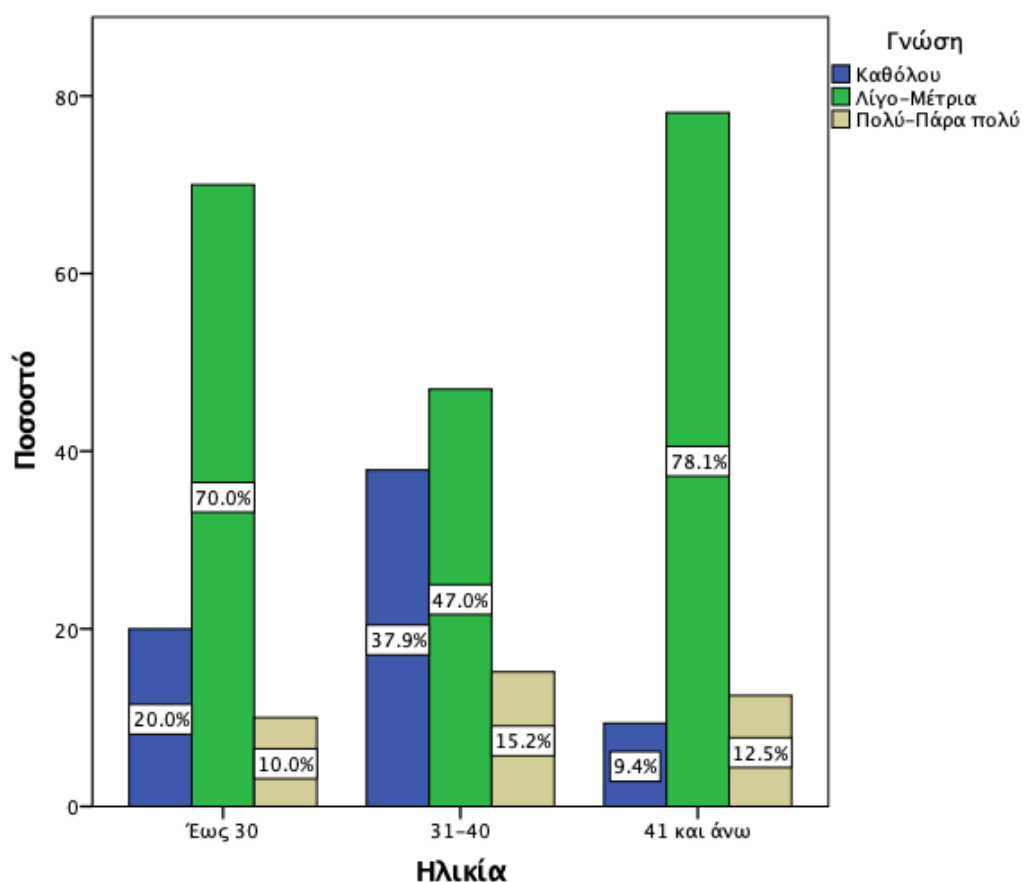
Στο Διάγραμμα 1 παρουσιάζονται τα ευρήματα, αναφορικά με το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί γνώριζαν την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν έδειξαν ότι ένα πολύ μεγάλο ποσοστό δεν γνώριζαν καθόλου ($n=30$, 27.8%) ή διέθεταν λίγες ($n=37$, 34.4%) γνώσεις σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης. Αντίθετα, το 24.1% ($n=26$) δήλωσαν ότι διαθέτουν μέτριες γνώσεις, ενώ το 13.9% ($n=15$) δήλωσαν ότι είχαν πολλές ή πάρα πολλές γνώσεις σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης.

Διάγραμμα 1. Αποτελέσματα για το επίπεδο γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης.

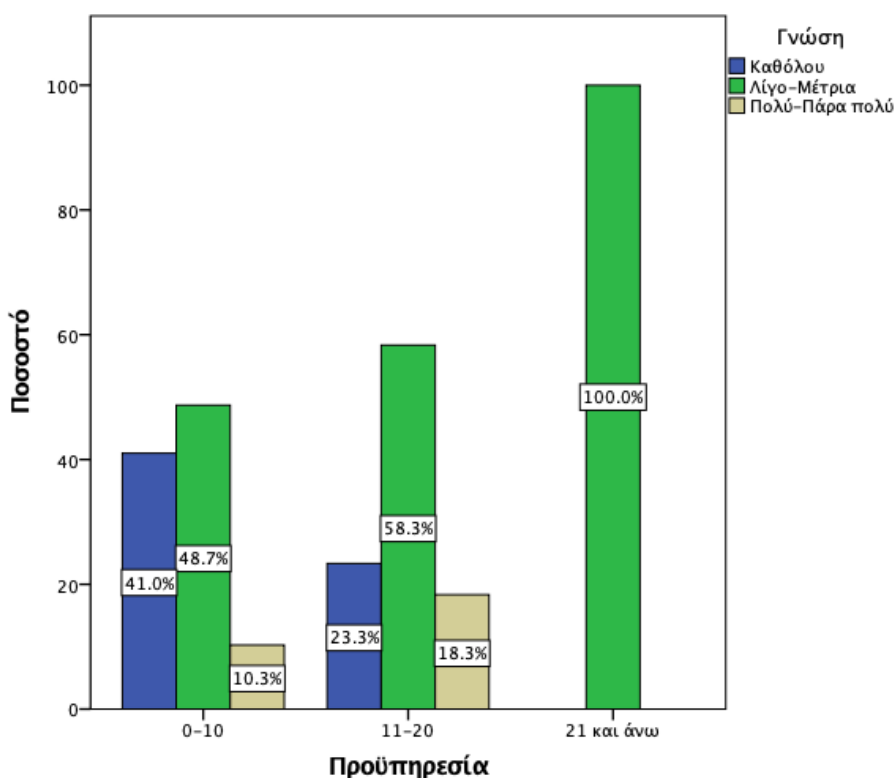
Παράλληλα, από την ανάλυση, μέσω του ελέγχου χ^2 , παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά στο επίπεδο γνώσης των εκπαιδευτικών ως προς την ηλικιακή ομάδα ($\chi^2(4)=10.616$, $p=0.031<0.05$) και τα έτη προϋπηρεσίας ($\chi^2(4)=11.161$, $p=0.025<0.05$). Από το Διάγραμμα 2, λοιπόν, προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί ηλικίας

31 έως 40 ετών (37.9%) είναι πιο πιθανό να μη διαθέτουν καθόλου γνώσεις σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού σε σύγκριση με τους εκπαιδευτικούς ηλικίας έως 30 ετών (20%) και άνω των 41 ετών (9.4%).

Διάγραμμα 2. Αποτελέσματα για το επίπεδο γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης ως προς την ηλικία των εκπαιδευτικών.

Από το Διάγραμμα 3 προκύπτει ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί με έτη προϋπηρεσίας άνω των 21 ετών διαθέτουν λίγες ή μέτριες γνώσεις σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού, ενώ αντίθετα ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευτικών με 0 έως 10 έτη προϋπηρεσίας (41%) δεν έχει καθόλου γνώσεις αναφορικά με αυτήν. Επιπλέον, από τους εκπαιδευτικούς με προϋπηρεσία από 11 έως 20 έτη το 23.3% δεν είχε καθόλου γνώσεις σε ό,τι αφορά τη συγκεκριμένη έννοια, ενώ το 58.3% διέθετε λίγες ή μέτριες γνώσεις και το 18.3% πολλές ή πάρα πολλές.

Διάγραμμα 3. Αποτελέσματα για το επίπεδο γνώσεων των εκπαιδευτικών σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης ως προς τα έτη προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών.

Ωστόσο, από την ανάλυση, μέσω του ελέγχου χ^2 , δεν παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά στο επίπεδο γνώσης των εκπαιδευτικών ως προς το φύλο και τις επιπρόσθετες σπουδές, καθώς σ' αυτές τις περιπτώσεις το επίπεδο σημαντικότητας του ελέγχου ήταν μεγαλύτερο από την τιμή $\alpha=0.05$ ($p>0.05$).

7.3 Απόψεις εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η επόμενη ενότητα ερωτήσεων είχε σκοπό να καταγράψει την άποψη των εκπαιδευτικών για τον Κονεκτιβισμό στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται με τη μορφή μέσης τιμής και τυπικής απόκλισης, καθώς οι ερωτήσεις καταγράφηκαν σε 5βάθμια κλίμακα Likert (0=Διαφωνώ απόλυτα, 5=Συμφωνώ απόλυτα). Παράλληλα, υψηλότερη μέση τιμή είναι ένδειξη μεγαλύτερου βαθμού συμφωνίας των εκπαιδευτικών στην αντίστοιχη ερώτηση/δήλωση.

Στο πλαίσιο αυτό, από τον Πίνακα 2 προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνήσουν με το ότι η προσέγγιση του Κονεκτιβισμού είναι εφικτό να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί για τη διδασκαλία οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου (MT=2.67, TA=0.96), αλλά και με το ότι η συστηματική εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου στην τάξη βελτιώνει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών/τριών (MT=2.72, TA=0.82).

Πίνακας 2. Αποτελέσματα σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία (0=Διαφωνώ απόλυτα, 4=Συμφωνώ απόλυτα):

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
1. Η συγκεκριμένη προσέγγιση (Κονεκτιβισμός) μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί για τη διδασκαλία οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου;	2.67	.96
2. Η συστηματική εφαρμογή αυτής της μεθόδου στην τάξη βελτιώνει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών/τριών;	2.72	.82
3. Είναι δυνατόν η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου διδασκαλίας και μάθησης να συμβάλλει στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων στους/στις μαθητές /τριες;	2.53	1.01
4. Η διδασκαλία και μάθηση, εφαρμόζοντας μεθόδους Κονεκτιβισμού, οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες σε ένα ανώτερο γνωστικό επίπεδο σκέψης και δράσης	2.74	.82
5. Είναι δυνατόν παιδιά κοινωνικά περιθωριοποιημένα στην τάξη και με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες, διδασκόμενα στα πλαίσια του Κονεκτιβισμού, να βελτιώσουν τις μαθησιακές επιδόσεις τους;	2.91	.79
6. Μπορεί η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης των μαθητών/τριών;	2.80	.93
7. Η διδασκαλία με τη συγκεκριμένη μέθοδο έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει θετικά στην ανάπτυξη κριτικής, δημιουργικής σκέψης και ανάληψης πρωτοβουλιών από τους μαθητές/τριες;	2.84	.89

8. Η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού σε όλα τα σχολικά μαθήματα μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία περισσότερο θετικής στάσης των μαθητών/τριών προς τα διάφορα σχολικά μαθήματα	2.87	.91
9. Πιστεύετε ότι έχετε τις απαιτούμενες γνώσεις, θεωρητική και πρακτική κατάρτιση και επιμόρφωση, για να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας μεθόδους Κονεκτιβισμού	1.77	1.15
10. Για τη χρήση και την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου στην τάξη σας χρειάζεστε επιπλέον χρόνο προετοιμασίας	2.86	.88

Παρόμοια, οι εκπαιδευτικοί συμφώνησαν με το ότι παιδιά περιθωριοποιημένα στην τάξη και με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες, διδασκόμενα στα πλαίσια του Κονεκτιβισμού έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν τις μαθησιακές επιδόσεις τους (MT=2.91, TA=0.79) και με το ότι η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού σε όλα τα σχολικά μαθήματα είναι δυνατό να βοηθήσει στη δημιουργία περισσότερο θετικής στάσης των μαθητών/τριών προς τα διάφορα σχολικά μαθήματα (MT=2.86, TA=0.91).

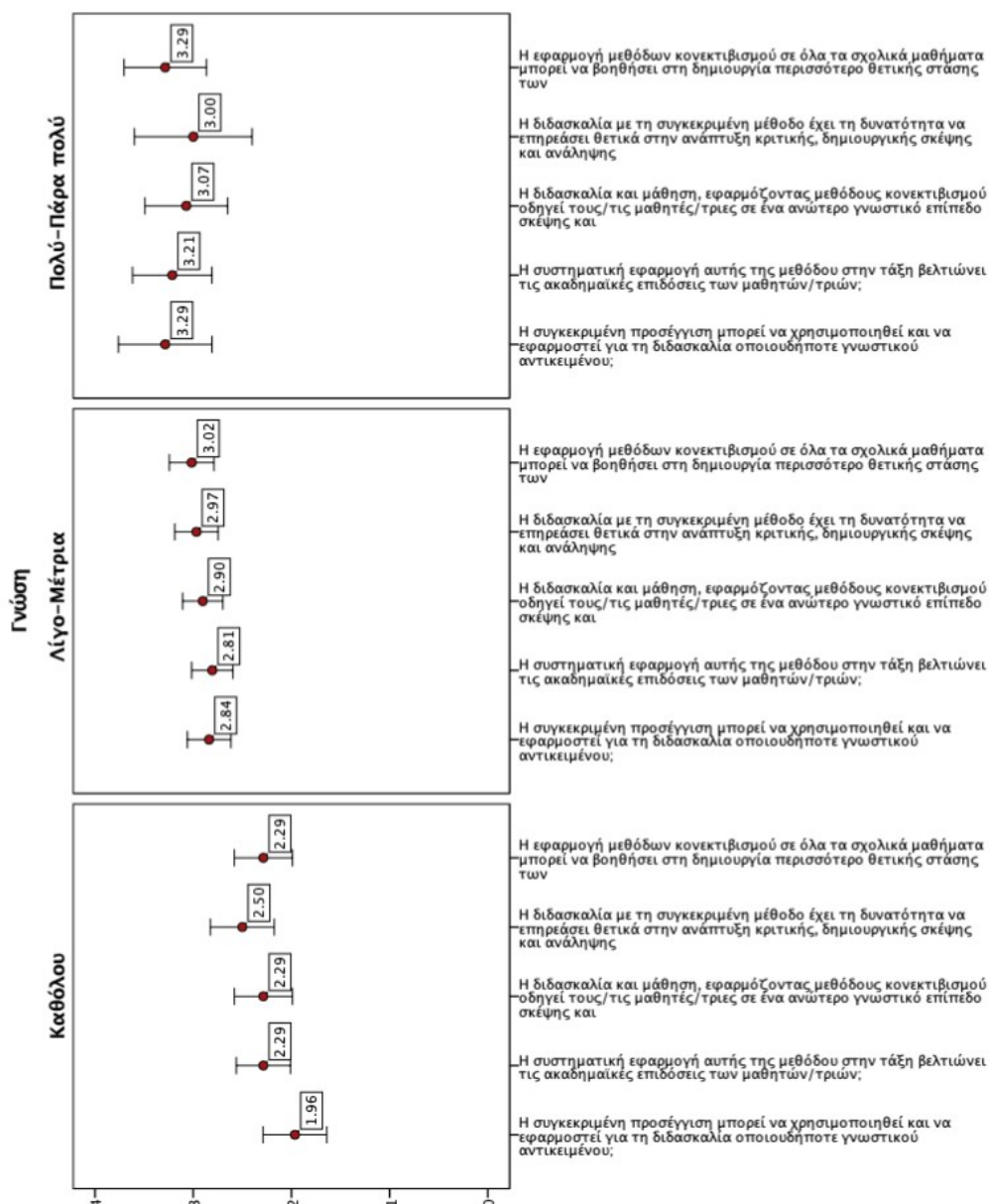
Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί σε κάποιο βαθμό συμφώνησαν με το ότι η διδασκαλία με τη συγκεκριμένη μέθοδο έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει θετικά στην ανάπτυξη κριτικής, δημιουργικής σκέψης και ανάληψης πρωτοβουλιών από τους μαθητές/τριες (MT=2.84, TA=0.89) και με το ότι η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού είναι εφικτό να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης των μαθητών/τριών (MT=2.80, TA=0.93).

Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί δήλωσαν πως συμφωνούν με το ότι διδασκαλία και μάθηση, εφαρμόζοντας μεθόδους Κονεκτιβισμού, οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες σε ένα ανώτερο γνωστικό επίπεδο σκέψης και δράσης (MT=2.74, TA=0.82), ενώ θεωρούν ότι είναι δυνατόν η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου διδασκαλίας και μάθησης να συμβάλλει στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων στους/στις μαθητές /τριες (MT=2.53, TA=1.01).

Τέλος, οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν ότι για τη χρήση και την εφαρμογή της μεθόδου αυτής στην τάξη χρειάζονται επιπλέον χρόνο προετοιμασίας (MT=2.86, TA=0.88), ενώ τείνουν να διαφωνήσουν με το ότι διαθέτουν τις απαιτούμενες γνώσεις, θεωρητική και πρακτική κατάρτιση και επιμόρφωση, για να χρησιμοποιήσουν στην τάξη μεθόδους κονεκτιβισμού (MT=1.77, TA=1.15).

Ταυτόχρονα, από την ανάλυση των δεδομένων, μέσω των ελέγχων t-test για 2 ανεξάρτητα δείγματα και της ανάλυσης διακύμανσης (one-way ANOVA) για 3 ή περισσότερα ανεξάρτητα δείγματα, διαπιστώθηκε ότι δεν υφίστανται σημαντικές διαφοροποιήσεις των απόψεων των εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία ως προς το φύλο, την ηλικία, την προϋπηρεσία και τις επιπρόσθετες σπουδές τους.

Αντίθετα, προέκυψαν σημαντικές διαφοροποιήσεις στις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων που διέθεταν για τον Κονεκτιβισμό/διαδικτύωση. Τα αποτελέσματα των σημαντικών διαφορών δίνονται διαγραμματικά στο Διάγραμμα 4. Ειδικότερα, από αυτά διαπιστώθηκε πως υφίσταται σημαντική διαφορά στις απόψεις των εκπαιδευτικών ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων που είχαν για τον Κονεκτιβισμό/διαδικτύωση στο κατά πόσο θεωρούν ότι η συγκεκριμένη προσέγγιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί για τη διδασκαλία οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου ($F=15.543$, $p=0.000<0.05$), στο κατά πόσο πιστεύουν ότι η συστηματική εφαρμογή αυτής της μεθόδου στην τάξη βελτιώνει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών/τριών ($F=7.883$, $p=0.001<0.05$), στο κατά πόσο θεωρούν ότι η διδασκαλία και μάθηση, εφαρμόζοντας μεθόδους Κονεκτιβισμού, οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες σε ένα ανώτερο γνωστικό επίπεδο σκέψης και δράσης ($F=8.096$, $p=0.001<0.05$), στο κατά πόσο έχουν την πεποίθηση ότι η διδασκαλία με τη συγκεκριμένη μέθοδο έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει θετικά στην ανάπτυξη κριτικής, δημιουργικής σκέψης και ανάληψης πρωτοβουλιών από τους μαθητές/τριες ($F=3.183$, $p=0.046<0.05$) και στο κατά πόσο θεωρούν ότι η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού σε όλα τα σχολικά μαθήματα είναι εφικτό να βοηθήσει στη δημιουργία περισσότερο θετικής στάσης των μαθητών/τριών προς τα διάφορα σχολικά μαθήματα ($F=9.984$, $p=0.000<0.05$).

Διάγραμμα 4. Σημαντικές διαφορές στις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία ανάλογα με το επίπεδο γνώσεων που είχαν για τον Κονεκτιβισμό/διαδικτύωση.

Αναλυτικότερα, προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί που διαθέτουν πολύ ή πάρα πολύ μεγάλο επίπεδο γνώσεων σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού, αναγνωρίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό όλα τα προαναφερθέντα στοιχεία, δηλαδή αναγνωρίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τους εκπαιδευτικούς με χαμηλότερο επίπεδο γνώσεων ότι: 1. η συγκεκριμένη προσέγγιση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί για τη διδασκαλία οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου, 2. η συστηματική εφαρμογή αυτής της μεθόδου στην τάξη βελτιώνει τις ακαδημαϊκές

επιδόσεις των μαθητών/τριών, 3/ η διδασκαλία και μάθηση, εφαρμόζοντας μεθόδους Κονεκτιβισμού, οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες σε ένα ανώτερο γνωστικό επίπεδο σκέψης και δράσης, 4. η διδασκαλία με τη συγκεκριμένη μέθοδο έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει θετικά στην ανάπτυξη κριτικής, δημιουργικής σκέψης και ανάληψης πρωτοβουλιών από τους μαθητές/τριες και 5. η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού σε όλα τα σχολικά μαθήματα είναι εφικτό να βοηθήσει στη δημιουργία περισσότερο θετικής στάσης των μαθητών/τριών προς τα διάφορα σχολικά μαθήματα.

7.4 Εξοικείωση εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσων Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης

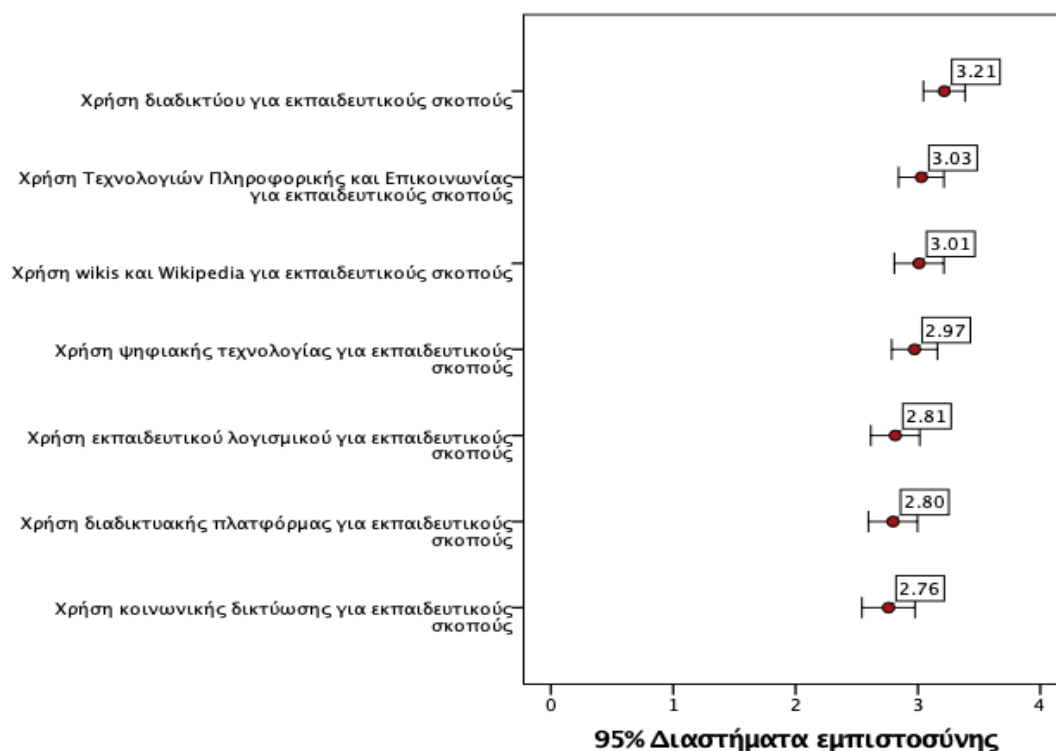
Η επόμενη ενότητα ερωτήσεων είχε ως στόχο να καταγράψει την άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση μέσων Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, από τον Πίνακα 3 προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί είναι πολύ εξοικειωμένοι στη χρήση διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς (MT=3.21, TA=0.89), στην ανάλογη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (MT=3.03, TA=0.97), καθώς και στη χρήση για τον ίδιο σκοπό wikis και Wikipedia (MT=3.01, TA=1.06). Επιπλέον, παρατηρήθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως είναι αρκετά εξοικειωμένοι στη χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς (MT=2.97, TA=0.99), στην ανάλογη χρήση διαδικτυακής πλατφόρμας (MT=2.80, TA=1.06), καθώς και στη χρήση για τον ίδιο στόχο εκπαιδευτικού λογισμικού (MT=2.81, TA=1.05).

Πίνακας 3. Αποτελέσματα σχετικά με την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσων Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης (0=Καθόλου, 4=Πάρα πολύ):

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
1. Χρήση διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς	3.21	.89
2. Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς	3.03	.97
3. Χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς	2.97	.98
4. Χρήση διαδικτυακής πλατφόρμας για εκπαιδευτικούς σκοπούς	2.80	1.06

5. Χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού για εκπαιδευτικούς σκοπούς	2.81	1.05
6. Χρήση wikis και Wikipedia για εκπαιδευτικούς σκοπούς	3.01	1.06
7. Χρήση κοινωνικής δικτύωσης για εκπαιδευτικούς σκοπούς	2.76	1.13

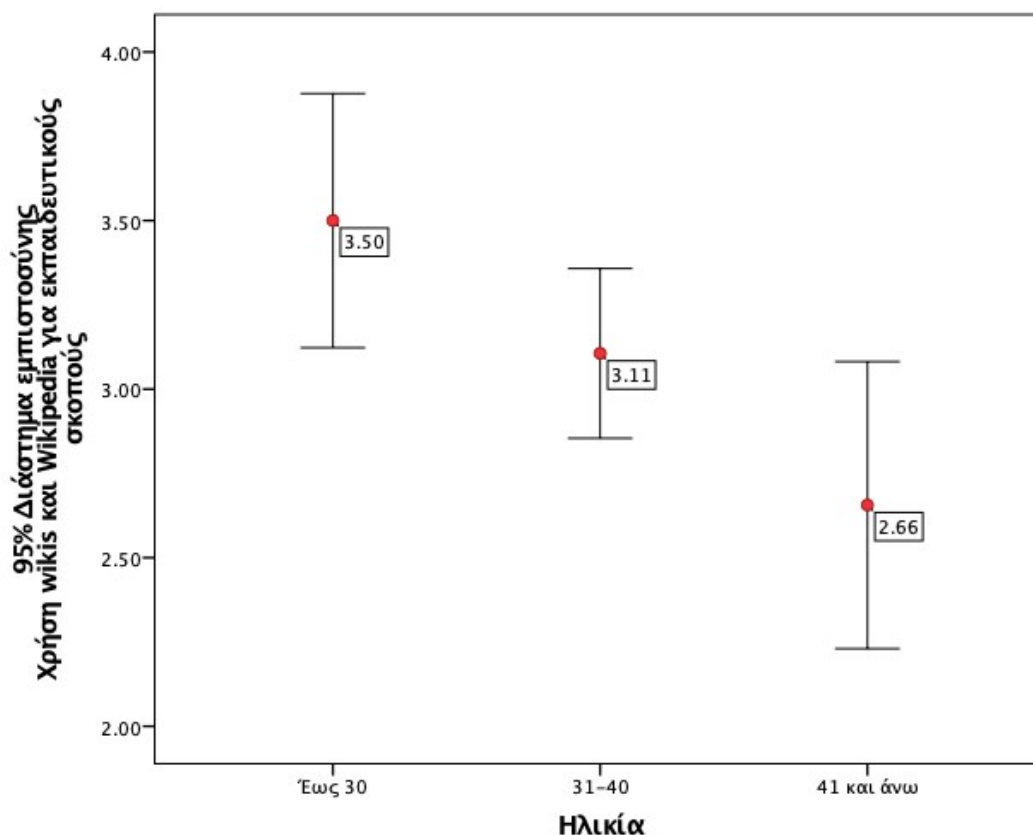
Τα αποτελέσματα του Πίνακα 3 δίνονται και σε διαγραμματική απεικόνιση στο Διάγραμμα 5, σε φθίνουσα ως προς το βαθμό εξοικείωσης σειρά:

Διάγραμμα 5. Αποτελέσματα για την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσω Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης.

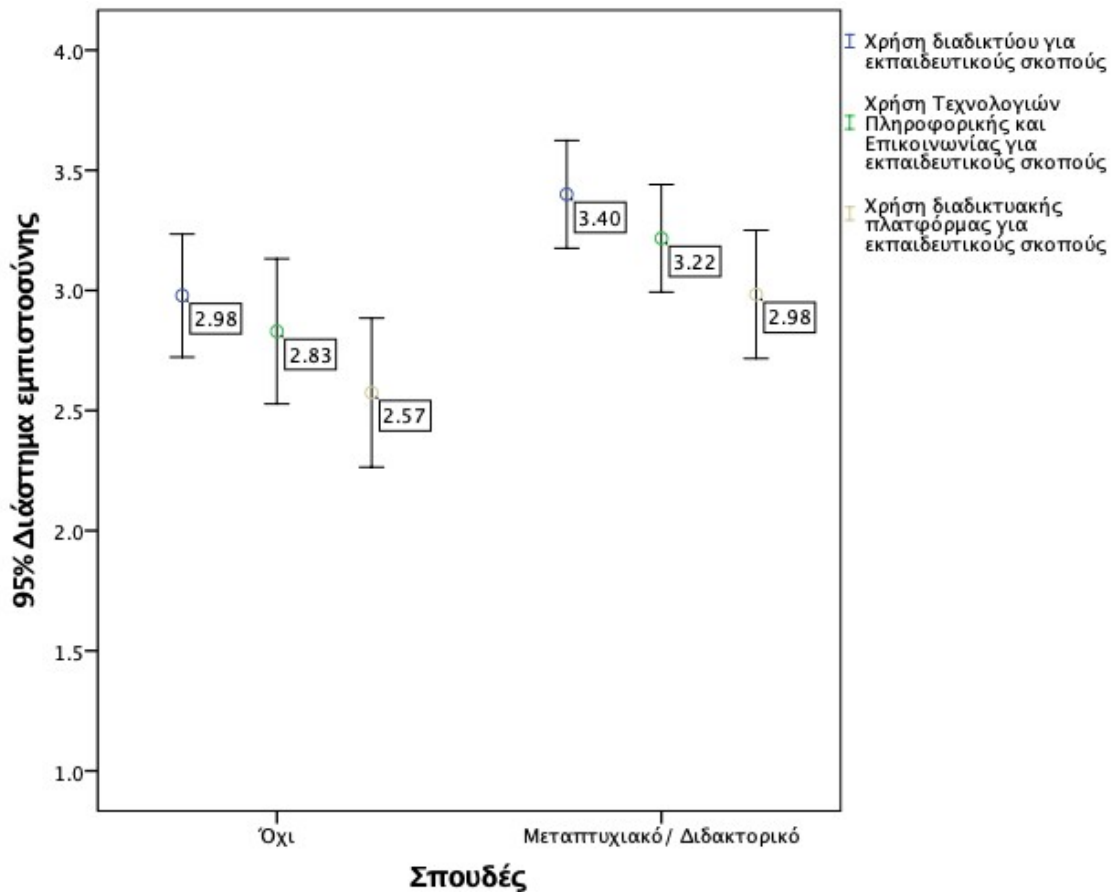
Παράλληλα, όμως, από την ανάλυση ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις σε ό,τι αφορά την ηλικία, τις επιπρόσθετες σπουδές και το επίπεδο γνώσεών τους για την έννοια του Κονεκτιβισμού. Στο Διάγραμμα 6 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς την ηλικία των εκπαιδευτικών που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA σχετικά με την εξοικείωση στη χρήση wikis και Wikipedia για εκπαιδευτικούς σκοπούς ($F=3.231$, $p=0.043 < 0.05$). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί ηλικίας έως 30 ετών είναι περισσότερο εξοικειωμένοι στη χρήση wikis

και Wikipedia για εκπαιδευτικούς σκοπούς σε σύγκριση με εκπαιδευτικούς μεγαλύτερων ηλικιών.

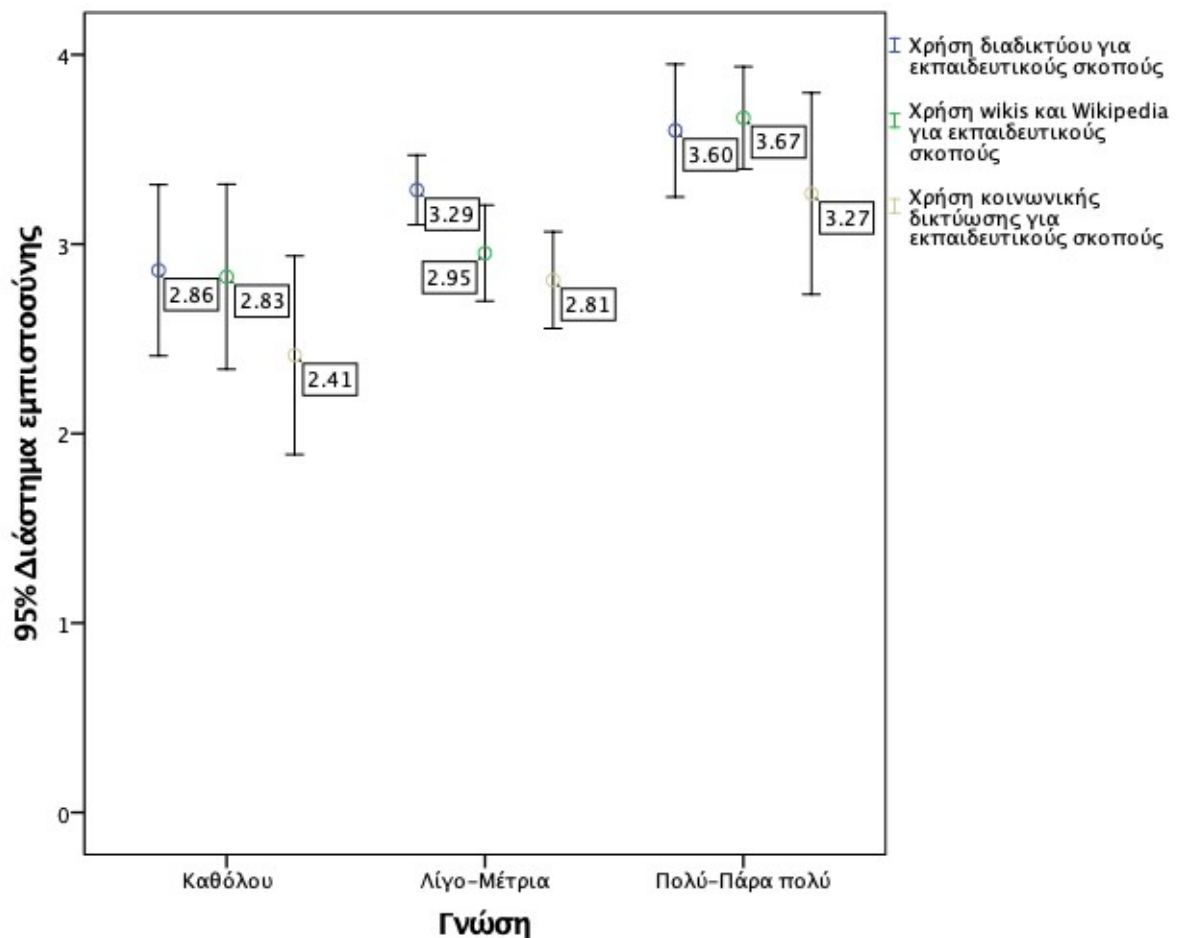
Διάγραμμα 6. Αποτελέσματα για την εξοικείωση στη χρήση wikis και Wikipedia για εκπαιδευτικούς σκοπούς ως προς την ηλικιακή ομάδα των εκπαιδευτικών.

Στο Διάγραμμα 7 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς τις επιπρόσθετες σπουδές (μεταπτυχιακό/διδακτορικό) των εκπαιδευτικών που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA σχετικά με την εξοικείωση στη χρήση διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς ($F=6.187$, $p=0.014<0.05$), στην ανάλογη χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας ($F=5.313$, $p=0.023<0.05$), καθώς και στη χρήση για τον ίδιο στόχο διαδικτυακής πλατφόρμας ($F=4.361$, $p=0.039<0.05$). Συγκεκριμένα, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί με μεταπτυχιακό ή διδακτορικό είναι περισσότερο εξοικειωμένοι στη χρήση διαδικτύου, Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, καθώς και διαδικτυακής πλατφόρμας για εκπαιδευτικούς σκοπούς, σε σύγκριση με εκπαιδευτικούς που δεν διαθέτουν επιπρόσθετες σπουδές.

Διάγραμμα 7. Αποτελέσματα για την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσω Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης ως προς τις επιπρόσθετες σπουδές τους.

Στο Διάγραμμα 8 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς το επίπεδο γνώσεων σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA για την εξοικείωση στη χρήση διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς ($F=4.105$, $p=0.019<0.05$), στην ανάλογη χρήση wikis και Wikipedia ($F=3.717$, $p=0.028<0.05$) και στη χρήση για τον ίδιο σκοπό εκπαιδευτικού λογισμικού ($F=3.191$, $p=0.045<0.05$). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί με πολύ ή πάρα πολύ υψηλό επίπεδο γνώσης σε ό,τι αφορά την έννοια του Κονεκτιβισμού διακρίνονταν και από μεγαλύτερη εξοικείωση στη χρήση διαδικτύου, wikis, Wikipedia κι εκπαιδευτικού λογισμικού για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Διάγραμμα 8. Αποτελέσματα για την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσω Κοινωνιτισμού/διαδικτύωσης ως προς το επίπεδο γνώσεων αναφορικά με την έννοια του Κοινωνιτισμού.

7.5 Λόγοι χρήσης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία

Τα αποτελέσματα για τους λόγους χρήσης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία δίνονται στον Πίνακα 4. Από την ανάλυση προέκυψε ότι οι κυριότερες αιτίες χρήσης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και η μεγαλύτερη εμπλοκή που αυτά επιφέρουν ($n=68$, 63%), ότι παρέχουν διαθεσιμότητα και έξω από το στενά νοούμενο περιβάλλον εκπαίδευσης ($n=63$, 58.3%), καθώς και η συνεχής υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας μέσω της αξιοποίησής τους ($n=59$, 54.6%). Επιπρόσθετα, μικρότερο αλλά σημαντικό ποσοστό εκπαιδευτικών δήλωσε ότι λόγος χρήσης είναι η ανοικτότητα ($n=48$, 44.4%) και η ευελιξία ($n=53$, 49.1%) που το διαδίκτυο και οι εφαρμογές προσφέρουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα, ως λιγότερο

σημαντικοί λόγοι αναγνωρίστηκαν από τους εκπαιδευτικούς η επίτευξη καλύτερης επικοινωνίας (v=23, 21.3%), η αποτελεσματικότερη έκφραση (v=18, 16.7%), η επίτευξη αλληλεπίδρασης (v=25, 32.4%) και οι σημαντικές δυνατότητες συνεργασίας (v=37, 34.3%).

Πίνακας 4. Αποτελέσματα σχετικά με τους λόγους χρήσης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία:

	Όχι		Ναι	
	v	%	v	%
1. Ανοικτότητα	60	55.6%	48	44.4%
2. Καλύτερη επικοινωνία	85	78.7%	23	21.3%
3. Επίτευξη αλληλεπίδρασης	73	67.6%	35	32.4%
4. Καλύτερη έκφραση	90	83.3%	18	16.7%
5. Σημαντικές δυνατότητες συνεργασίας	71	65.7%	37	34.3%
6. Ευελιξία	55	50.9%	53	49.1%
7. Διαθεσιμότητα και έξω από το στενά νοούμενο περιβάλλον εκπαίδευσης,	45	41.7%	63	58.3%
8. Μεγαλύτερο ενδιαφέρον για εμπλοκή	40	37.0%	68	63.0%
9. Συνεχής υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας	49	45.4%	59	54.6%

7.6 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η επόμενη ενότητα ερωτήσεων αποσκοπούσε στην καταγραφή της άποψης των εκπαιδευτικών αναφορικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τα αναλυτικά αποτελέσματα δίνονται στον Πίνακα 5, απ' όπου προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ως τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία τη δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό οποιαδήποτε στιγμή (MT=3.54, TA=0.65) και το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό που παρέχεται (MT=3.46, TA=0.72). Επιπρόσθετα,

συμφωνούν πως σημαντικά πλεονεκτήματα αποτελούν η χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων (MT=3.35, TA=0.73), η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών (MT=3.32, TA=0.83), η ενθάρρυνση για αναζήτηση περισσότερων δεδομένων απ' ό,τι με τις παραδοσιακές μεθόδους (MT=3.30, TA=0.76), η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης (MT=3.13, TA=0.82) και η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές (MT=3.12, TA=0.90). Αντίθετα, ως προς τα μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού, οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ότι τα σημαντικότερα είναι η απουσία δια ζώσης επικοινωνίας με το διδάσκοντα (MT=2.44, TA=1.20), η έλλειψη εκπαιδευτικού λογισμικού (MT=2.36, TA=0.98), τεχνικά προβλήματα (MT=2.34, TA=1.05), αλλά και το γεγονός ότι αποδυναμώνεται η κοινωνικοποίηση κι ενισχύεται η απομόνωση των μαθητών (MT=2.27, TA=1.09) κι ότι υφίσταται πρόβλημα με το μεγάλο όγκο πληροφοριών/μεθόδων (MT=2.25, TA=1.17).

Πίνακας 5. Αποτελέσματα σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία (0=Διαφωνώ απόλυτα, 4=Συμφωνώ απόλυτα):

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
Πλεονεκτήματα		
1. Η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης	3.13	.82
2. Το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό	3.46	.72
3. Η χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων	3.35	.73
4. Η επαφή και γνωριμία (δικτύωση) με άτομα με τα ίδια ενδιαφέροντα	3.03	.91
5. Η δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό οποιαδήποτε στιγμή	3.54	.65
6. Η ενθάρρυνση για αναζήτηση περισσότερων δεδομένων απ' ό,τι με τις παραδοσιακές μεθόδους	3.30	.76
7. Η επίτευξη καλύτερης επικοινωνίας με τους μαθητές	2.94	1.04
8. Η επίτευξη καλύτερης επικοινωνίας μεταξύ μαθητών	2.93	1.01
9. Η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών	3.32	.83
10. Η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές	3.12	.90

Μειονεκτήματα

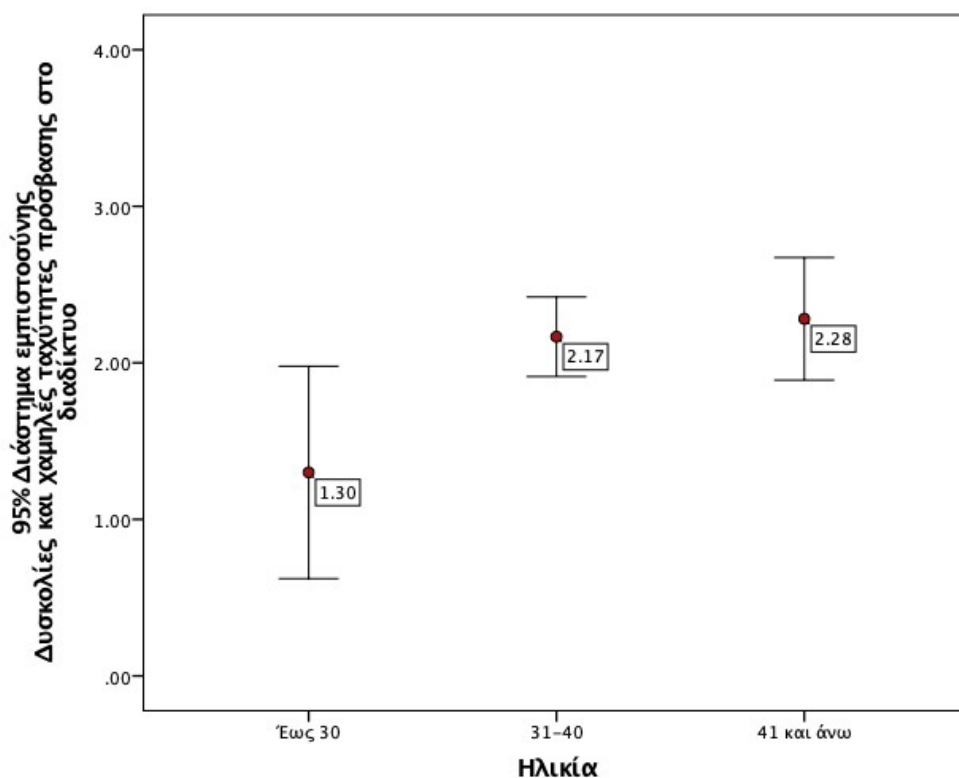
1. Αποδυναμώνεται η κοινωνικοποίηση κι ενισχύεται η απομόνωση των σπουδαστών	2.27	1.09
2. Υποβαθμίζεται ο ρόλος του δασκάλου με την αντικατάστασή του από τις Νέες Τεχνολογίες	1.90	1.21
3. Υφίσταται πρόβλημα με το μεγάλο όγκο πληροφοριών/μεθόδων	2.25	1.17
4. Έλλειψη δια ζώσης επικοινωνίας με το διδάσκοντα	2.44	1.20
5. Δυσκολίες και χαμηλές ταχύτητες πρόσβασης στο διαδίκτυο	2.12	1.07
6. Ραγδαία αλλαγή λογισμικών και συστημάτων τεχνολογίας	2.18	1.00
7. Έλλειψη εκπαιδευτικού λογισμικού	2.36	.98
8. Τεχνικά προβλήματα	2.34	1.05
9. Κατακερματισμός της μαθησιακής εμπειρίας	2.13	1.13

Από τον Πίνακα 6 προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν σε μεγάλο βαθμό πως τα χαρακτηριστικά του Κονεκτιβισμού που επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία είναι η διαθεσιμότητα υλικού 24 ώρες το 24ωρο (MT=3.39, TA=0.92), η ευελιξία στη μάθηση (MT=3.19, TA=0.78), η επικαιροποίηση της γνώσης (MT=3.19, TA=0.81) και η παροχή ανατροφοδότησης (MT=3.11, TA=0.86). Επιπλέον, αναγνωρίζουν ότι σημαντικά γνωρίσματα του Κονεκτιβισμού συνιστούν η εξ αποστάσεως μάθηση (MT=3.07, TA=0.91) και η χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών (MT=3.00, TA=0.81).

Πίνακας 6. Αποτελέσματα σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τα χαρακτηριστικά του Κονεκτιβισμού που επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία (0=Καθόλου, 4=Πάρα πολύ):

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
Υποστήριξη αλληλεπίδρασης	2.65	.81
Εξ αποστάσεως μάθηση	3.07	.91
Ενίσχυση συνεργασίας	2.72	.95
Διαθεσιμότητα υλικού 24 ώρες το 24ωρο	3.39	.92
Χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών	3.00	.81
Ευελιξία στη μάθηση	3.19	.78
Επικαιροποίηση της γνώσης	3.19	.81
Παροχή ανατροφοδότησης	3.11	.86

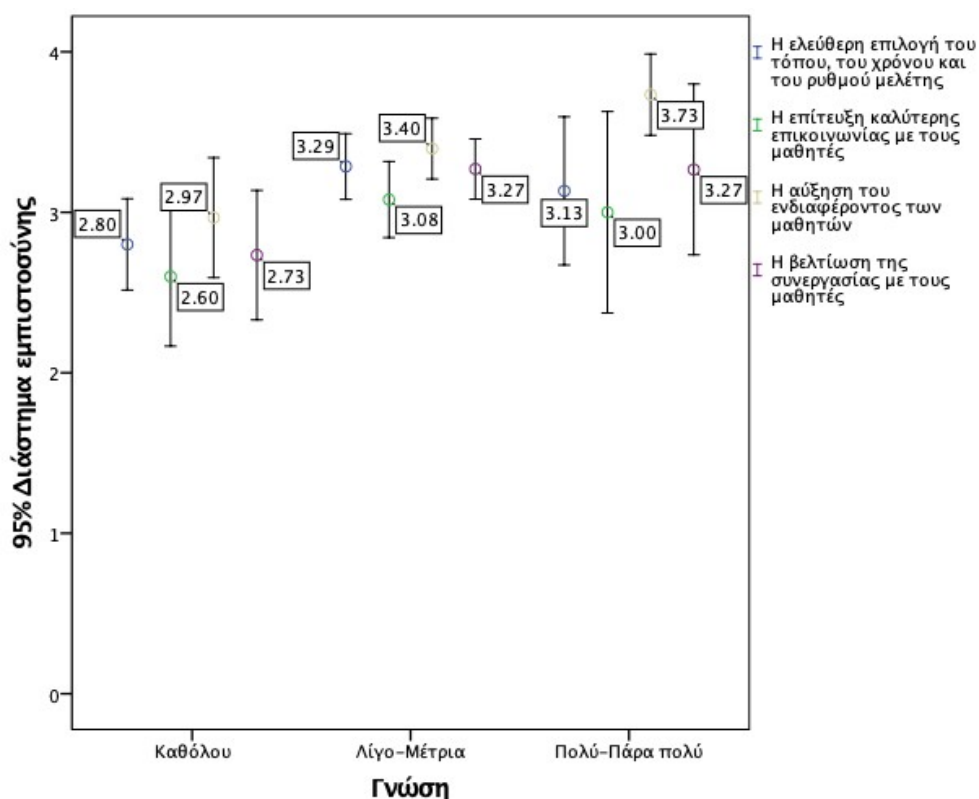
Ωστόσο, από την ανάλυση ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, προέκυψαν σημαντικές διαφοροποιήσεις σε ό,τι αφορά την ηλικία των εκπαιδευτικών, την προϋπηρεσία και το επίπεδο γνώσεών τους για την έννοια του Κονεκτιβισμού. Στο Διάγραμμα 9 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς την ηλικία των εκπαιδευτικών που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA, σχετικά με το κατά πόσο αναγνωρίζουν ως μειονέκτημα τις δυσκολίες και χαμηλές ταχύτητες πρόσβασης στο διαδίκτυο ($F=3.554$, $p=0.032<0.05$). Τα αποτελέσματα, λοιπόν, έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί ηλικίας άνω των 31 ετών αναγνωρίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό ως μειονέκτημα του Κονεκτιβισμού τις δυσκολίες και χαμηλές ταχύτητες πρόσβασης στο διαδίκτυο.

Διάγραμμα 9. Αποτελέσματα ως προς την ηλικιακή ομάδα των εκπαιδευτικών για το κατά πόσο αναγνωρίζουν ως μειονέκτημα τις δυσκολίες και χαμηλές ταχύτητες πρόσβασης στο διαδίκτυο.

Στο Διάγραμμα 10 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς το επίπεδο γνώσεων για την έννοια του Κονεκτιβισμού που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA σχετικά με την αναγνώριση πλεονεκτημάτων όπως η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης ($F=3.735$, $p=0.027<0.05$), η επίτευξη αποτελεσματικότερης επικοινωνίας μεταξύ μαθητών ($F=4.873$,

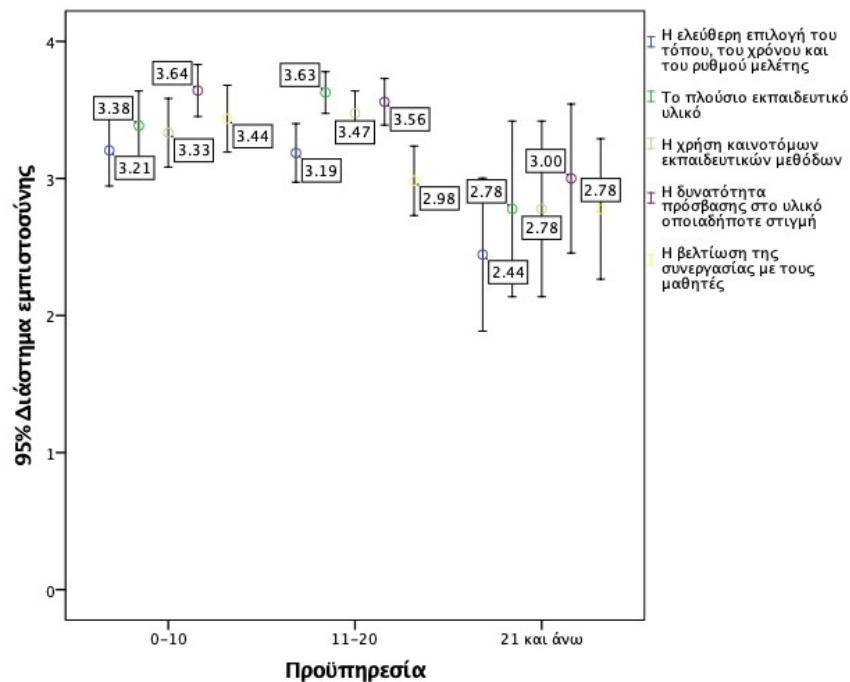
$p=0.009<0.05$), η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών ($F=5.234$, $p=0.007<0.05$) και η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές ($F=4.023$, $p=0.021<0.05$). Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί που δεν διέθεταν καθόλου γνώσεις σε ό,τι αφορά την έννοια του Κονεκτιβισμού, αναγνωρίζουν σε μικρότερο βαθμό πλεονεκτήματα όπως η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης, η επίτευξη αποτελεσματικότερης επικοινωνίας μεταξύ μαθητών, η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών και η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές.

Διάγραμμα 10. Αποτελέσματα για την αναγνώριση πλεονεκτημάτων του μέσων κονεκτιβισμού ως προς το επίπεδο γνώσεων αναφορικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού.

Στο Διάγραμμα 11 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς τα έτη προϋπηρεσίας που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA σχετικά με την αναγνώριση πλεονεκτημάτων όπως η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης ($F=3.590$, $p=0.031<0.05$), το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό ($F=6.306$, $p=0.003<0.05$), η χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων ($F=3.519$, $p=0.033<0.05$), η δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό οποιαδήποτε στιγμή ($F=4.116$, $p=0.019<0.05$), η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές ($F=4.375$, $p=0.015<0.05$) και η επικαιροποίηση της γνώσης ($F=4.375$, $p=0.015<0.05$). Τα

αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί με προϋπηρεσία έως 20 έτη αναγνωρίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό πλεονεκτήματα όπως η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης, το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό, η χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων, η δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό οποιαδήποτε στιγμή, η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές και η επικαιροποίηση της γνώσης.

Διάγραμμα 11. Αποτελέσματα για την αναγνώριση πλεονεκτημάτων του Κονεκτιβισμού ως προς τα έτη προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών.

7.7 Στάσεις και προθέσεις σχετικά με τη χρήση της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μέσα στην τάξη και τα αξιώματα του Κονεκτιβισμού

Η τελευταία ενότητα ερωτήσεων είχε στόχο να καταγράψει τις στάσεις και τις προθέσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη χρήση της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μέσα στην τάξη και τα αξιώματα του Κονεκτιβισμού. Από τον Πίνακα 7, λοιπόν, προκύπτει πως οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με το ότι έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν κατάλληλα τον υπολογιστή, ώστε να βοηθήσουν τα παιδιά στην πληρέστερη κατανόηση ορισμένων εννοιών (MT=2.90, TA=0.78), καθώς κι ότι είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν το διαδίκτυο με αποτελεσματικό τρόπο, προκειμένου να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι που έχουν θέσει (MT=2.98, TA=0.74).

Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνήσουν με το ότι είναι ικανοί να χρησιμοποιήσουν μεθόδους της διαδικτύωσης στη διδασκαλία (MT=2.65, TA=0.97), μπορούν να επιλέξουν κατάλληλο λογισμικό για τη διδασκαλία τους (MT=2.63, TA=0.80), αλλά και πως έχουν τη δυνατότητα να σχεδιάσουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τη χρήση των ΤΠΕ για τους μαθητές τους (MT=2.61, TA=0.92).

Πίνακας 7. Αποτελέσματα σχετικά με τις στάσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στον Κονεκτιβισμό στην εκπαιδευτική διαδικασία (0=Διαφωνώ απόλυτα, 4=Συμφωνώ απόλυτα):

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
1. Νιώθω ότι μπορώ να επιλέξω το κατάλληλο λογισμικό για τη διδασκαλία μου	2.63	.80
2. Πιστεύω ότι μπορώ να αξιοποιήσω κατάλληλα τον υπολογιστή, ώστε να βοηθήσει τα παιδιά στην πληρέστερη κατανόηση ορισμένων εννοιών	2.90	.78
3. Πιστεύω ότι μπορώ να χρησιμοποιήσω διαδίκτυο με κατάλληλο τρόπο, ώστε να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι που έχω θέσει	2.98	.74
4. Πιστεύω ότι είμαι σε θέση να σχεδιάσω εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τη χρήση των ΤΠΕ για τους μαθητές μου	2.61	.92
5. Νιώθω ικανός να χρησιμοποιήσω μεθόδους της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μου	2.65	.97
6. Πιστεύω ότι μπορώ να διδάξω τους μαθητές μου πως να επιλέγουν το κατάλληλο λογισμικό για τα project τους	2.41	1.01

Επίσης, από τον Πίνακα 8 προκύπτει πως οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με το ότι έχουν πρόθεση να χρησιμοποιήσουν ιστολόγια στην εκπαιδευτική διαδικασία (MT=2.81, TA=0.93), να εφαρμόσουν μεθόδους διαδικτυακής μάθησης (MT=2.77, TA=1.02) και να αξιοποιήσουν wikis στην εκπαιδευτική διαδικασία (MT=2.72, TA=0.91). Επιπρόσθετα, οι εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνήσουν με το ότι έχουν πρόθεση να ενημερώνονται διαρκώς για τις εξελίξεις στον τομέα εφαρμογών που είναι εφικτό να αξιοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία (MT=2.68, TA=0.98), να

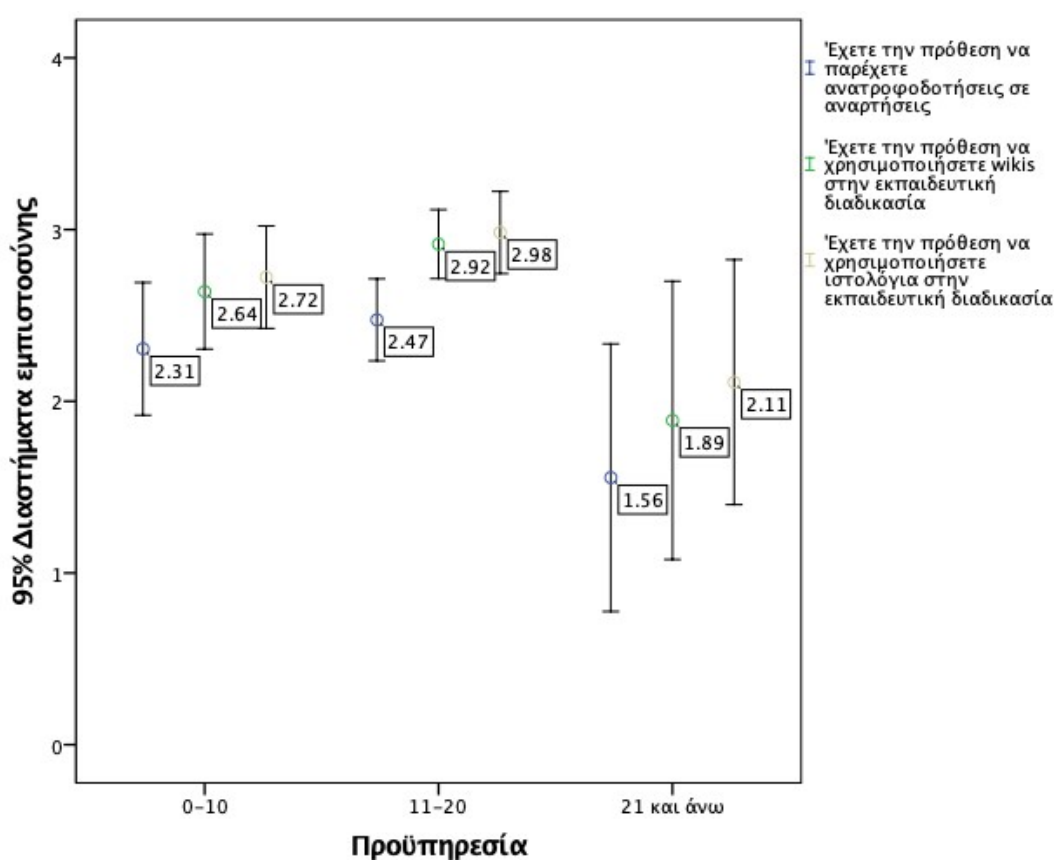
χρησιμοποιήσουν Εικονικό Μαθησιακό Περιβάλλον κατά τη διάρκειά της (MT=2.67, TA=0.93), να υποστηρίξουν εξ αποστάσεως εκπαίδευση (MT=2.56, TA=1.02) και να χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλεία μάθησης (MT=2.56, TA=1.05).

Πίνακας 8. Αποτελέσματα σχετικά με τις προθέσεις των εκπαιδευτικών απέναντι στον Κονεκτιβισμό στην εκπαιδευτική διαδικασία (0=Διαφωνώ απόλυτα, 4=Συμφωνώ απόλυτα):

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
1. Έχετε την πρόθεση να συνεισφέρετε στο περιεχόμενο του διαδικτύου	2.32	1.02
2. Έχετε την πρόθεση να παρέχετε ανατροφοδοτήσεις σε αναρτήσεις	2.31	1.03
3. Έχετε την πρόθεση να αλληλεπιδράτε με τους συμμετέχοντες στα chats	2.08	1.17
4. Έχετε την πρόθεση να αλληλεπιδράτε με τους συμμετέχοντες στα forum	2.08	1.16
5. Έχετε την πρόθεση να υποστηρίξετε εξ αποστάσεως εκπαίδευση	2.56	1.02
6. Έχετε την πρόθεση να ενημερώνεστε διαρκώς για τις εξελίξεις στον τομέα εφαρμογών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία	2.68	.98
7. Έχετε την πρόθεση να εφαρμόσετε μεθόδους διαδικτυακής μάθησης	2.77	1.02
8. Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλεία μάθησης	2.56	1.05
9. Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε Εικονικό Μαθησιακό Περιβάλλον στην εκπαιδευτική διαδικασία	2.67	.93
10. Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε wikis στην εκπαιδευτική διαδικασία	2.72	.91
11. Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε ιστολόγια στην εκπαιδευτική διαδικασία	2.81	.93

Από την ανάλυση, όμως, ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των εκπαιδευτικών, διαπιστώθηκαν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς την

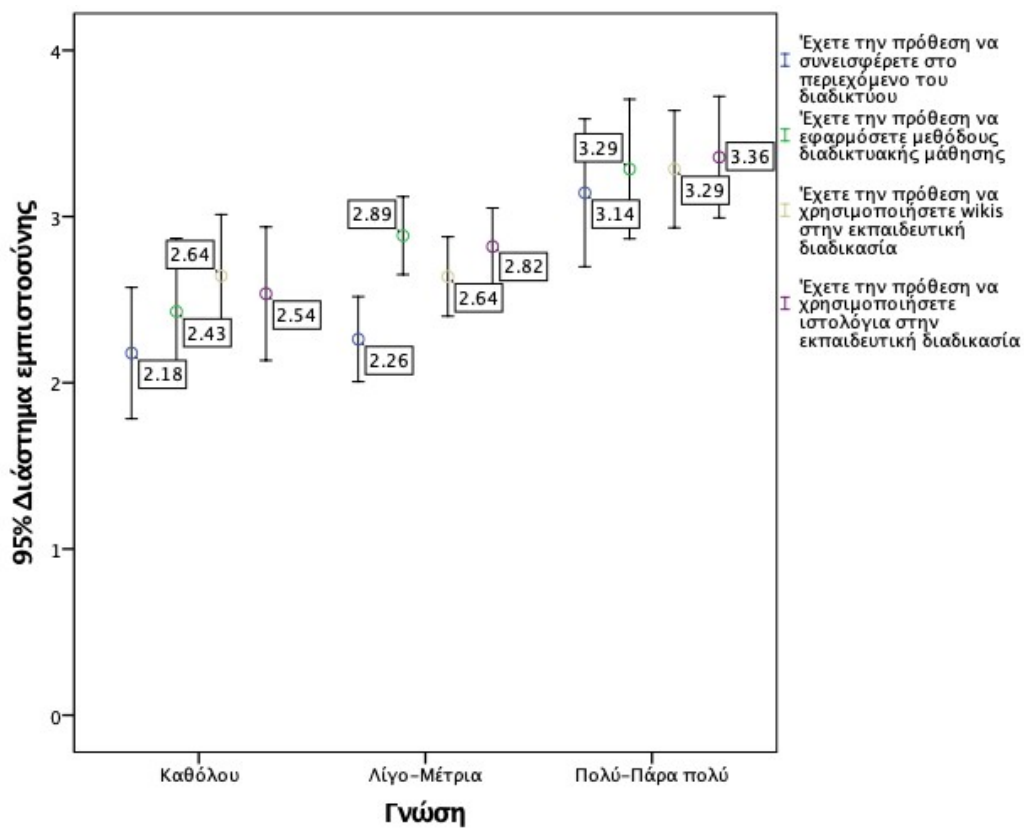
προϋπηρεσία και το επίπεδο γνώσεών τους για την έννοια του Κονεκτιβισμού. Στο Διάγραμμα 12 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς τα έτη προϋπηρεσίας των εκπαιδευτικών που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA, σχετικά με το κατά πόσο έχουν την πρόθεση να παρέχουν ανατροφοδοτήσεις σε αναρτήσεις (F=3.384, p=0.038<0.05), καθώς και να χρησιμοποιήσουν wikis στην εκπαιδευτική διαδικασία (F=5.558, p=0.005<0.05), αλλά και ιστολόγια (F=4.019, p=0.021<0.05). Τα αποτελέσματα, λοιπόν, έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί με έτη προϋπηρεσίας άνω των 21 ετών εκδηλώνουν μικρότερη πρόθεση να παρέχουν ανατροφοδοτήσεις σε αναρτήσεις και να αξιοποιήσουν wikis και ιστολόγια στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Διάγραμμα 12. Αποτελέσματα για την πρόθεση των εκπαιδευτικών ως προς τα έτη προϋπηρεσίας τους.

Επιπλέον, στο Διάγραμμα 13 δίνονται τα αποτελέσματα αναφορικά με τη διαφορά ως προς το επίπεδο γνώσης της έννοιας του Κονεκτιβισμού που προέκυψε από τον έλεγχο ANOVA, σχετικά με το κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί έχουν την πρόθεση να συνεισφέρουν στο περιεχόμενο του διαδικτύου (F=5.913, p=0.004<0.05), να εφαρμόσουν μεθόδους διαδικτυακής μάθησης (F=3.644, p=0.030<0.05), καθώς

και να χρησιμοποιήσουν wikis στην εκπαιδευτική διαδικασία ($F=3.324$, $p=0.040<0.05$), αλλά και ιστολόγια ($F=3.775$, $p=0.026<0.05$). Στο πλαίσιο αυτό, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί με πολύ ή πάρα πολύ υψηλό επίπεδο γνώσης της έννοιας του Κονεκτιβισμού εκδηλώνουν μεγαλύτερη πρόθεση να συνεισφέρουν στο περιεχόμενο του διαδικτύου, να εφαρμόσουν μεθόδους διαδικτυακής μάθησης και να αξιοποιήσουν wikis και ιστολόγια στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Διάγραμμα 13. Αποτελέσματα για την πρόθεση των εκπαιδευτικών ως προς το επίπεδο γνώσης τους σχετικά με την έννοια του Κονεκτιβισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

8.1 Συμπεράσματα έρευνας

Το κίνημα του Web 2.0 και τα νέα εργαλεία, όπως τα blogs και microblogs, τα wikis, τα podcasting, το κοινωνικό bookmarking και η κοινωνική δικτύωση, συνέβαλαν καθοριστικά στην αντικατάσταση των παθητικών μεθοδολογιών διδασκαλίας από περισσότερο ενεργητικές, συμπεριλαμβανομένων της μάθησης που επικεντρώνεται στους μαθητές, της συν-δημιουργίας γνώσεων και των στρατηγικών αξιολόγησης από ομότιμους κριτές. Ενδεικτικά, οι Anderson και Dron (2011) υποστηρίζουν ότι η τεχνολογική ανάπτυξη και το κοινωνικό λογισμικό μεταβάλλουν σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές έχουν πρόσβαση στις πληροφορίες και τις γνώσεις και αλληλεπιδρούν με τους εκπαιδευτές και τους συνομήλικούς τους. Επίσης, οι Dron και Anderson (2014) απαριθμούν ορισμένες από τις σημαντικότερες παιδαγωγικές συνεισφορές του κοινωνικού λογισμικού. Ειδικότερα, αυτό συμβάλλει στην οικοδόμηση κοινοτήτων και στη δημιουργία γνώσεων, δραστηριοποιεί, παρακινεί και είναι ευχάριστο, είναι οικονομικά αποδοτικό, υπεύθυνο και διαφανές, καλύπτει το χάσμα μεταξύ τυπικής και άτυπης μάθησης, αντιμετωπίζει τόσο τις ατομικές, όσο και τις κοινωνικές ανάγκες, οικοδομεί την ταυτότητα, την τεχνογνωσία και το κοινωνικό κεφάλαιο, είναι εύκολο στη χρήση και προσβάσιμο, προστατεύει και υποστηρίζει πολλαπλές μορφές μέσων, ενθαρρύνει τη συζήτηση, τις γνωστικές συγκρούσεις, υποστηρίζει τη δημιουργικότητα και διευρύνει τις δυνατότητες σε ό,τι αφορά νέες επιλογές για αλλαγές που παρέχουν νέες τεχνολογίες.

Αν και ορισμένοι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι ο Κονεκτιβισμός δεν κρίνεται ορθό να θεωρείται μία νέα θεωρία της μάθησης και / ή αμφισβητούν τα θεμελιώδη του στοιχεία (Kor & Hill, 2008; Kor, 2011; Bell, 2011), ωστόσο είναι δυνατό να τοποθετείται ως την ανάπτυξη του Κονστρουκτιβισμού ως απάντηση στο σημερινό σενάριο της έντονης χρήσης της τεχνολογίας στην εκπαίδευση, λειτουργώντας, όμως, ως φιλοσοφία της εκπαίδευσης. Έτσι, οι Anderson και ο Don (2011, 2012), για παράδειγμα, τον τοποθετούν ως την τρίτη γενιά της παιδαγωγικής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ακολουθώντας τις θεωρίες μάθησης όπως ο Συμπεριφορισμός

(Behaviorism) και η Γνωστική θεωρία (Cognitivism), συνδυάζοντας ο καθένας διαφορετικές τεχνολογίες, εκπαιδευτικά σχέδια και εκπαιδευτικές δραστηριότητες.

Στο πλαίσιο αυτό, σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να διερευνηθούν ο Κονεκτιβισμός και η διαδικτύωση ως διάλογο επικοινωνίας και συμβολής στο παραγόμενο εκπαιδευτικό έργο από την οπτική των εκπαιδευτικών. Αναλυτικότερα, στην έρευνα καταγράφηκαν:

- Ο βαθμός γνώσης για την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς
- Οι απόψεις εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Η εξοικείωση εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσων Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης
- Οι λόγοι χρήσης του διαδικτύου και των εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία
- Οι στάσεις και προθέσεις σχετικά με τη χρήση της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μέσα στην τάξη και τα αξιώματα του Κονεκτιβισμού

Στην έρευνα συμμετείχαν 108 εκπαιδευτικοί ηλικίας έως 60 ετών. Τα αποτελέσματα αναφορικά με το βαθμό γνώσης για την έννοια του κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης από τους εκπαιδευτικούς έδειξαν ότι μόλις 1 στους 10 εκπαιδευτικούς είχε πολλές ή πάρα πολλές γνώσεις σε ό,τι αφορά την έννοια του Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης, ενώ η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών δεν γνώριζαν καθόλου ή είχαν λίγες γνώσεις σχετικά μ' αυτήν. Τα αποτελέσματα αυτά, λοιπόν, καταδεικνύουν έλλειψη ενημέρωσης ή/και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε θέματα που αφορούν τον Κονεκτιβισμό και τη διαδικτύωση. Παράλληλα, επιβεβαιώνουν την άποψη των Cassidy et al. (2014) και Wurst, Smarkola, & Gaffney (2008) αναφορικά με την ελλιπή, ακόμη, ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα σύνδεσης του Κονεκτιβισμού με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Παρόμοια, τα αποτελέσματα σχετικά με την εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τη χρήση μέσων Κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί είναι πολύ εξοικειωμένοι στη χρήση διαδικτύου, Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, καθώς και wikis και Wikipedia για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ουσιαστικά, λοιπόν, παρατηρείται ότι, ενώ οι εκπαιδευτικοί δεν αναγνωρίζουν την

έννοια του Κονεκτιβισμού, παρ' όλ' αυτά χρησιμοποιούν βασικά εργαλεία που σχετίζονται μ' αυτόν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μάλιστα, η χρήση εργαλείων, όπως Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας, wikis κ.λπ., στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει αναδειχθεί και από άλλες έρευνες στο διεθνή χώρο κατά την τελευταία δεκαετία (Oh, Lee, Park & Cho, 2014; Medzini, Meishar-Tal, & Sneh, 2015; Milman, Carlson-Bancroft, & Boogart, 2014).

Σε ό,τι αφορά τα αποτελέσματα για τις απόψεις εκπαιδευτικών για τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία, από αυτά διαπιστώθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν σε μέτριο βαθμό ότι η προσέγγιση του Κονεκτιβισμού μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί για τη διδασκαλία οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου. Παρόμοια, στον ίδιο βαθμό αναγνωρίζουν ότι η συστηματική εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου στην τάξη βελτιώνει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών/τριών και συμβάλλει στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων στους/στις μαθητές/τριες. Γενικότερα, οι εκπαιδευτικοί επέδειξαν μία ουδέτερη προς θετική στάση απέναντι στην εφαρμογή της διαδικτύωσης στην εκπαιδευτική διαδικασία. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, τα αποτελέσματα αυτά έρχονται σε αντίθεση με ευρήματα αρκετών ερευνών, που έχουν αναδείξει τα θετικά οφέλη της εφαρμογής του Κονεκτιβισμού στη διαδικασία της εκπαίδευσης (Kor & Hill, 2008; Kor, 2011; Yixin, 2011; Zapatero, Maheshwari, & Chen, 2012).

Σχετικά με τα αποτελέσματα για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία, από αυτά διαπιστώνεται ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ως βασικά πλεονεκτήματα στην εκπαιδευτική διαδικασία τη δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό οποιαδήποτε στιγμή και το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό που παρέχεται, τη χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων, την αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών, την ενθάρρυνση για αναζήτηση περισσότερων δεδομένων απ' ό,τι με τις παραδοσιακές μεθόδους, την ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης και τη βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές. Στο πλαίσιο αυτό, επιβεβαιώνονται ευρήματα άλλων μελετών (Siemens, 2008; McCollum, Regier, Leong, Simpson, & Sterner, 2014; Medzini et al., 2015). Μάλιστα, στο άρθρο τους οι Anderson και Dron (2012) συζητούν τους περιορισμούς θεωριών μάθησης, όπως ο Συμπεριφορισμός, η Γνωστική θεωρία και το Κονστрукτιβισμός, ως θεωρίες μάθησης, διότι δεν θα αφορούσαν τη μάθηση που συμβαίνει έξω από τους ανθρώπους, δηλαδή τη μάθηση

που αποθηκεύεται και χειρίζεται μέσω της τεχνολογίας. Στη συνέχεια, ο Κονεκτιβισμός ή η κατανεμημένη μάθηση προτείνεται ως μία περισσότερο κατάλληλη θεωρία για μία ψηφιακή εποχή, όταν απαιτείται δράση χωρίς προσωπική μάθηση, χρησιμοποιώντας πληροφορίες εκτός της πρωταρχικής γνώσης. Έτσι, οι θεωρίες μάθησης οφείλουν να προσαρμοστούν σε μία εποχή κατά την οποία η γνώση δεν αποκτάται, πλέον, με γραμμικό τρόπο, η τεχνολογία, από την πλευρά της, εκτελεί πολλές από τις γνωστικές λειτουργίες που έχουν προηγουμένως πραγματοποιήσει οι εκπαιδευόμενοι, όπως η αποθήκευση και ανάκτηση πληροφοριών, ενώ σε πολλές περιπτώσεις απαιτείται απόδοση δίχως την πλήρη κατανόηση. Εξάλλου, η μάθηση δεν αποτελεί, πλέον, μία διαδικασία που τελεί υπό τον έλεγχο του ατόμου, μιας εσωτερικής, ατομικιστικής δραστηριότητας. Αντιθέτως, βρίσκεται, επίσης, έξω από τον καθένα, και πιο συγκεκριμένα μέσα σε άλλους ανθρώπους, σε έναν οργανισμό ή σε μία βάση δεδομένων, κι αυτές οι εξωτερικές συνδέσεις, που ενισχύουν αυτό που μπορούμε να μάθουμε, είναι πιο σημαντικές από την τρέχουσα κατάσταση της διαθέσιμης γνώσης.

Αντιθέτως, και σε ό,τι αφορά την περίπτωση των μειονεκτημάτων που επισημάνθηκαν από τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τον Κονεκτιβισμό, ένα από τα κυριότερα συνιστά το γεγονός ότι, με τη χρησιμοποίησή του κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθίσταται ανέφικτη η διά ζώσης επικοινωνία των εκπαιδευομένων με τον εκάστοτε εκπαιδευτικό. Επίσης, εξίσου σημαντικές αρνητικές παράμετροι θεωρούνται η απουσία εκπαιδευτικού λογισμικού, αλλά και το πιθανό ενδεχόμενο πρόκλησης προβλημάτων τεχνικού χαρακτήρα και περιεχομένου. Επιπλέον, ως αποτρεπτικοί παράγοντες, προκειμένου να αξιοποιείται ο Κονεκτιβισμός στη μάθηση, εκλαμβάνονται η αποδυνάμωση της δυνατότητας των εκπαιδευομένων να κοινωνικοποιούνται, καθώς και η ενίσχυση της απομόνωσης μεταξύ τους. Ακόμη, ως μειονέκτημα προβάλλεται και η δημιουργία δυσχερειών λόγω του ιδιαίτερα αυξημένου όγκου πληροφοριών και μεθόδων.

Αναφορικά με τα αποτελέσματα για τους λόγους χρήσης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι εκπαιδευτικοί αναγνώρισαν ως τις κυριότερες αιτίες το μεγαλύτερο ενδιαφέρον και τη μεγαλύτερη εμπλοκή που αυτά επιφέρουν, την παροχή διαθεσιμότητας και έξω από το στενά νοούμενο περιβάλλον εκπαίδευσης, τη συνεχή υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας και την ευελιξία που το διαδίκτυο και οι εφαρμογές παρέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μάλιστα, τα συγκεκριμένα αποτελέσματα επιβεβαιώνονται και από άλλες έρευνες.

Ειδικότερα, οι Zapatero et al. (2012) ανέφεραν ότι ένας από τους βασικότερους λόγους χρήσης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι η ευελιξία και η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών. Επιπρόσθετα, οι Cassidy et al. (2014) ισχυρίστηκαν ότι αιτίες αξιοποίησης διαδικτύου και εφαρμογών στην εκπαίδευση συνιστούν η συνεχής υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας και η μεγαλύτερη εμπλοκή των μαθητών σ' αυτήν.

Τέλος, τα αποτελέσματα αναφορικά με τις στάσεις και προθέσεις για τη χρήση της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μέσα στην τάξη έδειξαν πως οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν με το ότι μπορούν να χρησιμοποιήσουν ιστολόγια, να εφαρμόσουν μεθόδους διαδικτυακής μάθησης και να αξιοποιήσουν wikis στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παρόμοια, θεωρούν ότι είναι σε θέση να υποστηρίξουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και να χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλεία μάθησης.

8.2 Προτάσεις

Είναι γεγονός ότι, κατά τη σημερινή εποχή, το διαδίκτυο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινότητας μεγάλου αριθμού ανθρώπων, οι οποίοι το χρησιμοποιούν για ποικίλες ανάγκες και για διάφορους σκοπούς. Στο πλαίσιο αυτό, και όπως ήταν αναμενόμενο, η χρήση του επεκτάθηκε και στο χώρο της εκπαίδευσης, αφού οι πληροφορίες και οι γνώσεις που παρατίθενται σ' αυτό, και τις οποίες έχει τη δυνατότητα να αντλεί ο οποιοσδήποτε, είναι πολυάριθμες, αφορούν ένα ευρύτατο φάσμα τομέων, ανανεώνονται διαρκώς, ενώ η πρόσβαση σ' αυτές έχει καταστεί ανεμπόδιστη κι επιτρεπτή στον καθένα.

Έτσι, η διαμόρφωση μιας μαθησιακής θεωρίας, όπως είναι ο Κονεκτιβισμός, και η εφαρμογή της στην εκπαιδευτική διαδικασία αποκτά ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις, παρέχοντας τη δυνατότητα υλοποίησης μιας νέας μεθόδου απόκτησης γνώσεων κι επίτευξης της μάθησης. Άλλωστε, και μέσω της τεχνολογίας, τόσο οι εκπαιδευτικοί, όσο και οι ίδιοι οι εκπαιδευόμενοι είναι, πλέον, σε θέση να αξιοποιούν τη διαδικτύωση και τα εργαλεία αυτής, προκειμένου να διευκολύνονται στην απόπειρα παραγωγής εκπαιδευτικού έργου και στην πραγμάτωση αποτελεσματικότερης μάθησης αντίστοιχα.

Παράλληλα, όμως, αποτελεί επίσης πραγματικότητα η έλλειψη επαρκούς ενημέρωσης σχετικά με τον Κονεκτιβισμό. Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερα οι εκπαιδευτικοί αδυνατούν να γνωρίζουν επακριβώς τις διευκολύνσεις που μπορεί αυτός να παρέχει στην επίτευξη μιας περισσότερο επιτυχημένης και αποδοτικότερης εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι, τίθενται στο περιθώριο οι δυνατότητες που είναι σε θέση να προσφέρει η συγκεκριμένη μέθοδος μάθησης, με συνέπεια να αγνοούνται και να παραλείπονται από την πλευρά τους τα θετικά στοιχεία που αντλούνται από την αξιοποίησή του και, γενικά, τη δυνατότητα να εξαλείφονται πολλές δυσχέρειες στο εκπαιδευτικό τους έργο.

Μάλιστα, στο πλαίσιο αυτό, ανεπάρκεια παρουσιάζεται και σε ό,τι αφορά το ζήτημα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με τον Κονεκτιβισμό και τον τρόπο αξιοποίησής του στη διαδικασία της διδασκαλίας. Πολλοί εκπαιδευτικοί, λοιπόν, παρόλο που ήδη χρησιμοποιούν τη διαδικτύωση και μεγάλο αριθμό εργαλείων της, προκειμένου να ενισχύουν την υποστήριξη του εκπαιδευτικού τους έργου, και παρά το γεγονός ότι εκφράζουν την επιθυμία τους να εφαρμόσουν τον Κονεκτιβισμό στη διδασκαλία τους, αδυνατούν να εφαρμόζουν με πληρότητα τις αρχές του. Αυτό έχει ως επίπτωση είτε να παραβλέπουν τα οφέλη του είτε να αξιοποιούν μερικώς και αναποτελεσματικά κάποια από τα αξιώματα που αυτός προβάλλει.

Επιπλέον, αξιοσημείωτη είναι και η έλλειψη επαρκούς βιβλιογραφίας, αλλά και ανάλογων ερευνών αναφορικά με τον Κονεκτιβισμό και το ενδεχόμενο μιας εποικοδομητικής χρησιμοποίησής του στο χώρο της εκπαίδευσης και στη διαδικασία της μάθησης. Μάλιστα, καθοριστικό ρόλο σ' αυτό διαδραματίζει το γεγονός ότι πρόκειται για μία σύγχρονη μαθησιακή μέθοδο, κάτι που έχει ως αποτέλεσμα να μην έχει επικεντρωθεί ακόμη το απαραίτητο, αλλά και απαιτούμενο ενδιαφέρον σ' αυτόν. Επομένως, παραμένουν άγνωστα στο μεγαλύτερο ποσοστό του εκπαιδευτικού και του μαθητικού πληθυσμού τα πλεονεκτήματα που αυτός παρέχει, αλλά και τα ενδεχόμενα μειονεκτήματά του, έτσι, ώστε τα πρώτα να αξιοποιούνται κατάλληλα και τα δεύτερα να επιχειρείται να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά και να εξαλείφονται.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα έρευνα θα μπορούσε να επεκταθεί σε ένα μεγαλύτερο αριθμό εκπαιδευτικών από περισσότερες περιοχές της Ελλάδας, συμπεριλαμβάνοντας και καθηγητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό, θα καταστεί εφικτό να διευρυνθεί η συγκέντρωση των σχετικών δεδομένων κι, έτσι, να προκύψει μεγαλύτερη αξιοπιστία κι εγκυρότητα αναφορικά με το τι ακριβώς

ισχύει σχετικά με τις απόψεις και τη στάση και τις προθέσεις τους για τον Κονεκτιβισμό και τη χρησιμοποίησή του στην εκπαίδευση. Μάλιστα, η συλλογή επιπρόσθετων και περισσότερο αξιόπιστων δεδομένων θα ήταν δυνατό να συμβάλει και στην επιμόρφωση των ίδιων των εκπαιδευτικών, προκειμένου να προτρέπονται και να ενθαρρύνονται στην αξιοποίηση του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Επίσης, μία παρόμοια έρευνα θα ήταν δυνατό να διεξαχθεί και μεταξύ των γονέων, επιδιώκοντας να συνάγει συμπεράσματα αναφορικά με τις γνώσεις τους για τον Κονεκτιβισμό, αλλά και για τις προθέσεις τους για μία ενδεχόμενη αξιοποίησή του στην εκπαίδευση και στη μάθηση των παιδιών τους. Άλλωστε, επισημαίνοντας το γεγονός ότι η τεχνολογία και το διαδίκτυο δεν εγκυμονούν μόνο κινδύνους και δεν σχετίζονται μόνο με επιφανειακές δραστηριότητες και τονίζοντας, ταυτόχρονα, τις δυνατότητες και τη χρησιμότητα του Κονεκτιβισμού στη μαθησιακή διαδικασία, θα καθίστατο εφικτή και η μέριμνα από την πλευρά τους, ώστε να επιδιώξουν και οι ίδιοι να ενταχθεί και να υλοποιηθεί ο Κονεκτιβισμός στο χώρο της εκπαίδευσης.

Επιπλέον, μία ανάλογη έρευνα θα μπορούσε να αφορά και τους ίδιους τους εκπαιδευόμενους. Με τον τρόπο αυτό, θα ήταν δυνατό να διαπιστωθούν οι πεποιθήσεις τους για την ωφέλεια της διαδικτύωσης στη μαθησιακή τους πορεία, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν μία ενδεχόμενη περίπτωση εφαρμογής των αρχών και μεθόδων που προβάλλει ο Κονεκτιβισμός στη διαδικασία απόκτησης γνώσης.

Ακόμη, η συγκεκριμένη έρευνα θα ήταν δυνατό να συμβάλει στον εμπλουτισμό της βιβλιογραφίας σε ό,τι αφορά το ζήτημα του Κονεκτιβισμού και της δυνατότητας που υφίσταται να αξιοποιείται αυτός στη διαδικασία της μάθησης. Παράλληλα, θα ήταν πιθανή η συνδρομή της και για τη διεξαγωγή επιπλέον ερευνών σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Μάλιστα, με τον τρόπο αυτό, κι εστιάζοντας στα οφέλη που είναι σε θέση να παρέχει ο Κονεκτιβισμός, θα καθίστατο εφικτό να διευκρινιστεί ακόμη περισσότερο στους εκπαιδευτικούς, τους γονείς, αλλά και τους ίδιους τους μαθητές ότι τα μέσα του διαδικτύου δεν αφορούν μόνο την ψυχαγωγία και τη διασκέδαση, προκειμένου να το χρησιμοποιήσουν εποικοδομητικά και για τη μάθησή τους και τη διεύρυνση των γνώσεών τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαβριηλίδου, Μ. Ε. (2013). *Η επιστημολογία του wiki και η οικειοποίησή της ως ένα πλαίσιο πραγμάτωσης των Γνωσιακών Κοινών* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Πληροφορικής, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην Πληροφορική, Κατεύθυνση: Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση, Θεσσαλονίκη.

Γκουτζήκα, Ε. Β. (2014). *L'emploi des TIC et des medias sociaux en tant qu'outil secondaire d'enseignement des langues étrangères pour renforcer la motivation des élèves à l'école primaire. Χρήση των Τ.Π.Ε. και των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης ως βοηθητικού μέσου για την παρώθηση των μαθητών στην εκμάθηση της ξένης γλώσσας στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Université du Maine, Παιδαγωγική Σχολή, Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, U.F.R. de Lettres, Langues et Sciences Humaines, Κοινό Ελληνογαλλικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών: «Διδακτικές πολυγλωσσίας και γλωσσικές εκπαιδευτικές πολιτικές. Διάδοση γλωσσών και πολιτισμών σε πολύγλωσσα και πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα». Master 2 Franco-Hellenique Commun: «Didactiques du plurilinguisme et politiques linguistiques educatives. Diffusion des langues et des cultures en contextes multilingues et multiculturels», Θεσσαλονίκη.

Creswell, W. J. (2016). *Η Έρευνα στην Εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας*. Αθήνα: Ίων.

Δημητριάδης, Σ. Ν. (2015). *Θεωρίες Μάθησης & Εκπαιδευτικό Λογισμικό*. Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Καρακουζίδου, Ζ. (2015). *Προσωπικά περιβάλλοντα μάθησης. Η αξιοποίησή τους στη γλωσσική εκπαίδευση* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Φιλοσοφική Σχολή, Τμήμα Γαλλικής Γλώσσας και

Φιλολογίας, Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, Ειδίκευση στη διδακτική των γλωσσών και τη γλωσσική επικοινωνία, Θεσσαλονίκη.

Καράμηνας, Ι. Γ. (2004). Η επίδραση της διαδικτυακής διδασκαλίας στις επιδόσεις των μαθητών της Στ' τάξης σε δοκιμασίες αντικειμενικού τύπου στο μάθημα της Ιστορίας: Μελέτη Περίπτωσης. *Επιστημονικό Βήμα*, 6, 79-96.

Καρυπίδου, Κ. (2012). *Η διατήρηση των μεταναστευτικών γλωσσών μέσα από τις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης: Η περίπτωση της αραβόφωνης και της ρωσόφωνης κοινότητας της Θεσσαλονίκης* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Δ.Δ.Π.Μ.Σ. Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης: Ένα σχολείο για όλους/Ψυχοπαιδαγωγικές συνιστώσες της πολυπολιτισμικότητας, Θεσσαλονίκη.

Keegan, D. (2000). *Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και Εξ' Αποστάσεως Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κολαζίζης, Ι. (2011). *Σχεδιασμός και ανάπτυξη εκπαιδευτικού λογισμικού (Web based) ηλεκτρονικής μάθησης για το Animation* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Προηγμένα Συστήματα Υπολογιστών και Επικοινωνιών», Θεσσαλονίκη.

Κουτσογιάννης, Δ. (2007). Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση. *Έρευνα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, Έκδοση 1.0*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

Κυριάκου, Θ. (2014). *Συνδέοντας θεωρίες μάθησης στον τομέα των tablets και ipads* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, Σχολή Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών, Λεμεσός.

Ματσαγγούρας, Η. (2004). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Αθήνα: Γρηγόρης.

Race, P. (1999). *Το εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου*. Αθήνα: Gutenberg.

Σταγάκης, Ι. (2011). Κοινωνική Δικτύωση: Εμπόδιο ή Προοπτικές στη Μάθηση. 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Καθηγητών Πληροφορικής, 1-3 Απριλίου 2011 (σσ. 35-43). Ιωάννινα.

Τούλιου, Ευτ. (2017). *Εκπαίδευση και διαδικτυακό ραδιόφωνο: Σχεδιασμός και ανάπτυξη περιβάλλοντος ηλεκτρονικής μάθησης για τη διαδικτυακή ραδιοφωνική παραγωγή* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Διαπανεπιστημιακό Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα «Προηγμένα Συστήματα Υπολογιστών και Επικοινωνιών», Θεσσαλονίκη.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Anderson, T., & Dron, J. (2011). Three generations of distance education pedagogy. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80-97.

Anderson, T., & Dron, J. (2012). Learning technology through three generations of technology enhanced distance education pedagogy. *European Journal of Open, Distance and e-learning*, 15(2), 1-14.

Banihashem, S.K. & Aliabadi, K. (2017). Connectivism: Implications for Distance Education. *Interdiscip J Virtual Learn Med Sci.*, 8(3), pp. 1-7. doi: 10.5812/ijvlms.10030.

Bell, F. (2010). Network theories for technology-enabled learning and social change: Connectivism and Actor Network theory. In L. Dirckinck-Holmfeld, V. Hodgson, C. Jones, M. de Laat, D. McConnell & T. Ryberg (Ed.), *Proceedings of the 7th International Conference on Networked Learning 2010* (pp. 526-533). Salford Business School: Information Systems, Organisation and Society Research Centre.

Bell, F. (2011). Connectivism: Its place in theory-informed research and innovation in technology-enabled learning. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 98-118.

Bower, M., Hedberg, J., & Kuswara, A. (2009). Conceptualising Web2.0 enabled learning designs. *Proceedings ascilite Auckland*, 1153-1162.

Cassidy, E. D., Colmenares, A., Jones, G., Manolovitz, T., Shen, L., & Vieira, S. (2014). Higher education and emerging technologies: Shifting trends in student usage. *Journal of Academic Librarianship* 40(2), 124-133.

Clark-Carter, D. (2004). *Quantitative Psychological Research: A Student's Handbook*. Hove and New York: Psychology Press.

Downes, S. (2006). Learning Networks and Connective Knowledge. *Instructional Technology Forum*, 28, pp. 1–27. doi: 10.4018/978-1-60566-729-4.ch001.

Downes, S. (2007). What Connectivism Is. *Connectivism and Connective Knowledge Essays on meaning and learning networks*.

Dron, J., & Anderson, T. (2014). *Teaching crowds: Learning and social media*. Athabasca University Press.

Duke, B., Harper, G. & Johnston, M. (2013). Connectivism as a Digital Age Learning Theory. *The International HETL Review, Special Issue*, 4-13.

Farmer, J. (2006). Blogging to basics: How blogs are bringing online education back from the brink. In A. Bruns and J. Jacobs (Ed.), *Uses of blogs* (pp. 91-103). New York: Peter Lang Publishing, Inc.

Groves, R. M., Fowler, F.J., Couper, M. P., Lepkowski, J. M., Singer, E., Tourangeau, R. (2004). *Survey Methodology*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Golafshani, N. (2003). Understanding Reliability and Validity in Qualitative Research. *The Qualitative Report*, 8(4), 597-607.

Kop, R. (2011). The Challenges to Connectivist Learning on Open Online Networks: Learning Experiences during a Massive Open Online Course. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 19-38.

Kop, R., & Hill, A. (2008). Connectivism: Learning theory of the future or vestige of the past? *The International Review of Research in Open and Distance Learning*, 9(3), 1-13.

Mattar, J. (2018). Constructivism and connectivism in education technology: Active, situated, authentic, experiential, and anchored learning. *Revista Iberoamericana de Educación a Distancia*, 21 (2), pp. 201-217. doi: <http://dx.doi.org/10.5944/ried.21.2.20055>.

McCollum, B. M., Regier, L., Leong, J., Simpson, S., & Sterner, S. (2014). The effects of using touch-screen devices on students' molecular visualization and representational competence skills. *Journal of Chemical Education*, 91(11), 1810–1817.

Medzini, A., Meishar-Tal, H., & Sneh, Y. (2015). Use of mobile technologies as support tools for geography field trips. *International Research in Geographical & Environmental Education*, 24(1), 13–23.

Milman, N. B., Carlson-Bancroft, A., & Boogart, A. V. (2014). Examining differentiation and utilization of ipads across content areas in an independent, pre- K–4th grade elementary school. *Computers in the Schools*, 31(3), 119–133.

Oh, J., Lee, H.-K., Park, M., & Cho, Y. (2014). Exploring the effects of tablet PC-based English learning. *English Teaching*, 69(3), 151–176.

Singh, K. (2007). *Quantitative Social Research Methods*. London, Los Angeles, New Delhi, Singapore: SAGE Publications Pvt. Ltd.

Visser, P. S., Krosnick, J. A., & Lavrakas, P. (2000). Survey research. In H. T. Reis & C. M. Judd (Eds.), *Handbook of research methods in social psychology*. New York: Cambridge University Press.

Wurst, C., Smarkola, C., & Gaffney, M. A. (2008). Ubiquitous laptop usage in higher education: Effects on student achievement, student satisfaction, and constructivist measures in honors and traditional classrooms. *Computers & Education, 51*(4), 1766–1783.

Yixin, Z. (2011). Investigating effectiveness of using handheld computers in elementary students' learning mathematics. *National Forum of Teacher Education Journal, 21*(1/2), 14–24.

Zapatero, E. G., Maheshwari, S. K., & Chen, J. (2012). Effectiveness of active learning environment: Should testing methods be modified? *Academy of Educational Leadership Journal, 16*(4), 101–114.

ΙΣΤΟΓΡΑΦΙΑ

Βασιλούδης, Ι. (χ.χ.). Η αξιοποίηση εργαλείων web 2.0 στην υλοποίηση προγράμματος Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη. Ανακτήθηκε 17 Δεκεμβρίου, 2019, από <https://blogs.sch.gr/yvassiloudis/files/2017/01/VasiloudisIoan.pdf>.

Bell, F. (2009). *Connectivism: a network theory for teaching and learning in a connected world*. Ανακτήθηκε 23 Δεκεμβρίου, 2019, από <http://usir.salford.ac.uk/id/eprint/2569/1/ConnectivismEdDev.pdf>.

Downes, St. (2004). *E-learning 2.0*. Ανακτήθηκε 2 Ιανουαρίου 2020 από https://www.academia.edu/2857237/Connectivism_a_learning_theory_for_the_digital_age.

Kuna, M. (2014). *Literature Review – Connectivism*. Ανακτήθηκε 1 Ιανουαρίου, 2020, από https://www.academia.edu/11324326/Connectivism_-_Literature_Review.

Marquis, J. (2012). *What Does Connectivism Mean for Education?*. Ανακτήθηκε 15 Δεκεμβρίου, 2019, από <https://www.onlineuniversities.com/blog/2012/01/what-does-connectivism-mean-for-education/>.

Siemens, G. (2004). *Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age*. Ανακτήθηκε 2 Ιανουαρίου, 2020, από https://www.academia.edu/2857237/Connectivism_a_learning_theory_for_the_digital_age.

Siemens, G. (2008). *Learning and knowing in networks: Changing roles for educators and designers*. Ανακτήθηκε 3 Ιανουαρίου, 2019, από <http://it.coe.uga.edu/itforum/Paper105/Siemens.pdf>.

2.6 Connectivism. (2019, Δεκέμβριος 15). Ανακτήθηκε από <https://opentextbc.ca/teachinginadigitalage/chapter/3-6-connectivism/>.

Connectivism 1. (2019, Δεκέμβριος 15). Ανακτήθηκε από <http://edutechwiki.unige.ch/en/Connectivism>.

Connectivism (Siemens, Downes). (2019, Δεκέμβριος 15). Ανακτήθηκε από <https://www.learning-theories.com/connectivism-siemens-downes.html>.

What is Connectivism?. (2019, Δεκέμβριος 15). Ανακτήθηκε από <https://k3hamilton.com/ED/connectivism.html>.

Connectivism by Siemens. (2019, Δεκέμβριος 15). Ανακτήθηκε από <http://www.ceebl.manchester.ac.uk/events/archive/aligningcollaborativelearning/Siemens.pdf>.

Digital Learning & Teaching. (2019, Δεκέμβριος 18). Ανακτήθηκε από <https://community.dur.ac.uk/lt.team/?portfolio=connectivism>.

Connectivism 2. (2019, Δεκέμβριος 18). Ανακτήθηκε από <https://en.wikipedia.org/wiki/Connectivism>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εισαγωγικό σημείωμα

Θεσσαλονίκη, 2019

Αξιότιμε εκπαιδευτικέ,

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο αφορά μία ερευνητική μελέτη στο πλαίσιο διπλωματικής εργασίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Διεθνούς Πανεπιστημίου της Ελλάδος, και πιο συγκεκριμένα στη Διοίκηση και Οργάνωση Εκπαιδευτικών Μονάδων του τμήματος Διοίκησης Οργανισμών Μάρκετινγκ και Τουρισμού. Σκοπός της μελέτης είναι να διερευνηθεί σε ποιο βαθμό η διαδικτύωση (Κονεκτιβισμός) αποτελεί δίαυλο επικοινωνίας και συμβολής στο παραγόμενο εκπαιδευτικό έργο. Με τον όρο «κονεκτιβισμό» εννοείται μία νέα θεωρία μάθησης για την ψηφιακή εποχή, που στον πυρήνα της κατέχει τη θέση ότι η γνώση είναι κατανεμημένη σε ένα δίκτυο συνδέσμων και η μάθηση βασίζεται στη δυνατότητα κατασκευής και διάσχισης των συγκεκριμένων δικτύων.

Η συμμετοχή σας με τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι ιδιαίτερα σημαντική. Οι απαντήσεις σας θα είναι ανώνυμες και εμπιστευτικές. Ο χρόνος που θα χρειαστεί, για να απαντήσετε στις ερωτήσεις, είναι περίπου 10 λεπτά. Για όποιες απορίες σας θα βρισκόμαστε σε άμεση διάθεσή σας. Η συμμετοχή στη μελέτη είναι εθελοντική.

Ευχαριστούμε θερμά εκ των προτέρων για τη συνεργασία σας.

Με εκτίμηση,

Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια του προγράμματος

και υπεύθυνη για την έρευνα

Κεραμάρη Στεργιανή

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ενότητα Α. Δημογραφικά στοιχεία

1. Φύλο (Σημειώστε με X)

Άντρας	$\frac{1}{2\pi}$
Γυναίκα	$\frac{1}{2\pi}$

2. Ηλικία (Σημειώστε με X)

Έως 30 ετών	$\frac{1}{2\pi}$
31-40	$\frac{1}{2\pi}$
41-50	$\frac{1}{2\pi}$
51-60	$\frac{1}{2\pi}$
61 και πάνω	$\frac{1}{2\pi}$

3. Οικογενειακή κατάσταση (σημειώστε με X)

Άγαμος-η	$\frac{1}{2\pi}$
Έγγαμος-η	$\frac{1}{2\pi}$
Διαζευγμένος-η	$\frac{1}{2\pi}$

4. Επιπρόσθετες σπουδές (σημειώστε με X)

Μεταπτυχιακό	$\frac{1}{2\pi}$
Διδακτορικό	$\frac{1}{2\pi}$

5. Προϋπηρεσία (Σημειώστε με X)

0-5	$\frac{1}{2\pi}$
5-10	$\frac{1}{2\pi}$
11-15	$\frac{1}{2\pi}$
16-20	$\frac{1}{2\pi}$
21 και άνω	$\frac{1}{2\pi}$

6. Γνωρίζετε την έννοια του κονεκτιβισμού/διαδικτύωσης; (σημειώστε με X)

Καθόλου	$\frac{1}{2\pi}$
---------	------------------

Λίγο	$\frac{1}{2\pi}$
Μέτρια	$\frac{1}{2\pi}$
Πολύ	$\frac{1}{2\pi}$
Πάρα πολύ	$\frac{1}{2\pi}$

Ενότητα Β. Ερωτήσεις σχετικά με τη διαδικτύωση στην εκπαιδευτική διαδικασία

Παρακαλώ διαβάστε κάθε δήλωση και κυκλώστε έναν αριθμό από το 0 έως το 4, που προσδιορίζει πόσο συμφωνείτε ή όχι με κάθε άποψη. Δεν υπάρχει καμία σωστή ή λανθασμένη απάντηση. Μη σπαταλήσετε πάρα πολύ χρόνο σε οποιαδήποτε δήλωση.

Βαθμολογήστε σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

- 0 Διαφωνώ απόλυτα
- 1 Διαφωνώ
- 2 Ούτε συμφωνώ / Ούτε διαφωνώ
- 3 Συμφωνώ
- 4 Συμφωνώ απόλυτα

1	Η συγκεκριμένη προσέγγιση (Κονεκτιβισμός) μπορεί να χρησιμοποιηθεί και να εφαρμοστεί για τη διδασκαλία οποιουδήποτε γνωστικού αντικειμένου;	0	1	2	3
		4			
2	Η συστηματική εφαρμογή αυτής της μεθόδου στην τάξη βελτιώνει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις των μαθητών/τριών;	0	1	2	3
		4			
3	Είναι δυνατόν η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου διδασκαλίας και μάθησης να συμβάλλει στην καλλιέργεια και την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων στους/στις μαθητές/τριες;	0	1	2	3
		4			
4	Η διδασκαλία και μάθηση, εφαρμόζοντας μεθόδους Κονεκτιβισμού, οδηγεί τους/τις μαθητές/τριες σε ένα ανώτερο γνωστικό επίπεδο σκέψης και δράσης;	0	1	2	3
		4			
5	Είναι δυνατόν παιδιά κοινωνικά περιθωριοποιημένα στην τάξη και με ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες, διδασκόμενα στα πλαίσια του Κονεκτιβισμού, να βελτιώσουν τις μαθησιακές	0	1	2	3
		4			

	επιδόσεις τους;				
6	Μπορεί η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού να συμβάλλει στην ενδυνάμωση της αυτοεκτίμησης των μαθητών/τριών;	0	1	2	3
		4			
7	Η διδασκαλία με τη συγκεκριμένη μέθοδο έχει τη δυνατότητα να επηρεάσει θετικά στην ανάπτυξη κριτικής, δημιουργικής σκέψης και ανάληψης πρωτοβουλιών από τους μαθητές/τριες;	0	1	2	3
		4			
8	Η εφαρμογή μεθόδων Κονεκτιβισμού σε όλα τα σχολικά μαθήματα μπορεί να βοηθήσει στη δημιουργία περισσότερο θετικής στάσης των μαθητών/τριών προς τα διάφορα σχολικά μαθήματα;	0	1	2	3
		4			
9	Πιστεύετε ότι έχετε τις απαιτούμενες γνώσεις, θεωρητική και πρακτική κατάρτιση και επιμόρφωση, για να χρησιμοποιήσετε στην τάξη σας μεθόδους Κονεκτιβισμού;	0	1	2	3
		4			
1	Για τη χρήση και την εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου στην τάξη σας χρειάζεστε επιπλέον χρόνο προετοιμασίας;	0	1	2	3
0		4			

Πόσο εξοικειωμένοι είστε με τις παρακάτω έννοιες:

1 = Καθόλου, 2 = Λίγο, 3= Μέτρια, 4 = Πολύ, 5 = Πάρα πολύ

Χρήση διαδικτύου για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			
Χρήση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			
Χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			
Χρήση διαδικτυακής πλατφόρμας για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			
Χρήση εκπαιδευτικού λογισμικού για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			
Χρήση wikis και Wikipedia για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			
Χρήση κοινωνικής δικτύωσης για εκπαιδευτικούς σκοπούς	0	1	2	3
	4			

Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο και τις εφαρμογές του στην εκπαιδευτική διαδικασία:

Καθόλου

$\frac{1}{2\pi}$

Λίγο	$\frac{1}{2\pi}$
Μέτρια	$\frac{1}{2\pi}$
Πολύ	$\frac{1}{2\pi}$
Πάρα πολύ	$\frac{1}{2\pi}$

Για ποιους λόγους χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο και τις εφαρμογές του στην εκπαιδευτική διαδικασία (μπορείτε να επιλέξετε με X περισσότερους από έναν λόγους).

Λόγοι	
Ανοικτότητα – ελεύθερη προσβασιμότητα	
Καλύτερη επικοινωνία	
Επίτευξη αλληλοεπίδρασης	
Καλύτερη έκφραση	
Σημαντικές δυνατότητες συνεργασίας	
Ευελιξία	
Διαθεσιμότητα και έξω από το στενά νοούμενο περιβάλλον εκπαίδευσης	
Μεγαλύτερο ενδιαφέρον για εμπλοκή	
Συνεχή υποστήριξη της μαθησιακής διαδικασίας	

Ενότητα Γ. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού στην εκπαιδευτική διαδικασία

Παρακαλώ διαβάστε κάθε δήλωση και κυκλώστε έναν αριθμό από το 0 έως το 4, που προσδιορίζει πόσο συμφωνείτε ή όχι με κάθε άποψη. Δεν υπάρχει καμία σωστή ή λανθασμένη απάντηση. Μη σπαταλήσετε πάρα πολύ χρόνο σε οποιαδήποτε δήλωση.

Βαθμολογήστε σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

- 0 Διαφωνώ απόλυτα
- 1 Διαφωνώ
- 2 Ούτε συμφωνώ / Ούτε διαφωνώ

3 Συμφωνώ

4 Συμφωνώ απόλυτα

Πόσο σημαντικά είναι για εσάς τα οφέλη του Κονεκτιβισμού που αναφέρονται παρακάτω:

Η ελεύθερη επιλογή του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης	0	1	2	3
	4			
Το πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό	0	1	2	3
	4			
Η χρήση καινοτόμων εκπαιδευτικών μεθόδων	0	1	2	3
	4			
Η επαφή και γνωριμία (δικτύωση) με άτομα με τα ίδια ενδιαφέροντα	0	1	2	3
	4			
Η δυνατότητα πρόσβασης στο υλικό οποιαδήποτε στιγμή	0	1	2	3
	4			
Η ενθάρρυνση για αναζήτηση περισσότερων δεδομένων από ό,τι με τις παραδοσιακές μεθόδους	0	1	2	3
	4			
Η επίτευξη καλύτερης επικοινωνίας με τους μαθητές	0	1	2	3
	4			
Η επίτευξη καλύτερης επικοινωνίας μεταξύ μαθητών	0	1	2	3
	4			
Η αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών	0	1	2	3
	4			
Η βελτίωση της συνεργασίας με τους μαθητές	0	1	2	3
	4			

Αξιολογήστε σε ποιο βαθμό συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τα μειονεκτήματα του Κονεκτιβισμού που αναφέρονται παρακάτω:

Αποδυναμώνεται η κοινωνικοποίηση και ενισχύεται η απομόνωση των σπουδαστών	0	1	2	3
	4			
Υποβαθμίζεται ο ρόλος του δασκάλου με την αντικατάστασή του από τις Νέες Τεχνολογίες	0	1	2	3
	4			
Υπάρχει πρόβλημα με το μεγάλο όγκο πληροφοριών / μεθόδων	0	1	2	3
	4			
Έλλειψη δια ζώσης επικοινωνίας με το διδάσκοντα	0	1	2	3

	4			
Δυσκολίες και χαμηλές ταχύτητες πρόσβασης στο διαδίκτυο	0	1	2	3
	4			
Ραγδαία αλλαγή λογισμικών και συστημάτων τεχνολογίας	0	1	2	3
	4			
Έλλειψη εκπαιδευτικού λογισμικού	0	1	2	3
	4			
Τεχνικά προβλήματα	0	1	2	3
	4			
Κατακερματισμός της μαθησιακής εμπειρίας	0	1	2	3
	4			

Αξιολογήστε σε ποιο βαθμό τα παρακάτω χαρακτηριστικά του Κονεκτιβισμού επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία ή τη διδασκαλία:

- 0 Καθόλου
- 1 Λίγο
- 2 Μέτρια
- 3 Πολύ
- 4 Πάρα πολύ

	0	1	2	3
Υποστήριξη αλληλοεπίδρασης	4			
	0	1	2	3
Εξ αποστάσεως μάθηση	4			
	0	1	2	3
Ενίσχυση συνεργασίας	4			
	0	1	2	3
Διαθεσιμότητα υλικού 24 ώρες το 24ωρο	4			
	0	1	2	3
Χρήση εκπαιδευτικών λογισμικών	4			
	0	1	2	3
Ευελιξία στη μάθηση	4			
	0	1	2	3
Επικαιροποίηση της γνώσης	4			

Παροχή ανατροφοδότησης	0	1	2	3
	4			

Ενότητα Δ. Στάσεις και προθέσεις σχετικά με τη χρήση της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μέσα στην τάξη και τα αξιώματα του Κονεκτιβισμού

Παρακαλώ διαβάστε κάθε δήλωση και κυκλώστε έναν αριθμό από το 0 έως το 4, που προσδιορίζει πόσο συμφωνείτε ή όχι με κάθε άποψη. Δεν υπάρχει καμία σωστή ή λανθασμένη απάντηση. Μη σπαταλήσετε πάρα πολύ χρόνο σε οποιαδήποτε δήλωση.

Βαθμολογήστε σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

- 0 Διαφωνώ απόλυτα
- 1 Διαφωνώ
- 2 Ούτε συμφωνώ / Ούτε διαφωνώ
- 3 Συμφωνώ
- 4 Συμφωνώ απόλυτα

1	Νιώθω ότι μπορώ να επιλέξω το κατάλληλο λογισμικό για τη διδασκαλία μου	0	1	2	3
		4			
2	Πιστεύω ότι μπορώ να αξιοποιήσω κατάλληλα τον υπολογιστή, ώστε να βοηθήσει τα παιδιά στην πληρέστερη κατανόηση ορισμένων εννοιών	0	1	2	3
		4			
3	Πιστεύω ότι μπορώ να χρησιμοποιήσω το διαδίκτυο με κατάλληλο τρόπο, ώστε να επιτευχθούν οι μαθησιακοί στόχοι που έχω θέσει	0	1	2	3
		4			
4	Πιστεύω ότι είμαι σε θέση να σχεδιάσω εκπαιδευτικές δραστηριότητες με τη χρήση των ΤΠΕ για τους μαθητές μου	0	1	2	3
		4			
5	Νιώθω ικανός να χρησιμοποιήσω μεθόδους της διαδικτύωσης στη διδασκαλία μου	0	1	2	3
		4			
6	Πιστεύω ότι μπορώ να διδάξω τους μαθητές μου πώς να επιλέγουν το κατάλληλο λογισμικό για τα project τους	0	1	2	3
		4			

Παρακαλώ διαβάστε κάθε δήλωση και κυκλώστε έναν αριθμό από το 0 έως το 4, που προσδιορίζει πόσο συμφωνείτε ή όχι με κάθε άποψη. Δεν υπάρχει καμία

σωστή ή λανθασμένη απάντηση. Μη σπαταλήσετε πάρα πολύ χρόνο σε οποιαδήποτε δήλωση.

Βαθμολογήστε σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

- 0 Διαφωνώ απόλυτα
- 1 Διαφωνώ
- 2 Ούτε συμφωνώ / Ούτε διαφωνώ
- 3 Συμφωνώ
- 4 Συμφωνώ απόλυτα

1	Έχετε την πρόθεση να συνεισφέρετε στο περιεχόμενο του διαδικτύου	0	1	2	3
		4			
2	Έχετε την πρόθεση να παρέχετε ανατροφοδοτήσεις σε αναρτήσεις	0	1	2	3
		4			
3	Έχετε την πρόθεση να αλληλοεπιδράτε με τους συμμετέχοντες στα chats	0	1	2	3
		4			
4	Έχετε την πρόθεση να αλληλοεπιδράτε με τους συμμετέχοντες στα forum	0	1	2	3
		4			
5	Έχετε την πρόθεση να υποστηρίζετε εξ αποστάσεως εκπαίδευση	0	1	2	3
		4			
6	Έχετε την πρόθεση να ενημερώνετε διαρκώς για τις εξελίξεις στον τομέα εφαρμογών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαιδευτική διαδικασία	0	1	2	3
		4			
7	Έχετε την πρόθεση να εφαρμόσετε μεθόδους διαδικτυακής μάθησης	0	1	2	3
		4			
8	Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως εργαλεία μάθησης	0	1	2	3
		4			
9	Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε Εικονικό Μαθησιακό Περιβάλλον στην εκπαιδευτική διαδικασία	0	1	2	3
		4			
10	Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε wikis στην εκπαιδευτική διαδικασία	0	1	2	3
		4			
11	Έχετε την πρόθεση να χρησιμοποιήσετε ιστολόγια στην εκπαιδευτική διαδικασία	0	1	2	3
		4			